

WALENTY WILKOSZEWSKI

**Wielki Archiwista
Wielkiego Wschodu Polskiego
w latach 1818-1820**

**RYS
HISTORYCZNO-CHRONOLOGICZNY
TOWARZYSTWA
WOLNEGO MULARSTWA
W POLSCE**

Publikacja Wielkiej Loży Narodowej Polski

CZĘŚĆ PIERWSZA
1729-1781

*Pierwotne ślady mniej pewne, a następnie istotne ustanowienia
Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Polsce, aż do wzniesienia
Wielkiej Łoży Narodowej Wielkiego Wschodu Polskiego, jako
Władzy Najwyższej tegoż Towarzystwa.*

Towarzystwo tajemne w podobieństwie do Wolnego Rysu Mularstwa miało istnieć w Polsce za panowania Zygmunta Pierwszego, kiedy na dworze żony jego Bony Sworcyci w Krakowie Włoch nazwiskiem Brancaccio z niejakim Lorenzo w jednym z pawilonów zamku tamtejszego przyjmowali do tegoż Towarzystwa nie których cudzoziemców i Polaków. Tego jest ślad w rękopiśmie mającym nadpis „*Descritha degli Zothiety Zegretha*”, a znajdującym się w prywatnym zbiorze pism starożytnych Stanisława Nowakowskiego, byłego szambelana, który w mowie swej na posiedzeniu Wielkiego Wschodu Polskiego w dn. 20 kwietnia 1820 r. mianej, wskazuje za podanie pewne, „że Wolno-Mularstwo polskie zaszczerpione od Włochów za Zygmunta I-go, przez Anglię później uporządkowane. etc.”(a). Rękopism ten wymienia pomiędzy przyjętymi dwóch tylko Polaków, Firleja (Firleo) w jednym miejscu, a Gamrata (Ghamrath) w następnym, lecz niektóre nazwiska są w kilku miejscach zamazane i niewiadomo czy Polskie czy Cudzoziemskiej.

I jakkolwiek widać, że pismo to bardzo dawno we włoskim i starym dialekcie i ortografii skreślone było, niewiadomo przez kogo i kiedy, bo jest bez podpisu i daty, (b), nie daje przecież pewnego przekonania, żeby te posiedzenia tajemne mogły być Wolnem Mularstwem, które podówczas nawet w Anglii i Szkocji podług przypuszczeń tylko istnieć miało; a znany historycznie umysł królowej Bony, trzymającej przy sobie tak powyżej wspomnianych jak i innych Włochów do wykonywania rozmaitych jej zamiarów i widoków, mógł także wpływać i na zaprowadzenie takowych posiedzeń tajemnych i na przybieranie do nich niektórych Rodaków naszych. To także Stowarzyszenie „Zothiety“, jeśli go tą nazwą mienić można, musiało zapewne po wyjeździe Bony z Polski i rzezonych Brancaccio w 1570 r. do Rzymu, a Lorenza do Neapolu, upaść zupełnie, gdyż żadnej już późniejszej o nim wzmianki wynaleźć nie można.

Po nader długim od poprzedniej epoki przeciągu upłynionych lat, dwa wieki prawie wynoszących, w końcu dopiero panowania w Polsce Augusta II Elektora Saskiego, cudzoziemcy niektórzy na Dworze Jego znajdujący się, należąc już w krajach zagranicznych do Wolnego-Mularstwa, miewali czasami między sobą w Warszawie posiedzenia,

(a) Mowa ta jest drukowaną w Warszawie 1820, patrz str. 5...

(b) Ten rękopis był mi okazany i kilkakrotnie odcyfrowany i odczytany został, ale do odpisania go nieopowolony.

które nazywali Lożami, a które około r. 1729 z powiększeniem się członków tak w miejscu przyjętych jako i zza granicy przybywających, odbywanymi bywały z nadawaniem im nazwiska Loży Trzech Braci.

Takowe istnienie w tym czasie Loży tego nazwania wykazuje znajdująca się „Aktach” mowa Aloizego Hrabiego Brühla, miana przy ustanowieniu przez Niego nowej Loży w Warszawie 18 stycznia 1767 r. pod nazwą Cnotliwego Sarmaty.

Za następnego panowania Augusta III nakazaniem było w 1739 r. ogólne zamknięcie Łóż Wolno-Mularskich nie tylko w Warszawie lecz i w całym kraju, a to stosownie do Bulli papieskiej Klemensa XII z 27 kwietnia 1738 r. wydanej. (a). Ten więc pierwotny Zakład, jakkolwiek mniej zapewne regularnego Stowarzyszenia Wolno-Mularskiego, musiał ulec takowemu nakazowi; a lubo podówczas we Włoszech, Hiszpanii, Portugalii (b) kładziono groźne i dotkliwe tamy przeciwko Wolnemu Mularstwu. gdy jednakże Towarzystwo w tymże samym czasie w Anglii, Szkocji, Francji, Szwajcarii i Prusach wzniosło się utrzymywało, a nawet w sąsiedniej Rosyi, gdzie już od r. 1731 zaprowadzone, następnie w r. 1740 było przez Anglię prowincjonalnie z ustanowieniem Wielkiego Mistrza urządzonem i znakomicie istniejącem; (c) to zatem spowodowało kilku Rodaków naszych do powolnego chociaż odnawiania Wolnego Mularstwa w Polsce. Jakoż około r. 1742 „Stanisław Hrabia Mniszech poprzednio Chorąży, później Marszałek Litewski, w Wiśniowcu, mieście swem dziedzicznym na Wołyniu, był przewodniczącym miejscowej Loży św. Jana; pod jego sternictwem Andrzej Mokronowski, jeden z pierwszych, którzy światło Wolno-Mularskie do Polski przynieśli, a którego cnoty później na najpierwszym Towarzystwa tego w Polsce posadziły urządzie (d), zasiadał na jednej z kolumnie z Jabłonowskim, godnym krwi Leszczyńskiego króla potomkiem i kilku innymi znakomitemi Rodakami, z Cnoty i Obywatelstwa powszechnie znanemi”.

O założeniu i istnieniu tej Loży wymienia szczegółowo drukowana mowa Jana Łuszczewskiego, miana na posiedzeniu Loży Warszawskiej świątyni Izys w r. 1789.

Podobnie i w Warszawie naprzód Cudzoziemcy, a potem Rodacy przedsięwzięli wznieść Towarzystwo Wolno-Mularskie, w roku bowiem Franciszek Longchamps (Chevalier d'Orient) przewodniczył Loży francuskiej pod nazwiskiem Trzech Braci (Trois Freres), a Dozorcami byli Bastidion i Teillie, Członkami zaś Klein, Carolini, dwaj bracia Karol i Franciszek du Bousquet du Laurans, oficerowie w Wojsku Polskim, Osten, Korff, Costerat, do których następnie wielu przybywało członków tak dawniej stowarzyszonych jak nowo przyjmowanych; a odwiedzającymi tę Lożę byli:

(a) To wymienia dzieło pod tytułem „Das gantze aller geheimen Ordens Verbinduogeo” wydane w Lipsku 1805 r., patrz Karta 143.

(b) Patrz Dzieło pod tytułem Acta Latomorum wydane w Paryżu 1815 r. Tom T, Karty 44, 45, 46 i 47.

(c) Patrz w tymże Dziele Karty 25 i 44.

(d) Andrzej Mokronowski, Wojewoda Mazowiecki, był obrany w 1784 r. Wielkim Mistrzem Wielkiego Wschodu Polskiego.

Stanisław Książę Lubomirski, naówczas Strażnik Koronny, Andrzej Mokronowski, poprzednio już wzmiankowany, Hrabia Rozumowski, Hrabia Mohl, Piotr baron Le Fort i wielu innych Sasów.

Jednocześnie istniało także w Warszawie i Towarzystwo Trzech Braci, (Très Venerable Societe de Trois Frères), złożone tak z Rodaków jak i Cudzoziemców używających charakterystycznych nazwań, którzy podobnie odbywali posiedzenia lożowe, a powyższa francuska Loża Trzech Braci za pośrednictwem rzeczzonego Barona Le Fort, pożyczła im swych sprzętów Wolno-Mularskich do odbywania Recepcji nowych kandydatów; - przy czym obecnymi bywało wielu Członków rzeczony Loży Francuskiej, a szczególnie Niemców.

Loża ta Francuska Trzech Braci w następnym roku 1745 liczyła dwudziestu jeden Członków, jak to znajdująca się w aktach lista tychże co do opłat w tym roku wnoszonych wykazuje, a na których czele znajduje się pomieniony powyżej Andrzej Mokronowski; - z porównania zaś tej listy z Rachunkiem Dochodów i Wydatków rzeczony Towarzystwa Trzech Braci, to nazwiska jednakowe nie których Członków tak w Liście jak i w Rachunkach znajdują się. Zdaje się więc, że łączność Loży i Towarzystwa jedną nazwą mianujących się istnieć musiała, czyli raczej, że później i Loża i Towarzystwo jedną całość składali. Posiedzenia odbywane były w domu rzeczony Andrzeja Mokronowskiego, jak świadczy znajdujący się w Aktach własnoręczny Jego kwit na opłatę najmu lokalu lożowego w Jego domu za czas od dnia 5 września 1744 do św. Jana 1745 r. Obrzęd zaś świętojański w następnym roku 1746 uroczyste był obchodzonym w dniu 24 czerwca, jak o tym przekonywa wydany do tego przedmiotu Okólnik, i znajdujący się na nim kwit własnoręczny Karola du Bousquet de Laurans na ogólne koszta tego posiedzenia, które się odbyło w sali do tego urządzonej w domu traktyera królewskiego ŁAmi przy ulicy Rybackiej, łączącej się z Piwną, które to miejsce jest teraźniejszym placem ulicy zwanej Dunaj.

Loża powyższa ciągle w swem istnieniu utrzymywała się i wznosiła, pomimo że kilku członków wojskowych przenieśli się i w koszarach zaczęli samowolnie miewać posiedzenia, które zapewne wkrótce upaść musiały.

Następnie wzmiankowany powyżej Franciszek Longchamps oddaliwszy się jeszcze poprzednio z Warszawy do Lwowa założył tamże w r. 1747 wraz z innymi Członkami jako to Tirci, Téillie, Conde, Deima, Monnet, Gautié i Le Roy Lożę Francuską pod nazwaniem Trzech Bogiń (Trois Déesses); lecz w czasie letniego zawieszenia swych posiedzeń, gdy jeden z najczynniejszych jej Członków Le Roy, u którego w zachowaniu zostawały przez ten czas papiery i sprzęty lożowe, wyjeżdżając do Sambora dla większego onych zabezpieczenia zabrał ze sobą, a później nieco w Samborze umarł, rzeczony zaś papiery i sprzęty wraz z pozostałymi po Nim rzeczami, jako nie mającego familiji, zostały przez Duchownych zabrane; z tego przeto powodu niektórzy Członkowie tejże Loży doznawali od Duchownych we Lwowie niejakiego prześladowania, zatem Loża ta następnie mniej czynną być mogła, i wkrótce zawiesiwszy nieograniczenie swe posiedzenia zupełnie ustała.

Powyższego istnienia Wolnego-Mularstwa w Warszawie od 1744 do 1750 r. i w 1747 we Lwowie, mamy już jawne i pewne dowody w znajdującym się w Aktach własnoręcznym piśmie Franciszka Longchamps i w oryginalnym Rachunku Towarzystwa Trzech Braci (T. V. Societe des Trois Freres), porządnie z niektórymi nawet annexami prowadzonym przez ciągły przeciąg lat od 1745 do 1750 r.

Wszelako ta kilkakrotnie zakładana Budowa Wolno-Mularstwa Polskiego wznieść się do ustalenia swego nateraz nie mogła: - wznowione bowiem prześladowania na Wolno-Mularskie w ogóle Towarzystwo na mocy Bulli Benedykta XIV Papieża, wydanej w dn. 18 maja 1751 roku, a ponawiającej poprzednią Klemensa XII z r. 1738, były powodem wszystkim prawie Członkom Wolnego Mularstwa w Polsce do nienarazania się nawet o podejrzenie, do zawieszenia i opuszczenia posiedzeń łożowych. Lecz jakkolwiek takowe pociski zdawały się zupełną grozić zagładą temu Towarzystwu, wszelako podobnie jak po wydaniu pierwszej Bulli. tak w lat kilka od wydania drugiej, to jest około 1755 roku. brat pomienionego powyżej Mniszcha, Jan Hrabia Mniszech, Marszałek Koronny, wspólnie z rzeczonym poprzednio Piotrem Baronem Le Fort, Generałem Wojsk Polskich (a), założyli Łożę Wolno-Mularską w Dukli, mieście tegoż Hrabiego Mniszcha na Czerwonej Rusi leżącego.

Szczyciła się również ta Łoża jak i poprzednia w Wiśniowcu składem swych Członków: Ogiński Hetman, Jerzy Wielhorski, dwóch Potockich i kilku innych znakomitych z Cnoty Obywateli tamtejszej okolicy zdołało jej kolumny. I ta Łoża świętojańska szczególnego nazwiska nie miała, z wolna postępowała w swych posiedzeniach, które w późniejszym nawet czasie zawieszoneroi zostały. z powodu oddalenia się wielu jej Członków do Warszawy, gdyż król August II I w czasie wojny siedmio-letniej wyjechawszy z Saksonii ciągle już w Warszawie mieszkał.

W następnych też czasach i zawieszona posiedzenia Łoży Warszawskiej Trzech Braci (Trois Frères) zostały napowrót wznowione. a później coraz świetniej wznosząc się, doszły do tego zwiększenia, że w r. 1759 Łoża do Siedemdziesiąt siedmiu Członków swego składu liczyła. Łoże zaś Zagraniczne zostawały z Nią w łączności i przyjaznej korespondencji, a mianowicie w 1760 i 1761 roku Łoża Drezdeńska Trzech Mieczów jako istniejąca w kraju pod jednym berłem zostającym z Polską, w 1763 r. Łoża Królewiecka Trzech Koron i w r. 1764 Łoża Gdańska Trzech Gwiazd. A podówczas przewodniczył rzeczony Łoży Warszawskiej Trzech Braci - Stanisław Książę Lubomirski, Strażnik Koronny, któremu był pomocny Ludwik Sauve, Doktor Chirurgii ciągle odwiedzający też Łożę.

To wszystko wskazują dowodnie tak wzmiankowana poprzednio mowa Hrabiego Brühla z r. 1767, jako i znajdujące się w Aktach oryginalne korespondencje Łoży Zagranicznych powyżej wymienionych i odpowiedzi na nie udzielone, tudzież rękopism Jana De Toux de Salvert z r. 1789.

(a). Piotr Baron Le Fort był synem Franciszka Barona Gelleweńskiego Le Fort, Dowódcy Sił Lądowych i Morskich w państwie Rossyjskim. który jako ulubieniec Piotra I Cesarza Wszech Rossyi, był oraz i Ministrem pełnomocnym do wszystkich :zagranicznych Dworów. Patrz Dykcyonarz Historyczny w Warszawie wydany w 1783 r., Tom III, Karta 150.

Tenże De Toux de Salvert przybył do Polski jeszcze w dniu 17 maja 1749 r. Officer z wojska Austriackiego, który był lat kilka więzionym za ustanowienie Łoży Wolno-Mularskiej w mieście Briinn w Morawii, będąc już poprzednio w Warszawie włączonym Tenże De Toux de Salvert przybył do Polski jeszcze w dniu 17 maja 1749 r. Officer z wojska Austriackiego, który był lat kilka więzionym za ustanowienie Łoży Wolno-Mularskiej w mieście Brünn w Morawii, będąc już poprzednio w Warszawie włączonym do Łoży Trzech Braci, mieniać się być wtajemniczonym w Wiedniu w 1742 roku do Wysokich Stopni i Dogmatyki Braci Różanego Krzyża (Rose-Croix), założył w 1763 r. w Warszawie Wszechnicę Tajemnic (L' Academie Des Secrets), której celem było posunięcie wiadomości naturalnych ionych zastosowanie do Filozofii ukrytej {a}. Już bowiem od dawna Umiejętności Ukryte (Scientiae occultae) do niektórych Wysokich Stopni Wolno-Mularskich w innych krajach podciągnięte zostały. Nie było obojętnymi na takowe wielu zamożnych Członków Wolno-Mularstwa polskiego. A dla tem pewniejszego prze konania się oraz prawego nabycia i posiadania tychże Umiejętności Ukrytych rzeczony wyżej Jan De Toux de Salvert, znany ze swych Mistyczności, wyjechał 22 maja 1764 r. do Niemiec, Francji i innych krajów, gdzie 5 lat ciągle przebywał.

W tym jednak czasie z powodu wydalenia się wielu Członków z Warszawy po wyjeździe Augusta III do Drezna i nastąpionej wkrótce śmierci Jego, tudzież przez coraz zmniejszające się przybywanie pozostałych Członków na posiedzenia Łoży Trzech Braci, Łoża ta znacznie wolnieć, a w końcu mając tylko kilkunastu uczęszczających, ustawać zaczęła. Dopiero po uspokojeniu się w Kraju i wstąpieniu na tron polski Stanisława Augusta Poniatowskiego za wpływem i staraniem znajdującego się przy królu Augusta Hrabiego Moszyńskiego, Stolnika Koronnego, kilku Członków Stopnie Szkockie posiadających, zebrani w dniu 15 sierpnia 1766 r. w domu niejakiego Rousseloi takijż stopień mającego, ustanowili Łożę Szkocką do udzielania tego stopnia Członkom Łoży Trzech Braci, przy czem i rzeczonego Augusta Moszyńskiego, będącego Członkiem Łoży Lipskiej w Saksonii istniejącej, do tegoż stopnia przyjąwszy, oddali mu na następnym zaraz posiedzeniu 24 września odbytem ster tejże Łoży Szkockiej; lecz za przy byciem wkrótce z Drezna do Warszawy Aloizego Hr. Brühla (b), Generała Artylerji Polskiej, ustąpił Moszyński steru tej Łoży w czasie posiedzenia w dniu 10 października odbywanego temuż Hrabiemu Brühl, jako dawnemu Członkowi Łoży warszawskiej Trzech Braci.

Hrabia Brühl, podczas bytności swojej w Niemczech, włączony został do tamtejszego Wolno-Mularstwa Sprostowanego (Rectifie), którego Karol Baron de Hund, mianujący się Charles Chevalier de l'Epee na Zborze Wolno-Mularskim odbyty w Saxonii r. 1763 był obrany Wielkim Mistrzem systemu Templariuszów. (c). Staraniem przeto było Hrabiego Brühla system Rectifie w którym zostawał, a który tak znacznie się wówczas

(a). O tej Academie Des Secrets w Warszawie wspomina także dzieło pod tytułem Acta Latomorum drukowane w Paryżu w 1815 r. Patrz Tom I, Karta 243; Tom II, Karta 387. (b). Aloizy (Ludwik) Fryderyk Hrabia Brühl, Generał, później Feldzeugmeister Arlylleryi polskiej, a potem Gubernator Miasta Warszawy, był synem Henryka Hrabiego Brühla, Ministra pełnomocnego Augusta Ili, Króla polskiego i Elektora Saskiego, po śmierci którego i Minister BriJhl wkrótce zaraz umarł przy końcu 1763 r. w Dreźnie.

(c). Patrz o tym w dziele Acta Laromorum w Paryżu w 1815 r. wydany w Tomie I na Kartach 82 i 85.

wznosił w Niemczech, i do Łóż w Polsce zwolna zaprowadzać. W tym więc zamiarze nadano wyższe stopnie Stanisławowi Xięciu Lubomirskiemu, dawniej Strażnikowi Koronnemu, nateraz Marszałkowi Wielkiemu Koronnemu, Hrabiemu Wodzickiemu, Hrabiemu Wielhorskiemu, Wielkiemu Podstolemu Litewskiemu, Antoniemu Konarskiemu, majorowi artylerii polskiej i kilku innym cudzoziemcom w kraju osiadłym. Przyjęto oraz nowo do Towarzystwa Michała Zabiello, kapitana Gwardii Litewskiej i Ignacego Rrabiego Scypiona, podstolego Litewskiego, tudzież pięciu cudzoziemców w Warszawie zamieszkałych. Łoża ta bowiem w swoim nowym składzie odbywała posiedzenia i w Wyższych Stopniach Szkockich i w stopniach Niższych Symbolicznych udzielając jedne i przyjmując do drugich w urządzonym do tego lokalu w domu powyżej rzeczonego Rousseloi, miewając odwiedzającymi swe posiedzenia kilku Członków innych Łóż, a szczególnie Hrabię Ogińskiego, wówczas Wojewodę Wileńskiego.

Takowe wzniesienie posiedzeń tej Łoży Szkockiej nie odwiódło wszakże nie których Członków Łoży Trzech Braci od utrzymywania niejako istnienia tejże Łoży, której posiedzenia odbywali oddzielnie w domu po nad Wiślu najętym i stosownie urządzonym; - Hrabia Brühl przeto wspólnie z Augustem Moszyńskim i kilku innymi Członkami Rytu Sprostowanego (Rectifie) starali się odróżnienie tych Członków pojednać, wystawiając im wynikię nadużycia z zatury stałych prawideł postępowania, a dla zaradzenia temu przedstawili Ustawę, ogólne i szczegółowe przepisy dla Łoży stanowiącą. Poczem przedsięwziawszy nową Łożę utworzyć, wniosek swój w tej mierze podali wszystkim Członkom wyższych stopni, którzy, takowy jednomyślnie na posiedzeniu 10 stycznia 1767 przyjąwszy, wyznaczili dzień 18 tegoż miesiąca na wykonanie onego. W dniu tym przeto Hrabia Brühl jako Wielki Mistrz Szkocki, na mocy przywilejów jemu służących, a które okazał i złożył całemu Towarzystwu Wolnego-Mularstwa zgromadzonemu wówczas w domu Członka rzeczonej Łoży, Menoniego, przy ulicy Mostowej, wykazał naprzód w swej Mowie, że „Łoża Trzech Braci lubo w r. 1759 znacznie się wzniosła ze stanu Nieregularności i prawie zapomnienia w jakim przez lat 30 zostawała, wszelako później dla swych nadużyć upadła i dotąd w bezrządzie pozostaje”, a następnie więc zawiesił i zniósł Łożę Trzech Braci, „a ustanowił Łożę pod nazwiskiem Cnotliwego Sarmaty, nadając jej prawa i Urządzenia w 27 Artykułach i 22 punktach zawarte, które głośno przez wyznaczonego mówcę odczytanemi, a następnie z powszechną zgodą przyjętemi zostały i własnoręcznie przez 70 Członków podpisanemi, w liczbie których są:

- Aloizy Hrabia Brühl, Generał Artylerji polskiej
- August Hrabia Moszyński, Stolnik Wielki Koronny
- Adam Książę Czartoryjski, Generał Ziem Podolskich
- Hrabia Wodzicki
- Michał, Hrabia Zabiello, kapitan Gwardyi królewskiej
- Michał Hrabia Brzostowski, Koniuszy Litewski
- Michał. Łyszkiewicz, bankier
- Xawery Molski, Brygadyer Korpusu Kadetów

Michał Ronikier, Generał Wojsk Polskich
 Baron de Stedinigh, Generał Wojsk Polskich
 Jerzy Schlicht, kapitan artylerji koronnej
 Karol Montegas Del Bene, Dentysta królewski
 Jan Baron Klejn, Pułkownik inżynierów, Adjutant króla
 Jakub Pernet, Podpułkownik wojsk polskich
 Fryderyk Cabrit, Bankier
 Piotr Blanc, Bankier
 Jan Filip Roltzhauzer, Medalier królewski i Mennicy
 Franciszek Schildbach, Podpułkownik Gwardji Litewskiej
 Jan Robert Watson, Kassyer Dóbr Królewskich
 Andrzej Ludwik Sauve, Doktor Chirurgii
 Boecler, Doktor Królewski
 Marcelli Bacciarelli, Malarz Królewski
 Kajetan Ghigiotti, Kanonik Inflantski, Prelatocli Camera Papieža,
 oraz wielu innych cudzoziemców w Polsce osiadłych.

Loża ta podobnie także jak dawniej odbywała posiedzenia i w stopniach wyższych, które nazywała Lożą Pięciu Starszych i w stopniach niższych, czyli symbolicznych; a w dniu 24 czerwca odbyło się za miastem we wsi Wola ogólne i pierwsze Wyborowe posiedzenie, na którym potwierdzonym został Hrabia Brühl przewodniczącym tejże Loży, a Dozorcami wybranymi byli jednoznacznie August Hrabia Moszyński i Adam Książę Czartoryjski, reszta zaś Urzędników została mianowanymi przez Hrabiego Brühla. W dniu tymże, przy Obrzędzie Uroczystym świętego Jana przyjętym był do Towarzystwa na Członka tej Loży Antoni Czapski, Generał Wojska Polskiego. Następnie August Moszyński na posiedzeniu 17 lipca przedstawił projekt w 8miu artykułach dla dodania owych do przyjętej już poprzednio ustawy, a które dotyczą się tylko wewnętrznego porządku Towarzystwa. Artykuły takowe, jako dodatkowe, jednoznacznie przyjętymi zostały.

Zwołany pod ten czas w kraju Sejm Nadzwyczajny do Warszawy nie dozwolił członkom tej Loży ciągłej obecności na posiedzeniach i z tego powodu takowe na czas niejaki od 4 września do 8 listopada zawieszonymi były; lecz następnie Loża ta ciągle swe posiedzenia z największą regularnością prowadziła i w r. 1768. 24 czerwca Obrzęd świętego Jana odbyła uroczystie we wsi Młocinach za miastem, uzupełniając przytem wybory, na których Hrabia Brühl na swej godności przewodniczącego tejże Loży potwierdzonym został, a Dozorcami obrani byli Quentin i Bernhardi. Obrzęd ten powiększyli swą obecnością jako Odwiedzający Generał Rozrażewski i Kasztelan Dzierzbicki, a w końcu wieszerały wspólnie w Loży stołowej, urządzonej pod namiotem, i Damy należące do Loży Adopcyjnej, jako to: Krojczyna Potocka, Baronowa Le Fort, i panna Aloe.

Hrabia Brühl wyjeżdżając w tym czasie do Drezna, zdał na posiedzeniu 8 lipca tr. ster tej Loży i zastępstwo Quentinowi, później jednak polecił oddanie steru i zastępstwa Hrabiemu Moszyńskiemu, dla zapobieżenia, jak w swym liście wyraża zaszłym nadużyciom. Jakoż Moszyński na posiedzeniu Nadzwyczajnym 29 listopada tr. ster takowej Loży z rąk Quentina objął i przystąpiono zaraz do rozpoznania oskarżeń kilku Członków, którzy za trzymanie Loży pokątnej w domu niejakiego Duvillers, zostali na tymże posiedzeniu osądzeni na wyłączenie.

W tymże dniu postanowiono także ażeby Loże Adopcyjne, czyli Damskie nie miały swych posiedzeń w lokalu przez Lożę Cnotliwego Sarmaty ciągle zajmowanym bez dozwolenia na to teje Loży.

Gdy w posiedzenia rzeczonej Loży Cnotliwego Sarmaty niekiedy w Niemieckim, a zwykle w Francuskim języku odbywały się, przeto na posiedzeniu 1769 27 kwietnia 1769 r. postanowiono, aby nie odbywać Loży w Niemieckim języku, jak tylko szczególnie z powodu przyjmowania na Członka teje Loży kandydata nie posiadającego innego języka jak Niemiecki

Również inne urządzenia na tymże posiedzeniu uchwalono, a między innemi jednomyślną zgodą postanowiono ażeby portret królewski był umieszczonym na głównej ścianie Sali, w której posiedzenia odbywane zostają.

Po pięcioletnim przebywaniu za granicą, powrócił do Warszawy 22 maja tr. Jan de Toux de Salvert, który lubo wszedł w osobiste stosunki z owczasowemi Mistykami w Niemczech i Francji, a szczególnie w Paryżu, lecz nie otrzymał żadnych nadań Umiejętności prawdziwie korzystnych dla Wolnego Mularstwa polskiego. Po przybyciu więc swoim, zaraz odwiedził Lożę Cnotliwego Sarmaty 1 czerwca t.r. i wkrótce włączył się do takowej, oraz ustawy onejże powyżej wzmiankowane przyjął i podpisał.

W tym roku Loża Cnotliwego Sarmaty obchodziła 24 czerwca z wielkim obrzędem Uroczystość świętojańską w swym zwyczajnym Lokalu, gdzie zaproszeni zostali znakomici Członkowie, jako to: -Xiążę Prymas Gabryel Podowski, Xiążę Lubomirski, Wielki Marszałek Koronny, Hrabia Ogiński, Wielki Hetman Litewski, Członek Honorowy tej Loży, Xiążę Adam Czartoryjski, Generał Ziem Podolskich, Ignacy Hrabia Scipion, Podstoli Litewski, pułkownik Jabłonowski i Kanonik Ghigiotti. Na tem posiedzeniu dopełnione wstały Wybory, przez które Hrabia Moszyński jednomyślnie potwierdzonym został na Sterniczym Urzędzie, a Dozorcami obrano Boeclera Doktora królewskiego i Mainona, reszta zaś Urzędników mianowanemi byli przez przewodniczącego Hrabiego Moszyńskiego, który zaprosił De Toux de Salverr do towarzyszenia mu w przewodnictwie tej Loży. Przy końcu posiedzenia otwarta została Loża Adopcyjna gdzie przybyły i Damy na tenże Obrząd zakończony Lożą stołową.

Następnie o dopełnionym Obrzędzie i skutecznionych Wyborach, tudzież mianowaniach wszystkich Urzędników zawiadomiono piśmiennie Hrabiego Brühla, który bawił naówczas w Saxonii.

Od tej Epoki Loża, ta Cnotliwego Sarmaty w swych pismach za insynuacją wzmiankowanego De Toux de Salvert zaczęła się tytułować Wielką Lożą. a Moszyński Wielkim

Mistrzem w Polsce i Litwie, i wydała nawet pod powyższą datą 24 czerwca t.r. jako Wielka Loża przywilej na osobę Członka Izaaka Bernhqrđi do ustanowienia w mieście Eperies (Preszów) w Węgrzech Loży pod nazwaniem Cnotliwego Podróżnika (Vertueux Voyageur), która następnie przez tegoż Bernhardt wzniesiona została, a po wyjeździe Jego w 1770 r. do Francji oddana pod przewodnictwo Eliaszowi Crastina, rektorowi tamtejszej szkoły, trwała przez długi przeciąg czasu, aż do ogólnych rozkazów rządu Austryackiego na zamknięcie wszystkich Lóży Towarzystwa Wolno-Mularskiego w całem państwie Austryackim .

Przedstawionym był następnie Loży Cnotliwego Sarmaty projekt założenia w Warszawie kosztem Towarzystwa Domu w podobieństwie szpitala, w którymby przyjmowano bezpłatnie dzieci dla szczepienia im ospy. Projekt ten na posiedzeniu 17 sierpnia t.r. jednogłośnie przyjętym i uchwalonym został, a Członek a zarazem Urzędnik tej Loży Boecler jako Doktor Królewski otrzymał zlecenie i upoważnienie do wykonania takowego zakładu, co w krótkim czasie przy staraniu tegoż Boeclera skutecznionem zostało.

Pomnożona znacznie liczba Członków Loży Cnotliwego Sarmaty tak z wielu Rodaków jako też Francuzów, Niemców i Włochów złożona. tudzież świetne wzniesienie się jej posiedzeń było powodem właściwym do następnego utworzenia się nowych Lóży ze składu wszystkich jej Członków. Jakoż August Moszyński na posiedzeniu 7 września t.r. podał projekt ustanowienia dwóch nowych Lóży. jednej w Niemieckim, drugiej w Francuskim pracujących języku, niemniej utwierdzenia przez to i wzniesienia Loży Cnotliwego Sarmaty na Wielką Lożę; przed stawił oraz Ustawy dla tychże Lóży, podług dawnych praw Towarzystwa Wolno Mularskiego określone, ze stosownemi dodatkami, które to ustawy odczytanemi i do rozważenia Członków zostały przedstawione, poczym gdy na następnem posiedzeniu ogólnem 21 września t.r. odbytem, projekt takowego utworzenia Lóży jednomyślnie przyjętym został i powtórnie odczytano nowe Ustawy tak dla Wielkiej Loży jak i dwóch nowych Lóży, w 9ciu Oddziałach, 159 Artykułach objęte, także jednozgodnie utwierdzone były, przystąpiono zaraz do rozdziału Członków wedle Ich woli należenia do jednej lub drugiej Loży, a na posiedzeniu 28 września t.r. odbytym został w obecności licznego zgromadzenia tak czynnych jak i odwiedzających Członków wspaniały Obrzęd uroczystego wzniesienia Loży Cnotliwego Sarmaty na Wielką Lożę, ogłoszenia ustaw powyżej rzeczonych za obowiązujące i Wyboru Wielkiego Mistrza oraz Wielkich Urzędników, przez które to wybory August Hr. Moszyński Wielkim Mistrzem, Hrabia Brühl nie obecny Ex-Wielkim Mistrzem, De Toux de Salvert namiestnikiem Hrabiego Moszyńskiego zostali, oraz inni urzędnicy dotychczasowi przez mianowanie utrzymanemi byli ; poczem przystąpiono do utworzenia dwóch nowych Lóży, Niemieckiej pod dawną nazwą Trzech Braci i Francuskiej pod nazwą Jedności Francuskiej, następnie zaś do Wyboru i Installacyi tychże Urzędników dwóch nowych Lóży, gdzie Justus Karol Schroder, urzędnik Mennicy, pierwszej Loży, a Boecler Doktor Królewski drugiej Loży przewodniczącemi obrani, oraz reszta Urzędników mianowaną i Installowaną została. Nowe te Loże rozpoczęły swe posiedzenia, pierwsza, to jest Trzech Braci 5 października t.r., a druga, t.j. Jedność Francuska 12 tegoż miesiąca i roku.

Że zaś Wielka Loża Cnotliwego Sarmaty już poprzednio miewała posiedzenia na Wyższych Stopniach, a przez powiększenie liczby swych Członków, a szczególnie tych, którzy za granicą Najwyższe Stopnie otrzymali, widziała możliwość odbywania tychże posiedzeń na Najwyższych Stopniach, przeto dla wprowadzenia stałego i jednostajnego w tym względzie postępowania, jaki w innych krajach podówczas co do Wyższych i Najwyższych Stopni był zaprowadzonym, ustanowione zostały przy tej Wielkiej Loży Cnotliwego Sarmaty dwie Władze Dogmatyczne: - pierwsza - Collegium czyli Kapituła Szkocka świętego Andrzeja z przybraniem nazwiska Czterech Narodów Doskonale Zjednoczonych, do posiedzeń w stopniach wyższych, aż do stopnia Kawalera Wielka-Szkockiego św. Andrzeja Szkockiego (Chevalier Grand Ecosais de St. Andre d'Ecosse); druga - Kapituła Różanego Krzyża (Rose-Croix), która posiadała wszystkie resztujące stopnie, a ostatnim był stopień Kawalera Różanego Krzyża (Chevalier de Rose-Croix), który wszelako jeszcze miał swe oddziały. Członki zaś takowy stopień posiadający składali Najwyższą Władzę Dogmatyczną, w której sterował De Toux de Salvart, będąc jak się mienił wtajemniczonym w 1742 r. jeszcze w Wiedniu do istotnego Stopnia Różanego Krzyża, a który udzieliwszy Hr. Moszyńskiemu, wspólnie z Nim jako Wielkim Mistrzem przewodniczyli tejże Władzy. (a).

Wielka Loża Cnotliwego Sarmaty przedsięwzięła następnie zawiadomić o Swym wzniesieniu się Wielkim Łożom Zagranicznym i wejść z Niemi w przyjazne stosunki korespondencyjne, a wydarzony w tym czasie wyjazd za granicę Członka swego Ludwika Sauve, Doktora Chirurgii zostającego przy Ministrze Angielskim w Warszawie, podał Jej do tego sposobność. Sauve więc na posiedzeniu 14 października t.r. został umocowany do zaprowadzenia korespondencji stałej z regularnemi i prawnemi Łożami, któreby widział istniejące w swej podróży.

(a). System Różanego Krzyża w tych czasach istniał już w Polsce. Po ułożeniu bowiem w Niemczech w 1763 r. Ustawy Ogólnej Towarzystwa Różanego Krzyża, w której przepisy, Stopnie, Słowa Charakterystyczne, Opisy Geograficzne, Miejsca Zgromadzeń, Prowincye czyli Obwody, na koniec i Nauki oznaczonymi byty. (Patrz Dzieło Acta LaJomorwn Tom I, Karta 83). Polska w Geograficznym i Statystycznym Lego Towarzystwa a raczej Bractwa opisaniu, które się znajduje w dziele pod tytułem „Das Ganze aller geheimen Ordens Verbin dungeo” w Lipsku w 1805 r. wydanym, na kar. 344-372 jest umieszczoną pod literą F. z następującym wyszczególnieniem:

F. Polska

- a. Kamra - miejsce Zgromadzenia Braci ósmego Stopnia;
- b. Kraków - miejsce Zgromadzenia Braci czwartego Stopnia;
- c. Warszawa -, „ „ „ „

Zachodzi wszakże niejaka wątpliwość co do litery „a”, względem miejsca lub Miasta nazwanego Kamra, aby takowe, czy to same przez się tak nazywające się, czyli też w innym języku przezwane, istotnie w Polsce lub w krajach dawniej do Niej należących znajdowało się. Można się tylko domyślać się, że to jest miejsce w Charakrystycznym znaczeniu wskazane, podobnie jak są miasta w Systemacie ścisłej Obserwy (Strictae Observantiae) oznaczanemi.

W następnym r. 1770 otrzymał Hrabia Moszyński wezwanie z Londynu 30 kwietnia t.r. datowane od Hrabiego de Vignoles, Wielkiego Mistrza Prowincjonalnego Łóż Zagranicznych należących do Wielkiej Łoży Londyńskiej, który jako namiestnik Xięcia Henryka de Beaufort, Wielkiego Mistrza Wolnego-Mularstwa Angielskiego, zawiadomiony o wzniosłym Towarzystwie Wolno-Mularskim w Polsce zostającym pod przewodnictwem tegoż Hr. Moszyńskiego, wzywa Go wraz z całem Towarzystwem do ogólnego połączenia i zjednoczenia z Wolno-Mularstwem Angielskim, jako najdawniejszem siedliskiem Metropolii tegoż Towarzystwa, ofiarując i nadając Hrabiemu Moszyńskiemu z woli samego Wielkiego Mistrza Xięcia de Beaufort, Godność, Władzę i Tytuł Wielkiego Mistrza Prowincjonalnego w Królestwie Polskim, a jako już uznanego w tem Dostojeństwie żąda uzupełnienia niektórych w tej mierze potrzebnych formalności, dotyczących Wolnego-Mularstwa w całej rozciągłości Kraju Polskiego, aby bezpośrednio przez Niego, jako Wielkiego Mistrza Łóż Zagranicznych w Wielkiej Łoży Angielskiej w Londynie, zostawało niejako pod zwierzchnictwem rzeczonej Wielkiej Łoży Angielskiej w Londynie, i stosowne do tego przywileje uzyskało. Przyjął wprawdzie Moszyński od Władzy tak znakomitej Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Europie uznanie Jego w tej Godności, którą już poprzednio od Rodaków z chlubą dla siebie był otrzymał, a nie odbiegając bynajmniej od przyjaznych stosunków wzajemnej łączności i z Angielską Wielką Łożą i całym Wolnym Mularstwem, nie poddał jednakże pod Jej zatwierdzenie i Zwierzchnictwo Łóż Polskich już wzniesionych i prawnie na mocy ogólnych zasad tego Towarzystwa ustanowionych; - i takowe Przedsięwzięcie zgodne z wolą wszystkich Członków nie omieszkął zaraz oświadczyć Metropolii Angielskiej przez korespondencyję z 16 czerwca t.r. przesłaną na ręce Hrabiego de Vignoles. Wkrótce potem na Obrzędzie świętego Jana 24 czerwca t.r. uroczystie w ubiorach urzędowych odbytym w domu na Bielinach (a) nowo najętym i stosownie urządzone, tenże August Hr. Moszyński podług oświadczonych życzeń i żądań wszystkich w ogólności Łóż Warszawskich. oraz w zastosowaniu się do wzmiankowanego powyżej od Metropolii Angielskiej uznania, został jednogodnie ogłoszonym Wielkim Mistrzem Prowincjonalnym w Polsce. A następnie inni Wielcy Urzędnicy jedni wybrani a drudzy mianowanymi byli; poczem ogólne Ustawy Towarzystwa Wolno Mularskiego naówczas we Francji zaprowadzone i obejmujące wraz 39 Artykułów Ustaw Angielskich tegoż Towarzystwa jeszcze w 1721 r. 24 czerwca przez Wielkiego Mistrza Jana Xięcia de Montague zatwierdzonych: - zostały przyjęte za prawa do rządzenia się i postępowania tak przez Wielką Łożę Cnotliwego Sarmaty jako i inne szczegółowe Łoże pod Jej zwierzchnictwem pozostające. Niemniej przyjętymi były również Urządzenia, Rytuły i Instrukcja dla Łoży Adopcyjnej czyli Damskiej, której podówczas przewodniczyły: Izabella z Czartoryjskich Xiężna Marszałkowa Lubomirska. Teresa Krajczyzna Potocka i pani Humicka Miecznikowa.

(a). Bieliny - nateraz ulica Marszałkowska, od Marszałka Bielińskiego nazwana, tak jako i dawniej Bieliny.

Tak utrwalona Wielka ta Loża tytułująca się na Wielkim Wschodzie Polskim pod Wielkim Mistrzostwem Augusta Moszyńskiego, nie tylko z wielu miejsc kraju odbierała prośby o przywileje do utworzenia i ustanowienia Łóż Wolno Mularskich, lecz i Loże Zagraniczne starały się pod Jej Władzę podejść. Otóż oprócz zatwierdzenia wzmiankowanej już poprzednio Łoży Cnotliwego Podróżnika w Eperies (Preszowie) w Węgrzech. ustanowiła i przyjęła pod swą zwierzchność następujące, jako to: - we Lwowie 20 sierpnia t.r. Łożę pod nazwą Trzech Białych Orłów na imię dawnego przewodnika Łoży Warszawskiej Trzech Braci, Franciszka Longchamps, a to stosownie do prośby w dniu 18 lipca t.r. nadesłanej; w Białym Stoku 27 sierpnia t.r. Łożę pod nazwaniem Przyjaźni na imię Jana Riancourt i innych Członków, gdyż już dawniej w tem mieście była Loża pod nazwiskiem Złotego Pierścienia, lecz krótko trwała; w Marienburgu 3 września t.r. Loża Trzech Wieży, będąc tymczasowo ustanowiona od Łoży Petersburskiej Trzech Serc poddała się ze wszystkim pod Władzę i zwierzchnictwo Łoży Warszawskiej Cnotliwego Sarmaty, dopraszając się o nadanie Jej na to Przywileju; w Gdańsku 5 listopada t.r. Loża Trzech Gwiazd podeszła pod Władzę Wielkiej Łoży Warszawskiej i Moszyńskiego Wielkim Mistrzem uznała.

W tym czasie Wielka Loża Cnotliwego Sarmaty w swoim wyższym Collegium i Najwyższej Władzy Dogmatycznej wydała 16 września t.r. przywilej dla Łoży Warszawskiej Trzech Braci na odbywanie posiedzeń w Trzech Wyższych Stopniach Szkockich.

Następnie Hrabia Moszyński w odpowiedzi na uczynione przez Niego poprzednio oświadczenie Metropolii Angielskiej, odebrał powtórnie z Londynu 8 sierpnia t.r. datowane od Wielkiego Mistrza Prowincjonalnego Łóż Zagranicznych Hrabiego de Vignoles, wezwanie do połączenia się z tąż Metropolią Angielską, a przez to wejście i należenie do składu Wielkiej Łoży Londyńskiej, jako Wielki Mistrz Prowincjonalny, przedstawiając obraz Wielkich Mistrzów w Euro pie, Afryce, Azji i Ameryce, którzy otrzymali swe Dostojeństwa i Władze od Metropolii Angielskiej i zostają z nią w ciągłej korespondencji, a którzy posia dając Godność Wielkich Mistrzów Prowincjonalnych, mają już tem samym prawo zasiadania i głosowania na ogólnych posiedzeniach, jako Wielcy Urzędnicy Wielkiej Łoży Londyńskiej.

Wezwanie to jednak nie zdziałało żadnej zmiany w poprzednich przedsięwzięciach Hr. Moszyńskiego, jako i nateraz zgodnych z wolą wszystkich Członków Wielkiej Łoży Polskiej, która zostawała z Wielkimi Lożami Zagranicznymi w korespondencji i stosunkach przyjaznych, chlubnie bowiem wzmiankowany poprzednio Ludwik Sauve dopełnił przyjętego na siebie obowiązku, gdyż nie tylko szczegółowe Loże Francuskie i Niemieckie, ale i Wielkie Loże w innych krajach weszły chętnie w takowe stosunki i korespondencje, a szczególnie Wielka Loża Berlińska Trzech Globów, Wielka Loża Francuska i Wielka Loża Mistrzów Wschodu Francuskiego także w Paryżu, gdyż podówczas Wielki Wschód Francuski jeszcze nie istniał i dopiero w 1772 r. był wzniesiony. Gdy zaś rzeczona Wielka Loża Francuska w swej korespondencji z 20 czerwca tr. do Wielkiej Loty Cnotliwego Sarmaty na Wielkim Wschodzie Warszawskim adresowanej, zamieściła słowa: -*Priant de se conformer executer et faire executer Les Regle ments de la T. R. Grande Loge de France dont expedition a ete delivre au Frere Sauve.* -(Prosząc o

stosowanie się, wykonanie i wykonywanie Urządzeń Wielkiej Loży Francuskiej, które przesłanemi były przez brata Sauve), za uczynionem jej ze strony Wielkiej Loży Cnotliwego Sarmaty przełożeniem w dniu 26 lipca t.r. niewłaściwego przez Nią użycia takowego wyrażenia, nie omieszkała.

17 grudnia 1771 r. oświadczył: - *Que c'étoit mal a propos et sans mission de la T. R. Grande Loge de France; desavouant ces expressions aussi peu fondees et dont application en aucun cas ne peut se faire de Grande Loge a Grande Loge.*

(...że to było niewłaściwe i bez zlecenia Wielkiej Loży Francuskiej zdziałanym, odwołując takowe wyrażenia jako bezzasadne i których stosowanie w żadnym wypadku nie może być czynionem od Wielkiej Loży do podobnej Wielkiej Loży.) To przekonywa, że Wolno-Mularstwo Polskie ówczasowe w każdym razie troskliwie było o swą Wzniosłość i powagę, a zachowując właściwą godność, nie przyznając wyższości innym Towarzystwom Wolno-Mularskim i Ich władzom Zagranicznym, zostawało ciągle w ścisłym Zjednoczeniu przyjaznem, jako jedenże z Niemi cel mające.

Jak w poprzednich latach Towarzystwo Wolno-Mularskie znakomicie w Polsce wzniosło się, tak rok następny 1771 był dla Niego mniej pomyślnym; albo wiem ówczesne okoliczności krajowe, a tem samem i zatrudnienie ciągle wielu Członków, odrywać Ich poczęły od uczęszczania na posiedzenia Łożowe, a gdy następnie i zaburzenia w kraju zaszły, z tych więc przyczyn zebrani na posiedzeniu 5 września tr. Członkowie Wielkiej Loży Cnotliwego Sarmaty postanowili, aby nie poprzestając być ciągle onejże Członkami, przeszli czasowo do składu dwóch Łóz w Warszawie, to jest Trzech Braci i Jedności Francuskiej, że zaś dla tychże samych przyczyn i Wybory w tym roku o właściwym czasie nie nastąpiły, zebrani więc Członkowie tejże Wielkiej Loży na ogólnym posiedzeniu w dn. 12 września odbytem, potwierdzili na Urzędach wszystkich dotychczasowych Wielkich Urzędników z roku zeszłego i przyjęli powyższe postanowienie przejścia do składu innych Łóz Warszawskich, aby przynajmniej one trwałemi utrzymać i nadużyciom jakieby wydarzyć się mogły z zawieszenia Władzy tej Wielkiej Loży zapobiec.

W późniejszym czasie nadesłano z Paryża od Najwyższej Rady Wielkiej Loży Szkockiej Wielkiego Globu Francuskiego zawiadomienie z 30 listopada t.r. o przyjęciu przez Xięcia de Chartres (Ludwika de Bourbon d'Orleans) Godności Wielkiego Mistrza Łóz wszystkich, Rad i Kapituł w całej Francji, oraz Xięcia Luksemburskiego de Montmorency jako Jego Namiestnika; a Xięcia de Rohan Guemene jako tegoż Reprezentanta, przyczem uprasza o udział kopii Wyższych Stopni. które przesłać obiecał Ludwik Sauve po swym włączeniu się do Najwyższej Rady. Także i Wielka Loża Mistrzów Wschodu Francuskiego 1 grudnia t.r. nadesłała okólnik drukowany poprzednich swych narad i postanowień utrwalających nowe istnienie Wolnego-Mularstwa we Francji, które zmieniły stan, w jakim je znalazł Ludwik Sauve w czasie swej bytności w Paryżu; prosi oraz o ciągłą przyjazną korespondencyę i dołącza listę Wielkich Urzędników nowo urządzonej Wielkiej Loży Francuskiej. Następnie rzeczona Najwyższa Rada Wielkiego Globu Francuskiego przesłała oświadczenie z 20 grudnia t.r. wyjaśniając swe postępowanie co do udziału przez nią wyższych stopni, jako też i co do nadanych Ludwikowi Sauve, prosząc przy tem o ciągłą przyjazną łączność korespondencyjną.

Otrzymał także August Moszyński jako Wielki Mistrz w Polsce od Towarzystwa Tajemnego zowiącego się Kawalerów i Dam Wytrwałości (Chevaliers et Dames de la Perseverance) w Paryżu w tym roku ustanowionego przez Hrabinę Potocką kuzynę królewską wspólnie z Hrabią Brzostowskim i Markizem de Seignelay, Wielkim Urzędnikiem Wielkiej Łoży Francuskiej, wezwanie z dn. 27 grudnia t.r. datowane, do wzajemnej korespondencji, którą rzeczzone Towarzystwo życzy sobie prowadzić z Łożami Wolno-Mularskimi w Polsce istniejącymi. To wezwanie jednak pod ów czas mniej spokojny żądanej skutku nie otrzymało. (a.)

Poprzednio wymienione przez Wielką Lożę Warszawską przedsięwzięte środki zachowawcze od upadku Wolnego-Mularstwa Narodowego, mniej były następnie pomyslnymi, z powodu wzmagających się zaburzeń politycznych w kraju i jak w końcu tego roku posiedzenia Łoż Warszawskich coraz bardziej wolniały. tak w następnym roku 1772 dla zbliżającego się Rozbioru niektórych części Kraju mniej czynne być mogły, a tem więcej ustawały, a nawet przerwy doznały. gdyż i sam Wielki Mistrz August Moszyński z Warszawy się oddalił. Ta przerwa. nieszczęściom krajowym wspólna, miała równy wpływ i na inne tak krajowe jako i Zagraniczne Loże pod Zwierzchnictwem Wielkiej Łoży Warszawskiej zostające, z których jedne zawiesiły swe posiedzenia lub całkiem ustały, a drugie pod inne Władze innych Wschodów podeszły.

Jednakże w roku następnym 1773 znajdujące się w Warszawie Członki wierne zwyczajom prawem zastrzeżonym, zgromadziwszy się 24 czerwca t.r. w Marymoncie za miastem, odbyli obrzędowo uroczystość świętego Jana, wszelako do wyborów nie przystąpili, stanowiącogólnepotwierdzeniewszystkichdotychczasowych, adawniejjużzatwierdzonych Urzędników, aż do powrotu Moszyńskiego jako Wielkiego Mistrza, o czym Mu pod datą 17 lipca t.r. piśmien nie donieśli, prosząc o Jego decyzję co do Wyborów, jeżeliby uznał że takowe przed Jego powrotem do Warszawy dopełnionymi być winny.

Zgromadzenie się na odbycie obrzędu święto Jańskiego dało zachętę wielu Członkom do mieswania niekiedy posiedzeń lożowych, lecz takowe już nie na Bielinach, a na Lesznie w domu Dorothea Wasmulo, Ruskiego kapelana, jednego ze swych Członków, u którego sprzęty lożowe zachowane były, narazie tylko odbywali. Członki zaś Łoży Niemieckiej Trzech Braci i Francuskiej połączyli się w jedną Lożę Trzech Braci i zaczęli się rządzić dawnymi onej ustawami.

Takimi wypadkami gdy zwątlona została niejako Władza Związku Wolnego Mularstwa polskiego. musiały zaiste w szczególnych składach Lożowych wyniknąć nieregularności i samowolność. W takim je też stanie znalazł Hrabia Brühl w tym roku do Warszawy przybyły ze Zboru w roku zesłym odbytego w dobrach Kohlo zwanych, w Saxonii pod Pforten leżących, na którym to Zborze Ferdynand Fryderyk Książę Brunswicki w Systemie Scisłej Obserwy (Strictae Observantiae) mianujący się S. S. O. T. Eques a Victoria obrany został Wielkim Mistrzem i Starszym-Jeneralnym wszystkich Łoż Wolno-Mularskich tejże scisłej Obserwy, a Karol Baron Bund Eques ab Ense Starszym

(a) O tym Towarzystwie wspomina także dzieło Acta Latomorum, patrz Tom I, karta 99, oraz i pani de Genlis żartobliwie o Nim nadmienienia w swym Zbiorze Anegdot pod tytułem Pamiętniki Felicji, (Patrz dzieło wydane przez Antoniego Thory w Paryżu w 1812 r., pod tytułem „Annales Originis Maglli Galliarum Orientis”, Paragraf VII, Troisième Partie „Fragments sur les Reunions secretes des Femmes”, karta 383).

Mistrzem Prowincjonalnym, Hrabia zaś Brühl Eques a Gladio Ancipiti uznanym był jako Rycerz, Profes oraz pod przeor nowej Dyecezyi Polskiej i otrzymał przywilej z dn. 23 czerwca 1772 r. na Godność Wizytatora Jeneralnego i Prowizora Domowego VII prowincyi między Elbą i Odrą, tudzież Członka Kapituły prowincjonalnej: *S. S. O. r. Equitem, professum et Sub-priorem novae diocesis Poloniae, munus et Dignita tem Visitatoris generalis et provisor Domorum in haec VII provincia inter Albien et Oderam, aequisivesse Membrumque Capituli Provincialis.*

Hrabia więc Brühl nie zastawszy podówczas żadnej Władzy Wolno-Mularskiej w Kraju, miał łatwość zaprowadzenia Systemu, w którym zostawał. Porozumiawszy się więc z Członkami Łóz Warszawskich Trzech Braci i Jedności Francuskiej okazał Im swój przywilej i wynurzył zamiary utworzenia nowych Łóz regularnych w Systemie ścisłej Obserwy mającym jak zapewniał największe znaczenie w całej Europie.

W skutek takiego przełożenia, Członki obydwóch tych Łóz na swoich posiedzeniach konferencyjnych 17 września tr. odbytych, przystąpili do odczytanych zasad połączenia się, uznali Starszych tego Systemu i posłuszeństwo Im zaręczyli, podpisując własnoręcznie protokoła rzeczonych posiedzeń. Podobnie postąpił Hrabia Brühl z niektórymi Członkami Kapituły Czterech Narodów Doskonale Zjednoczonych, którzy pomimo uczynionych ze swej strony niektórych uwag, a szczególnie co do mianowania przez Starszych podług ustaw ścisłej Obserwy dożywotnich przewodników Łóz wszystkich, co piśmiennie Hrabieму Brühl przez umocowanego Ludwika Sauve oświadczeniem było, przystąpili jednakże do takowego połączenia się, skoro tylko przybyły następnie do Warszawy August Moszyński także do Niego przystąpił.

Gdy tym sposobem Hr. Brühl to połączenie się wielu Członków do skutku doprowadził, odbywane były naprzód posiedzenia ustanawiające Prefekturę Warszawską, która od dn. 13 stycznia 1774 w mieszkaniu Moszyńskiego, uznanego następnie w znaczeniu Systemu ścisłej Obserwy jako Eques a Rupe alba coronata, lub też w mieszkaniu Ernesta Kortum, Radcy Tajnego królewskiego, podobnież uznanego jako Eques a Fonte Irrigo, zatrudniała się przygotowawczemi do utworzenia nowej Łoży przedmiotami. Poczem Hr. Brühl jako Wizytator Generalny wezwał ostatecznie na piśmie pod datą 29 stycznia t.r. wszystkich Członków do przyjęcia i podpisania Siedmiu Warunków następujących:

1. Uznania Zwierzchności Wolno-Mularskiej w osobie Ferdynanda Xięcia Brunswickiego jako Wielkiego Mistrza wszystkich Łóz Zjednoczonych;
2. Uznanie Hr. Brühla jako ustanowionego przez rzeczonego Wielkiego Mistrza Wizytatorem Generalnym tychże Łóz Zjednoczonych;
3. Podobnież uznanie Przewodniczących i Urzędników, których rzeczony Wizytator Generalny zechce ustanowić i mianować w Łóżach zjednoczonych i poprzysiężenia Im posłuszeństwa;
4. Poddanie się pod wszelkie Urządzenia i Nakazy Wolno-Mularskie jakie tenże Wizytator Generalny zechce wydać;

5. Uważanie się szczególnie w posiadaniu tylko Trzech Pierwszych Stopni Wolnego-Mularstwa i nienoszeniu w Łoży ubioru innego jak tylko odpowiedniego tymże stopniom, bez żadnych innych Ozdób Zagranicznych;
6. Opłacanie regularnie opłat zwyczajnych, Miesięcznych i Rocznych;
7. Poddanie się Prawom i Nakazom przyjętym przez wszystkie Łoże zjednoczone, niemniej ustanowionym w Nich karom i opłatom Wolno-Mularskim.

Takowe więc warunki zostały zaraz w tymże dniu 29 stycznia t.r. przez czterdziestu dwóch Członków przyjęte i własnoręcznie podpisane, pomiędzy którymi znajduje się tylko pięciu Rodaków, to jest: - Moszyński, Chomiński, Skalecki, Czapski i Cichocki, reszta zaś Cudzoziemcy w kraju osiedli, a najwięcej Niemców.

Kiedy tak zaprowadzony System ścisłej Obserwy zaczął się ustalać, nie którzy Członkowie dawniejszych Łóż w Polsce, obecni pod ten czas w Warszawie, a szczególnie Jerzy Hrabia Wielhorski, Starosta Kamieniecki, wspólnie z Henrykiem Karolem d' Heyking, Baronem Kurlandzkim i szambelanem Dworu Polskiego, Józefem Jerzym Hrabią Hülzen Wojewodą Mściślawskim, Mateuszem Żyniew Starostą Berżnickim, Janem Dłuskim Starostą Lukowskim, Janem Hrabią Potockim Pułkownikiem i wzmiankowanym już poprzednio Janem De Toux de Salvert przedsięwzięli ustanowić oddzielne Towarzystwo Dobroczynne, na dając mu nazwanie Przyjaciół Doświadczonych (L'Ordre des Amis a l'Epreuve), którego pierwsze posiedzenie pod prezydencją Jana De Toux de Salvert 30 kwietnia t.r. otworzonym zostało. A lubo wówczas nie chcieli się oświadczyć Wolnem Mularstwem Narodowem, wszelako rządzą się Ustawą w XXII Artykułach na wzór Ogólnych Ustaw Wolnego-Mularstwa zwyczajnego postanowioną, a którą wydrukować kazali. zachowując w swem postępowaniu Zwyczaje i Obrzędy Wolno-Mularskie. podług których przyjęli 2 maja t.r. Eliasza d'Aloi i powierzyli mu Urząd Sekretarza, a 24 sierpnia t.r. Mikołaja Xięcia Radziwiłła, pomnażając się następnie nowym stowarzyszeniem osób świątłych i poważanych.

Lecz w tymże czasie i Hrabia Brühl także przystąpił do utworzenia nowej Łoży w swym systemie ścisłej Obserwy i na ogólnym posiedzeniu z 13 czerwca t.r. odbytym w własnym Jego pałacu w Saskim Ogrodzie w lokalu wspaniale do tego przyrządzonym, utworzył i ustanowił z wszystkich Członków, którzy do ścisłej Obserwy przystąpili nową Łożę tegoż systemu pod nazwiskiem Karola pod Trzema Hełmami, mianując Siebie przewodniczącym, Augusta Moszyńskiego Namiestnikiem, Jana Cichockiego kapitana artylerii pierwszym, Jana Holtzhauser Medaliera Mennicy drugim Dozorcą, oraz innych Urzędników. Następnie Łoża ta odbyła Obrzęd świętego Jana dopiero w dniu 31 lipca w domu kupca Dekerta z ogrodem na ten przedmiot urządzone, późniejsze bowiem zwyczajne posiedzenia odbywane były w domu Schuberta na Starościńskim przy Grzybowie. O ustanowieniu tej Łoży i nazwaniu onej zawiadomił Hr. Brühl 13 sierpnia t.r. Karola Barona Hund jako Wielkiego Mistrza prowincjonalnego, z oświadczeniem że imię Jego dołączył do Nazwiska tejże Łoży.

Nadesłanym był następnie dla pomienionej Łoży Karola pod Trzema Hełmami przywilej Wielkiego Mistrza VII prowincyi, Barona Hund, (Carl Ritter vom Degen), datowanym 24 marca 1775 r. w S. b. g. (Sonnenburg) przyznający ustanowienie takowej Łoży i zatwierdzający Jej nazwisko, a Hr. Brühl doży wotnym przewodnikiem i przełożonym Onejże mianujący.

Nadeszły także ze Zboru Wolno-Mularskiego tegoż Systemu Wysokiej i ściślejsz Obserwy w Brunswiku w tym czasie odbytego, ogólne Postanowienia, Rozporządzenia i podziały Władz w dn. 24 czerwca t.r. uchwalone i zapadłe, podług których prefektura w Warszawie z rządu ósma VIII, należąca do Siódmej VII prowincyi zwanej Niemiecką, pomiędzy Elbą i Odrą, artykułem VI postanowiona, miała naznaczony Okrąg swej Władzy przez artykuł XXXV ad. N. 4.. to jest: Całą Polskę z Litwą oraz Pomeranią, Gdańskiem, Toruniem i krajem polskim zajęтым przez Prusy. - Na tym zborze w Brunswiku był obecny jako Deputowany Pełnomocny od Łóž w Kurlandyi i Polsce Zygmunt Schwander (Eques a prospitientia), królewski Radca Dworu polskiego.

Tak wzmocnione Wolno-Mularstwo ściślejsz Obserwy w Warszawie przeniosło swe posiedzenia do lokalu na ten przedmiot urządzonego w najętym domu Wyznania Ewangelicznego przy ulicy Królewskiej na Starościńskim, gdzie stosownie do ustaw tego Systemu odbywane bywały także i posiedzenia w Wyższym Stopniu Łoży Szkockiej przy poprzedniej Łoży Karola pod Trzema Hełmami i pod tymże samym nazwiskiem ustanowionej, składające się z pierwszych Urzędników rzeczoney Łoży, a którzy się Zwierzchnim Zarządem Wolno-Mularstwa tegoż Systematu zajmowali. Prefektura bowiem i przy niej będąca Kapituła, charakterystyczne odbywając swe posiedzenia w duchu tak nazywającego się świętego Zakonu świętego Kościoła Jerozolimskiego, czyli w Systemie Templaryuszowskim, znajome wprost Łożom Wolno-Mularskim nie były, lecz za pośrednictwem swych Członków do Składu tej Kapituły należących i którzy na mocy ustaw Wizytatora Generalnego a razem i Prefekta i Podpriora Diecezyalnego, Urzędnikami Łóž mianowani przez Niego zostawali, najwyższy kierunek Łóž szczegółowych w swym Ręku rzeczywiście utrzymywały i prowadziły podług zamiarów swego Systemu.

W następnym roku 1776 posiedzenia tak Łoży Trzech Hełmów jak i Władz ściślejsz Obserwy regularnie prowadzone były, a Obrzęd święto Jański odbyty został 24 czerwca t.r. w rzeczonym powyżej lokalu. Otrzymał następnie Hr. Brühl odezwę z Petersburga datowaną 7 września t.r. od Piotra Melissino, Generała Artylerii Rosyjskiej, który jako od dwudziestu sześciu lat przewodniczący tamtejszej Łoży zwanej La, Discretion, dopraszał się o przyjęcie Go do Systematu ściślejsz Obserwy (Stricte Observance) i wyjednanie dla niego od Xięcia Brunswickiego Mianowania i Dyplomu na Wielkiego Mistrza Prowincjonalnego, iżby mógł ten System w Rossyi zaprowadzić, gdyż wszelkie Akta dotyczące się tegoż Systematu znajdują się w Petersburgu. - Jaki jednak skutek wzięła ta Odezwa, Akta Prefektury w Warszawie nie wykazują. (a).

(a)System ten ściślejsz Obserwy później zapewne mógł być i w Rossyi uprowadzony, albowiem na Zborze Ogólnym tegoż Systemu w Wilhelmsbadzie 1782 r. odbyty, Rossya wspólnie z Moskwą miała swego Reprezentanta pełnomocnego Fryderyka Schwartz (Eques ab Uma), Radcę króla Duńskiego i oznaczona była ósma VIII Prowincya nowo na tym Zborze Wilhelmsbadzkim ustanowionego Systematu nazwanego Dobroczynności.

W tymże roku i Towarzystwo Przyjaciół Doświadczonych (L'Ordre des Amis de l'Épreuve) w zwiększonej już swej liczbie Członków zostając, ustanowiło się w Warszawie jako la pierwsza ogólna Kommandoria pod prezydencją wzmiankowanych poprzednio Jana De Toux de Salvert i Henryka Barona d'Heyking, a następnie 18 listopada t.r. ogólna ta Kommandoria nazwana świętego Karola ustanowiła drugą Kommandorię w Litwie i Mateusz Żyniew, Starosta Berżnicki jako Deputowany na rok jeden do przydziału w tej drugiej Kommandorii w Warszawie został w tymże dniu upoważniony do przyjmowania w Litwie Osób godnych podług Art. II Ustawy na Członków rzeczonoego Towarzystwa Przyjaciół Doświadczonych.

W końcu tegoż roku Towarzystwo to otrzymało okólnik drukowany datą 1 maja t.r. opatrzony, od Łoży Paryskiej pod nazwą De la Candeur (Czystości) z wyszczególnieniem Obrzędu dopełnionej w roku przeszłym przez Wielkiego Mistrza Wielkiego Wschodu Francuskiego Xięcia De Chartres Inauguracji tejże Łoży, której założycielem, Członkiem czynnym oraz Wielkim Urzędnikiem Wielkiego Wschodu Francuskiego był wówczas obecny w Paryżu Kazimierz Xiążę Sapiecha, Generał Artylerji Litewskiej. Dołączone były przytem Obrazy tak Składu Wielkich Urzędników Wielkiego Wschodu, jako też Urzędników i Członków rzeczonoj Łoży La Candeur.

Zaszła w tym czasie śmierć Barona Hund, Wielkiego Mistrza Prowincjonalnego w Systemie ścisłej Obserwy, była powodem w następnym roku 1777 do zwołania Zboru Wolno-Mularskiego tegoż Systematu w Lipsku. Po odbyciu więc przez Łożę Karola pod Trzema Hełmami 24 czerwca t.r. Obrzędu św. Jańskiego w lokalu zwyczajnym przy ulicy Królewskiej, następnie prefektura Warszawska w ogólnym swem zebraniu 4 października t.r. wysłała na Zbór rzeczony do Lipska Ernesta Kortum (Eques a Fonte irrigo) jako Deputowanego Pełnomocnego. A Łoża Trzech Hełmów na posiedzeniu konferencyjnym 7 października t.r. z polecenia Starszych wyznaczyła na to stosowny fundusz. Wkrótce jednak Deputowany Kortum powrócił, ponieważ na tym Zborze w Lipsku ustanowiono tylko Dyrektoryat, któremu tymczasowie Władza Ogólna, jaką piastował zmarły Baron Hund powierzona została i przedsięwziętem było połączenie się Wolno-Mularstwa Niemieckiego ze Szwedzkim.

W tymże roku niektórzy Członkowie Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Mieście Krakowie znajdujący się, zamierzili utworzyć tamże Łożę, w Ich więc imieniu Karol Jakób Bosquet du Laurans, podpułkownik wówczas wojsk polskich (b), Sebestyan Hrabia Sierakowski, kanonik krakowski i Karol de Czermak, Dyrektor Obwodowy Wieliczki, naprzód dn. 1 lipca t.r., a ostatecznie 20 grudnia t.r. oświadczyli stałe życzenie i przesłali stosowne przełożenie do wzmiankowanej poprzednio Wielkiej Łoży Szkockiej Karola pod Trzema Hełmami w Warszawie, a po ukończonych w tej mierze Układach, także Wielka 1778 Łoża Szkocka 23 stycznia 1778 ustanowiła w Krakowie Łożę systemu ścisłej Obserwy nadając Jej nazwisko Namiestniczej Łoży Trzech Hełmów z przeznaczeniem i mianowaniem pomienionego Bousquet du Laurans (Eques a Lorica ferrea) na

(b) Karol Jakób de Bosquet du Laurans był Członkiem dawnej Łoży i Towarzystwa Trzech Braci w Warszawie, służył ciągle w Wojsku Polskim (został później Pułkownikiem Regimentu zwanego najprzód „Królowej Jadwigi”, potem „Generała Szaka”, a w końcu „Generała Wodzickiego”, który poległ dnia 6 czerwca 1794 r. na placu boju pod Szczekocinami).

przewodnika Onejże, z udzieleniem Mu stosownych instrukcyi i zaleceniem odbywania posiedzeń w języku tylko Niemieckim. W dniu więc 2 ma ja t.r. rozpoczętemi zostały posiedzenia tej Loży w Krakowie i dalej prowadzone były.

Zwołany został w tymże roku Zbór Ogólny Wolno-Mularski systemu ścisłej Obserwy w dniu 15 lipca do Wolffenbittel, a to w celu zniesienia Władzy tymczasowego Dyrektoryatu ustanowionego na zborze w Lipsku odbytym, a obrania nowego Wielkiego Mistrza Prowincjonalnego w miejsce zmarłego Barona Hund. Na ten Zbór wysłanym został także jako Deputowany Pełnomocny rzeczony powyżej Ernest Kortum, umocowany w m-cu maju t.r. przez Członków Kapituły i Prefektury Warszawskiej, a to z powodu nieobecności Hr. Brühla. pod ten czas w Warszawie. Na tym Zborze w dniu 27 sierpnia t.r. obranym był Karol Xiążę Sudermanii (później król Szwedzki) Wielkim Mistrzem VII Prowincyi, a przez Art. I Aktu w tymże dniu działanego, wszystkie poprzednie Zbory Wolno-Mularskie ścisłej Obserwy potwierdzonemi zostały, jako też Art. czterdziestym trzecim XXXXIII do okręgu Władzy Prefektury Warszawskiej poprzednio oznaczonej dołączone zostały Loże w Galicyi i Lodomeryi. Na mocy przeto takowego postanowienia Loża Szkocka ścisłej Obserwy założona była we Lwowie pod nazwaniem Józef pod Cesarskim Orłem, której przewodniczył Marcin Clemens, austriacki Dyrektor Sprawiedliwości (Eques a Tormento aureo), a dawna tamże Loża Trzech Białych Orłów w r. 1770 od Wielkiej Loży Warszawskiej Cnotliwego Sarmaty ustanowiona, nateraz zreformowana podług ustaw ścisłej Obserwy pod przewodnictwem Zygmunta Hr. Gallenberg, Radcy Kameralnego i Gubernialnego, podeszła pod Władzę Prefektury Warszawskiej i Nadzór miejscowej Loży Szkockiej Józefa pod Cesarskim Orłem.

Wysłany na Zbór do Wolffenbittel Ernest Kortum, który przed rozpoczęciem tego Zboru jeździł do Szwecji i był w Kopenhadze, powrócił w końcu października tr. do Warszawy zaszczycony Urzędem Wielkiego Sekretarza Staroszkockich Lóż Zjednoczonych oraz przez Art. VIII Aktu tegoż Zboru Dostojeństwem Substituta, czyli Zastępcy Sekretarza Prowincjonalnego, a przez Art. XXII gi Godnością Komtura Domowego w Warszawie i złożył okólnik w dn. 26 sierpnia tr. w Wolffenbittel wydany, a przez samego Ferdynanda Brunswickiego i Luneburskiego jako Wielkiego Mistrza wszystkich Zjednoczonych Lóż własnoręcznie podpisany, z oznajmieniem tak o połączeniu się Wolno-Mularstwa Niemieckiego ze Szwedzkim, jako też stanowiącego niektóre Urządzenia w piętnastu Artykułach objęte, a dotyczące się wewnętrznego postępowania Systemu Wysokiej i ścisłej Obserwy. Stosownie przeto do takowego okólnika wydane zostały polecenia od Władzy Wielkiej Loży Szkockiej Trzech Hełmów w Warszawie do wszystkich Lóż pod Jej zarządem zostających. Następnie w końcu tego roku nadesłane zostały dwa Okólniki Karola Xięcia Sudermanii jako już Wielkiego Mistrza Prowincjonalnego VII prowincyi Niemieckiej między Elbą i Odrą. Jeden, oznajmiający o swoim połączeniu się z całym Wolno-Mularstwem Szwedzkim do Wolnego-Mularstwa Niemieckiego ścisłej Obserwy; drugi, o przyjęciu przez Niego tej Godności. a obydwa stanowiące Rozporządzenia szczegółowe i stosunki względem postępowania i Rządzenia się w Systemie ścisłej Obserwy, czyli jak w tych okólnikach wymienia: świętego Zakonu świętego Kościoła Jerozolimskiego (*Du L'Ordre SS Temple de Jerusalem*).

Już dosyć długi przeciąg trwania Wolno-Mularstwa takowego Systemu odbywającego swe posiedzenia tak poprzednio jako i podług wyżej rzeczonych Rozporządzeń w Języku tylko Niemieckim, był powodem dla wielu Członków, a szczególnie Francuzów nie należących do Systemu ścisłej Obserwy, że schodzili się czasem i miewali posiedzenia lożowe prowadzone przez Xiędza Carossi. Następnie zaś przedsięwzięli założyć regularną Lożę Francuską. W tym przeto zamiarze przy końcu jeszcze 1776 roku w m-cu grudniu Jan Mioche kupiec Warszawski, imieniem wielu Członków, których listę dołączył, podał przedstawienie do Wielkiego Mistrza Łóż miejscowych, a razem Loży Trzech Hełmów, o ustanowienie Loży w języku Francuskim pod nazwaniem Doskonałego Milczenia (Parfaite Silence). W następnym więc roku 1777 wyznaczonych było i od Generała Brühla i z teje niejako już istniejącej Loży po trzech Członków do Układów w tej mierze, lecz gdy warunki Systemu ścisłej Obserwy, które im do przyjęcia podano, uznali za uciążliwe, a z tej przyczyny i Układy nie mogły przyjść do skutku, udali się zatem wprost do Wielkiego Wschodu Francuskiego z prośbą o przywilej, niemniej przesłali stosowne przedstawienie do samego Xięcia Brunswickiego. Ale gdy Ten wydał im 31 sierpnia 1778 w Brunswiku datowaną i własnoręcznie podpisaną odpowiedź nieprzychylną i odmowną, z napomnieniem że Ich Loża może być uważaną za pokątną, radząc, aby podeszli pod Ustawy i Władze Loży Warszawskiej Trzech Hełmów, - Wielki zaś Wschód Francuski nadesłał Im Akt zatwierdzający takową Lożę Doskonałego Milczenia, - na posiedzeniu więc ogólnem 15 listopada t.r. odbytem, Loża ta nie jako nowa, lecz jak o już poprzednio istniejąca, na mocy nadania Wielkiego Wschodu Francuskiego Installowaną została, mając w tym dniu na liście Składu swego własnoręcznie podpisanych czterdziestu pięciu Członków, a w liczbie tych siedmiu Polaków: - Kaspra Xięcia Lubomirskiego, Adama Moszczeńskiego Szambelana Królewskiego, Onufrego Kickiego Kapitana Wojsk Polskich, Teofila Mierzwińskiego Sekretarza Kancellaryi królewskiej, Kajetana Węgierskiego Szambelana królewskiego i dwóch braci Jakóba i Stanisława Rafałowiczów, kupców miejscowych. Odtąd przeto odbywali regularnie swe posiedzenia, rządząc się podług Ustaw Ogólnych Wolnego-Mularstwa zwyczajnego, a bynajmniej nie podlegając Władzy Loży Szkockiej w Warszawie Karola pod Trzema Hełmami Systemu ścisłej Obserwy.

Za przykładem rzeczonej Loży Francuskiej Doskonałego Milczenia i dla powyższych także przyczyn, kilku Członków takż Francuzów we Lwowie prześlali do Wielkiego Wschodu Francuskiego prośbę o udział podobnegoż Nadania jak i otrzymała pomieniona Loża Francuska w Warszawie, które to Nadanie następnie otrzymawszy, założyli we Lwowie nową Lożę Francuską Doskonałe; Równości (Parfaite Egalite), nie zależąc w niczem od Loży Szkockiej ścisłej Obserwy zwanej Józef pod Cesarskim Orłem tamże we Lwowie w tym roku ustanowionej.

W tymże samym czasie i Członki powyżej wzmiankowanego Towarzystwa Przyjaciół Doświadczonych (Les Amis a l'Epreuve), widząc spokojniejsze czasy przedsięwzięli wznieść Wolno-Mularstwo Narodowe. Zamieniwszy więc swe Zebrania na zwyczajne posiedzenia Loży Wolno-Mularskiej, której nadali nazwisko Gwiazdy Północnej, postanowili przyjąć Ustawę i podejść pod Władzę Metropolitalną Angielską jako

Wolno-Mularstwa czystego i najdawniej istniejącego. A dla uzyskania prawności w swych działaniach dopóki nie uzyskali przywileju od Metropolii Angielskiej, udali się do Wielkiej Łoży Berlińskiej Royal York de l'Amitie, od tejże Metropolii ustanowionej i zależącej, o udział tymczasowego Upoważnienia, a następnie o pośrednictwo do uzyskania Angielskiego Metropolijnego przywileju na wzniesienie Wolnego-Mularstwa prowincji polskie; z za.stosowaną do tego Władzą ogólną całego Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Polsce. Chętnie przychyliła się Łoża Berlińska Royal York do takowych życzeń, a nim wyjedna przywilej Angielski przysłała swe tymczasowe Umocowa nie do wzniesienia się Wolno-Mularstwa Narodowego

W takowem już pewniejszym położeniu Łoża Warszawska Gwiazdy Północnej (L'Etoile du Nord) odbywała posiedzenia w polskim lub francuskim języku, a przy Niej ustanowioną została przez Członków Wysokie Stopnie posiadających Kapituła Szkocka czyli Rada Szkocka Wielkiego Wschodu Polskiego (Sublime Conseil Ecosais du Grand Orient de Pologne), tak zaś w pierwszej jako i w drugiej przewodniczył Józef Jerzy Hrabia Hiilzen, Wojewoda Mściński. Namiestnikami Jego byli Jall De Toux de Salvert i Otton Bernhardi, a Dozorcami Franciszek Le Jeune i Antoni Crutta, Członek Ambasady, później pierwszy Tłumacz królewski. Sztuardem zaś Konstanty Jabłonowski pułkownik Wojsk polskich j Inspektor Główny Mennicy, oraz Elias d'Aloy. Mówcą August Hrabia Kicki, Sekretarzem professor Józef Lex, oraz i inni Urzędnicy. Łoża ta wkrótce przybrała do swego nazwania imię Katarzyny jako imię Monarchini Rossyi i protektorki Wolnego-Mularstwa w swym państwie.(a). A w tej nowej nazwie Katarzyny pod Gwiazdą Północną została Installowaną w świetnym Obrzędzie w dn. 20 grudnia t.r. odbytym, mająca w swym gronie czterdziestu sześciu znakomitych Członków czynnych, do Władz Jej należących. Następnie wyżej rzeczona Rada Szkocka przyznawszy Godność Wielkiego Mistrza Hrabiemu Hülzen i zawarwszy przymierze przyjaznej Łączności z całym Wolno Mularstwem państwa Rosyjskiego, czyli tak ówczas już zwanym Wielkim Wschodem Rosyjskim, wzniosła się w swem istnieniu z Tytułem Wielkiego Wschodu Wielkiego Mistrzostwa Szkockiego w Warszawie (Grand Orient de la Grande Maitrise Eccossaise a Varsovie) i ster ogólny Władzy Wielkiego Wschodu Polskiego (Grand Orient de Pologne) prowadzić rozpoczęła, albowiem Łoża Francuska w Warszawie Doskonałego Milczenia (Parf aite Silence) wezwana przez Hrabiego Hülzena w dn. 18 kwietnia 1779 r. za pośrednictwem delegowanych do Niej Członków, skłonną była do połączenia się, za poprzednim jednakże zniesieniem się w tej mierze z Wielkim Wschodem Francuskim. W Wilnie zaś istniała już Łoża pod nazwiskiem Dobrego Pasterza (Bon Pasteur) i to nawet z odbywaniem posiedzeń w Wyższych Stopniach, uformowana z Członków drugiej Kommandoryi Towarzystwa Przyjaciół Doświadczonych (Les Amis a l'Epreuve).

(a). Patrz Dzieło pt. Acta Latomorum z 1815 r. Tom I, Karta 82 i Dzieło pt. Recherches sur les initiations anciennes et modernes karta 157, oraz Notice Historiques sur la Francs· Maçonnerie dans l'Empire de Russie par Antoine Thory.

Przewodnikiem tej Łoży Dobrego Pasterza był wzmiankowany już Mateusz Żyniew, a założycielami pomieniony także poprzednio Baron d'Heyking z Michałem Hrabią Ogińskim, Dominikiem Przedzieckim podkanclerzym Litewskim i Starostą Mińskim. Antonim de Godin pułkownikiem artylleryi litewskiej, Xiędzem Moichniewiczem słynnym podówczas kaznodzieją i Józefem Rurko Szambelanem. Ta więc Łoża Wileńska stosownie do przedstawionych swych życzeń na piśmie, włączoną została pod Władzę Wielkiego Mistrzostwa w Warszawie i otrzymała od Rady Szkockiej; Wielkiego Wschodu Polskiego Akt takowego Zjednoczenia pod datą 27 lipca t.r. wydany, podług którego dwóch Członków tej Łoży mieli zapewnione prawo zostawania zawsze czynnemi Członkami rzeczonyj Rady Szkockiej w Warszawie, a najpierwszemi wybrani byli: Mateusz Żyniew i Józef Hurko. Przyczem Łoża ta zawiadomioną także została o zawar-tem Zjednoczeniu się z Wielkim Wschodem Rossyiskim i kopię poświadczoną tegoż Aktu miała sobie dołączoną.

Przy rzeczonyj Łoży Warszawskiej Katarzyny pod Gwiazdą Północną odbywane bywały także posiedzenia Łoży Adopcyjne j czyli Damskiej. a na jednym z tych posiedzeń 16 lipca t.r. w lokalu na Grzybowie urządzonym przyjętemi zostały Starościna Gostyńska i pani Czapska w obecności Izabelli Xiężnej Marszałkowej Lubomirskiej, Teresy Krajczyny Potockiej, pań Rzewuskiej i Roźnieckiej. Posiedzenie to zakończone było Łożą Stołową.

W tymże roku w Systemie ścisłej Obserwy zwołany został Zbór deputacyjny Siódmej VII prowincyi na 24 sierpnia t.r. do Brunswika. Od Prefektury Warszawskiej wysłanym był znów Ernest Kortum jako Deputowany Pełnomocny i wkrótce z Warszawy na ten Zbór wyjechał.

Przybył następnie ze Strasburga do Warszawy Jan Hr. Poniński, Wojewodziec Poznański, który jako Eques a Stella Polaris w Systemie Wysokiej i ścisłej Obserwy był od prefektury w m-cie Chalons i Dyrektoryatu Szkockiego w Strasburgu, należących do V prowincyi zwanej Burgundzką, umocowany do zaprowadzenia w Polsce Systematu Reformy w Wolnem-Mularstwie, wystawił więc prawie wszystkim Członkom korzyści z przyjęcia tejże Reformy nadającej prawne, Regularne i pewne Ustanowienia w postępowaniu Wolno-Mularskim, dla łatwiejszego zaś doprowadzenia do skutku swych zamiarów, mienił być System przez Niego wprowadzony od prowincyi Burgundzkiej, jakoby był Francuskim, a tem samem odmienny od prowincyi Niemieckiej, lubo rzeczywiście był jednakowym, gdyż prowincya Burgundzka była V, a prowincya Niemiecka była siódmą VII w Składzie Ogólnym Systematu ścisłej czyli Wysokiej Obserwy pod głównym przewodnictwem Xięcia Ferdynanda Brunswickiego zostającej. Do takowych więc przedstawień Hr. Ponińskiego przystąpiło z początku wielu Członków z Łoży Katarzyny pod Gwiazdą Północną, z którymi na posiedzeniu tejże Łoży d. 4 sierpnia tr. odbytem, jako wyznaczony Kommissarz dla Polski i Reprezentant Dyrektoryatu Szkockiego w Strasburgu zreformował ina nowo ustanowił pomienioną Łożę z nadaniem Jej Zasad i Przepisów oraz Warunków w Dziesięciu Artykułach obiętych, podług których ustanowiona została. Następnie zaś na posiedzeniu 1 października tr. Członek Łoży Francuskiej w Warszawie Doskonałego Milczenia (Parf aite Silence),

który przeszedł do powyższej Łoży zreformowanej, Xiądz Ludwik Józef Beaudin, Kanonik Inflantski, protonotaryusz Stolicy Apostolskiej w Polsce i Kawaler Złotej Ostrogi, mianowany został Deputowanym do Dyrektoryatu Szkockiego w Strasburgu i powoził Akt takowego Przystąpienia i Podległości dla Starszych przełożonych Systemu ścisłej Obserwy w prowincyi V Burgundzkiej.

Wszelako jednocześnie i Członki oraz Urzędnicy pozostali przy pierwotnej Łoży Katarzyny pod Gwiazdą Północną pod przewodnictwem Hrabiego Hülzena. po przekonaniu się z Autentycznego Wykazu prowincyi wszystkich składających System ścisłej czyli Wysokiej Obserwy o jednychże i tychże samych Zasadach w prowincyi Burgundzkiej co i w Niemieckiej od Elby do Odry rozciągającej się, i po uzupełnieniu Wyborów w dniu 22 października tr., gdzie tenże Hrabia Hülzen do przewodnictwa dalszego tej pierwotnej Łoży uproszonym został, - na następnym zaraz zgromadzeniu swem 3 listopada t.r. odbytem postanowili i zażądali od Hr. Ponińskiego wytłumaczenia się na kwestye w sześciu punktach zawarte, względem udowodnienia praw, które sobie przywłaszcza jako ustanowiciel Łoży. gdy ta od dawna istniała, którą sam uznał za prawą i która Mu niepowierzyła żadnej Władzy nad sobą. Nadewszystko zaś dlaczego utrzymuje i zapewnił, że wprowadzona przez Niego Reforma jest Francuską od Wielkiego Wschodu Francuskiego zależącą, gdy przeciwnie okazuje się że jest istotnie Reformą Systematu Brunswickiego, to jest Niemieckiego. Również Łoża ta po stanowiła zawiadomić natychmiast o tem całym zdarzeniu Wielką Łożę Berlińską Royal York, z ponowieniem życzeń poprzednio już zanesionych o pośrednictwo dla uzyskania przywileju od Metropolii Angielskiej. A dla prędszego otrzymania skutku swych przedstawień wysłała zaraz Członka swego Barona d'Heyking do Berlina, usunąwszy się od wpływu i Rad Namiestnika swego De Toux de Salvert jako nakłonionego zupełnie do nowo zaprowadzonej Reformy.

Hrabia Poniński po odebraniu pomienionego wyżej wezwania. zwołał zaraz 4 listopada tr. posiedzenie, na którym przedstawivszy całą powyższą okoliczność poróżnienia, przystąpił naprzód do uzupełnienia Urzędników swej reformowanej Łoży, której przewodniczącym został De Toux de Salvert, a następnie pod powagą

Xięcia Ferdynanda Brunswickiego, oraz w imieniu Mistrza prowincjonalnego Łóż Sprostowanych w Burgundyi, niemniej w imieniu Prezesa Dyrektoryatu Szkockiego w Strasburgu, wykreślił z Wolno-Mularstwa Reformowanego Hr. Hülzena, jako i Franciszka Le Jeune, pierwszego Urzędnika Łoży Katarzyny pod Gwiazdą Północną. Poczem 7 listopada tr. napisał list do Hr. Hulze na w odpowiedzi na powyżej wymienione kwestye. jakoby nie od Łoży a od Niego wprost uczynione, w którym wyszczególnił niewłaściwość tegoż Hrabiego Hülzena w tej całej okoliczności postępowania.

Wkrótce od tej Łoży Zreformowanej wyznaczoną była Deputacja do Łoży Francuskiej w Warszawie Doskonałego Milczenia z wezwaniem o połączenie się z tą Łożą Zreformowaną, a tem samym przystąpienia do Systemu Ref o,.,my, lecz Łoża Francuska Doskonałego Milczenia pod datą 19 listopada tr. oświadczyła. że całą okoliczność rozdwojenia się Członków Łoży Katarzyny pod Gwiazdą Północną przekaże Wielkiemu Wschodowi Francuskiemu i oczekiwać będzie tegoż Decyzji.

Od tego już czasu Loża Zreformowana nazywać się zaczęła tylko Lożą pod Gwiazdą Północną (La Loge de l'Etoile du Nord), przewodniczona przez De Toux de Salvert, a Rządzona istotnie przez Ponińskiego wspólnie z przybranym przez Niego Kacprem Rogalińskim, Wojewodą Inflantskim, przez których ustanowione zostały dla tej Loży Reguły wewnętrznego postępowania i zachowania się dziewiętnastu Artykułami objęte, oraz inne niektóre Rozporządzenia. Posiedzenia zaś bywały odbywane regularnie w domu podówczas Potockiego Starosty Pińskiego na Nowem Mieście ponad Wiślu, gdzie i na Wyższych Stopniach tego Systematu prowadzonymi były. A nawet za staraniem Ponińskiego i Członki niektóre tak z dawnej Loży polskiej Cnotliwego Sarmaty, jak i Niemieckiej Trzech Braci, lubo należące już do Reformy, jednakże dla wyzyskania istnienia swych Łóż odbyły oddzielne onychże posiedzenia.

O tych wszystkich Wypadkach i Zdarzeniach Loża Katarzyny pod Gwiazdą Północną doniosła Dyrektoryatom Szkockim w Strasburgu z uzaleniem się na nieprawe i samowolne postępowanie Hr. Ponińskiego, oraz zawiadomiła o tero Barona d'Heyking w Berlinie, który nie omieszkał takowe przedstawić Loży Berlińskiej Royal York, a Ta zaraz przesłała swą odezwę do Hrabiego Ponińskiego z przestrożą aby się nieprawnych postępowań nie dopuszczał. Lecz Poniński nie zważał na to i w imieniu swej Loży Zreformowanej odpisał 26 lutego 1780 r. do rzeczonyj Wielkiej Loży Berlińskiej w wyrazach mniej stosownych, a mając już dawniej przybranych do wyższego swego Składu Prefekturalnego Dziewięciu Członków, którym poprzednio jeszcze poudzielał wyższych a istotnych wiadomości Systematu ścisłej Obserwy i ponadawał charakterystyczne w Nim stopnie, jako to:

Michałowi Hr. Ogińskiemu -	Frater Michaleus Eques a Gladio
Kazimierzowi Xięciu Sapiecha	Casimirus Eques a Spe
Janowi De Toux de Salvert	Johannes Eques a Carcere
Kacprowi Rogalińskiemu	Gasparus Eques ab Aquila
Mateuszowi Żyniew	Matheus Eques a Lumine
Ludwikowi Gutakowskiemu	Ludovicus Eques a Clypeo
Janowi Hr. Potockiemu	Johannes Eques a Rupe
Stanisławowi Sołtykowi	Stanislaus Eques il Sole,

przedsięwziął dla tem większego upewnienia swych Reform połączyć się z Lożami i Władzami w Warszawie pod Zwierzchnictwem Generała Brühla zostającemi, a do VII prowincyi tegoż Systemmu należącemi, i w tym celu zażądał takowego połączenia. Hrabia Brühl zaciągnął poprzednio jeszcze wiadomość co do posiadanych upoważnień przez Hrabiego Ponińskiego, otrzymał też takowe, lubo mniej zaspakajające tak od V prowincyi z Strasburga 31 listopada r. 1779 datowane, jako i od Dyrektoryatu VII prowincyi z Brunswika d. 5 stycznia 1780 udzielone, lecz dopiero za przybyciem do Warszawy Ernesta Kortum ze Zboru w Brunswiku odbytego, przystąpił do żądanego połączenia się. Na posiedzeniu więc Prefekturalnym w domu Hr. Brühla w dniu

7 kwietnia/27 marca 1780 odbytem, odczytany Akt tegoż połączenia się został przyjętym i podpisanym przez Ponińskiego i Członków przez Niego przybranych. Poczem Hr. Brühl zappełnił miejsca w Kapitulie Warszawskiej wakujące, mianując na nie siedmiu z powyżej mianowanych Członków. Na następnych zaś posiedzeniach prefekturalnych odczytane i złożone były Rozporządzenia ze Zboru Brunswickiego dla VII Prowincyi w d. 3 października 1779 r. wydane; tudzież d. 17 kwietnia 1780 r. odczytane i przyjęte zostało Sprawozdanie do Dyrektoryatu VII prowincyi w Brunswiku z dotychczasowych czynności, a szczególnie względem rzeczonego połączenia się i przedstawienie o zatwierdzeniu Aktu w tej mierze zdziałanego i Członków Nim obiętych; oraz z prośbą o mianowanie Michała Hr. Ogińskiego Hetmana W. Litewskiego na Godność Podpriora ad honores. W końcu przyjętym był Ceremoniał połączenia się i ustanowienia Łóz nowych. albowiem po rzeczonym włączeniu się i wejściu powyższych Członków do Składu Prefektury i Kapituły w Warszawie, nastąpiło i połączenie Łóz szcze gółowych. Co dopełnione zostało w domu Potockiego na Nowem Mieście na Obrzędowym posiedzeniu 21 kwietnia tr. sterowanym przez Hr. Brühla, gdzie z wszystkich Członków należących do Reformy a składających dawne Łoże Warszawskie, oraz Członków Łoży Trzech Hełmów z którą poprzednio Łoża zreformowana Gwiazdy Północnej połączyła się, ustanowione i Installowane były przy stosownych mowach Generała Brühla trzy Łoże, to jest: Cnotliwego Sarmaty w polskim języku, pod przewodnictwem Jana Hr. Ponińskiego, Wojewodzica Poznańskiego, Obosiecznego Miecza (Zweischneidigen Schwerdte) w Niemieckim języku pod przewodnictwem Augusta Hrabiego Moszyńskiego Ex Stolnika Koronnego, i Gwiazdy Biegunowej (L'Etoile Polaire) w Francuskim języku pod przewodnictwem Andrzeja Mokronowskiego, podówczas Generała Inspektora. A po mianowaniu reszty innych Urzędników do każdej poszczególnej Łoży, takowe trzy Łoże oddanemi zostały pod zarząd Łoży Trzech Hełmów wzniesionej i ustanowionej Wielką Łożą Szkocką, która nową Instrukcyę otrzymała i podsterem samego Hr. Brühla zostawała jako Staroszkockiego Wielkiego Mistrza i dożywoźnego przewodnika Onej, tudzież Jego Namiestnika, Ernesta Kortum, który gdy wówczas zaszczycony Godnością Nadmistrza Szkockiego (Schotischer Ober-Meister) miał wyjeżdżać jako Deputowany Pełnomocny na Zbór Wolno-Mularski przedwstępny zwołany przez Xięcia Brunswickiego w d. 19 września tr. (a), zatem w miejsce Jego mianowanym był Namiestnikiem w tej Łoży Szkockiej Kacper Rogalitski, Wojewoda Inflantski.

Następnie trzy powyższe Łoże przybrały do swych nazwań Imiona przewodników swoich, którzy wszakże przemienieni zostali po uchyleniu się zupełnym Andrzeja Mokronowskiego, a obięciu Łoży Niemieckiej przez Brühla, polskiej przez Moszyńskiego, Francuskiej przez Ponińskiego. Łoże te więc nazywały się pierwsza: Aloizy pod Obosiecznym Mieczem, druga: August pod Cnotliwym Sarmatą, trzecia: Jan pod Gwiazdą Biegunową i otrzymały Regulamin przez Generała Brühla nadany i podpisany.

(a). Ten Zbór nie przyszedł do skutku, a Xiążę Brunswicki w d. 18 czerwca 1781 r. zwołał inny Zbór do Frankfurtu nad Menem na dzień 15 października tr., ale i ten Obiegnikiem z 18 sierpnia 1781 r. był odroczonym do kwietnia 1782, który także nie miał miejsca, aż dopiero zwołany przez tegoż Xięcia Brunswickiego w d. 30 marca 1782 r. Zbór Ogólny do Wilhelmsbaden rozpoczął się 16 lipca tr.

Na wspomniane powyżej włączenie się dziewięciu Członków Prefektury i Kapituły Warszawskiej przez Akt w tej mierze spisany, tudzież na powyższe połączenie i ustanowienie Łóż, nadeszło od Dyrektoryatu VII prowincyi potwierdzenie datowane w Brunswiku (Brunopolis Soltwedel) 6/17 maja 1780 z oddzielnem zatwierdzeniem pomienionego Aktu i takowe na posiedzeniu Prefektury Warszawskiej w d. 7 czerwca tr. odbytem zostało złożonem i odczytanem .

Momentalne jednak było to wzniesienie się Systematu ścisłej Obserwy, albowiem różność Obrządów i rozmaitość Zwierzchnictwa ściągnęły troskliwość wielu znamienitych Członków gorliwych o dobro i zachowanie Towarzystwa istotnego Wolnego-Mularstwa w Polsce; do przewodniczenia przeto takowemu uproszony został Ignacy Hr. Potocki, Pisarz Wielki Koronny, później Marszałek Rady Nieustającej. Światły ten Mąż, w Rządzie poważany, a w Towarzystwie wielbiony, skoro na ogólnem zgromadzeniu 6 lutego tr. w domu dawnym na Bielinach odbytem, złożony w Ręce Jego przez Hrabiego Hülzena oddalającego się dla słabości zdrowia za Granicę, objął Sterniczny Młot Władzy ogólnej Towarzystwa, zaraz z siedmiu Urzędnikami przez siebie tymczasowie zawezwanemi, otworzył na nową dawną Łożę Katarzyny pod Gwiazdą Północną, a to pierwsze uderzenie Jego Władczego Młota nie tylko sprowadziło wielu Członków w swych zdaniach różnych do przyjaznego zjednoczenia, ale nadto przywróciło na łono swej pierwotnej Łoży wielu znamienitych Członków, co po przednio poszli za Reformą, znakomite za i światłe Osoby z chlubą starały się należeć do Towarzystwa pod tak zaszczytnym przewodnikiem zostającego. Wkrótce potem na posiedzeniu tej Łoży d. 3 marca tr. na Wybory przeznaczonym, pomieniony Hr. Potocki był uproszony, aby jako Wielki Mistrz do poprzednio już przez siebie wezwanych Urzędników tejże Łoży mianował i resztę uzupełniającą; co gdy skuteczną, wszyscy ci Urzędnicy otrzymali jedno zgodne potwierdzenie; Poczem Członek tej Łoży jako i Kapituły przy niej będącej Kacper Humbert Radca i Doktor Medycyny przy Królu, czytał uczoną Rozprawę o Przyrodzie Roślinnej (Sur le Regne Vegetal.)

Następnie Członki tego Towarzystwa wewnątrz kraju zamieszkali dowiedziawszy się o tem wznowieniu wzniesienia się Łoży Katarzyny pod Gwiazdą Północną zaraz przystąpili do zjednoczenia się: w Poznaniu uformowali 5 października tr. Łożę Stałości Uwieńczonej pod przewodnictwem Ignacego Hr. Działyńskiego; w Wilnie istniejąca Łoża Dobrego Pasterza licząca wówczas 99 swych Członków, połączyła się 22 października tr. pod przewodnictwem Michała Hrabiego Ogińskiego, za staraniem którego zaraz druga Łoża Gorliwego Litwina pod przewodnictwem Mateusza Żyniew także w Wilnie w d. 17 października tr. uformowaną była. I w Dubnie założyli Łożę Doskonałej Tajemnicy w d. 30 października tr. pod przewodnictwem Michała Xięcia Lubomierskiego. Wszystkie więc te Łoże podeszły pod Zarząd Ogólny Łoży Warszawskiej Katarzyny pod Gwiazdą Północną. (a). Łoże zaś Francuskie, to jest: w Warszawie Doskonałego Milczenia i we Lwowie Doskonałej Jedności jako ustanowione od Wielkiego Wschodu Francuskiego, pozostawione zostały czasowo w stosunkach tylko przyjaznych z rzezoną Łożą Warszawską.

(a). Powyższe Okoliczności wymieniane są także w Mowie mianej d. 28 maja 1780 r. w Łoży Berlińskiej Royal York przez Mówcę Le Bauld de Nans. Patrz Dzieło drukowane w Berlinie 1781 pod tytułem *Recueil des Discours prononces dans La Lege Royal York De l'Amirie, seame a l'Orient de Berlin*, karty 345, 346 i 357.

Tak wzniósłszy Ignacy Hr. Potocki na nowo Wolno-Mularstwo Polskie, myślał o ustaleniu prawej Władzy Onego. Wszedł przeto w Przymierze Łączności przyjaznej z Lożami Petersburgskimi, przy których Jakób Franciszek De Le Doulx De St. Croix, dawny Członek pierwotnej Łoży Katarzyny pod Gwiazdą Północną został Reprezentantem Wolnego-Mularstwa polskiego i przez Niego jako i przez pośrednictwo Łoży Petersburgskiej zwanej La Discretion pod przewodnictwem poprzednio już wzmiankowanego Piotra Melissino, Generała Artylerji Rossyjskiej. a do Metropolii Angielskiej należnej, przypomniane zostały teży Metropolii życzenia Wolno-Mularstwa polskiego, które dawniej jeszcze przez Lożę Berlińską Royal York przedłożonemi były.

Gdy następnie liczba Członków Łóz należących do Władzy Wolno-Mularstwa Polskiego istniejącej przy Wielkiej Łoży Katarzynie pod Gwiazdą Północną pomnożyła się znacznie i zdolną się okazała do założenia Łóz nowych, zatem też Władza utworzyła i ustanowiła trzy Łoże w Warszawie, to jest: -świątynię Izys w języku ojczystym pod przewodnictwem Jana Hr. Potockiego, Starosty Brzostowickiego; Tarczę Północną w języku Francuskim pod sterem Jerzego Hr. Wielhorskiego, Starosty Kamienieckiego i Szambelana Dworu, i Boginię z Eleuzis w języku Niemieckim pod przewodnictwem Ferdynanda d'Hausch. Sama zaś jako Wielka Łoża tylko częścią Dogmatyczną i Władzą Towarzystwa zatrudniać się postanowiła. Niemniej z Łóz Litewskich Lożę Gorliwego Litwina w języku polskim pod przewodnictwem Mateusza Żyniew, Starosty Berżnickiego, a Lożę Dobrego Pasterza pod sterem Antoniego Goddin Pułkownika Artylerji Litewskiej w francuskim języku do odbywania swych posiedzeń przeznaczyła. Dla reszty zaś Członków język Niemiecki posiadających, utworzyła i ustanowiła nową Lożę pod nazwaniem Świątynia Mądrości, której przewodniczył Dominik Hr. Przeddziecki, Starosta Miński i Podkanclerzy Litewski.

Nadesłaną wkrótce została przez powracającego z Berlina do Warszawy Barona d'Heyking odezwa Wielkiej Łoży Berlińskiej Royal York de L'Amitie dnia 28 grudnia roku zeszłego 1779 datowana, wzywająca wszystkie Łoże na stałym lądzie w Europie przez Metropolie Londyńską ustanowione, a szczególnie kraje położone między Renem i Dunajem, Odrą i Wołgą do połączenia się w jedno i jednakowe Wolno-Mularskie Społeczeństwo dla jednostajności obrzędów, gdyż w Towarzystwo to, jeden i tenże sam cel mające, wcisnęły się różne samowolne odmiany i mniemana Reforma zaczęła się wznosić i szeroko rozprzestrzeniać, a prawdziwe i uznane Wolno-Mularstwo Angielskie przytłumiać. W odezwie tej Wielka Łoża Royal York opisuje pokrótce stan Towarzystwa w różnych poszczególnie Krajach, znajdując wszędzie od mniemanej Reformy przeszkody i przywłaszczenia, o Polsce zaś tak się wyraża:

„Polska i Litwa

„mogą być uważane jakoby w stanie Anarchii Wolno-Mularskiej. Każdy System

„chce zająć ten Kraj zniweczając w Nim każdego współzawodnika. Reforma

„tam jest silnie zaprowadzoną. Wielki Wschód Francuski mimo swej odległości,

„ma tam swe Łoże pomiędzy różnemi Lożami Etc.”

(La Pologne, le Grand Duché de Lithuanie, peuvent être regardés comme dans un état d'Anarchie, relative ment aux Connaissances Mafoniques. Chaque Systeme cherche a enva-

hir cet Orient, en y detruisant tout competeur. La Refoune s'y est intro.duite avec force, Le Grand Orient de France, malgre son eloignement, y compte ses Filles parmi les differentes Loges Etc.) i z tego powodu wyznaczyła też Wielka Loża Royal York za swego Pełnomocnika i Deputowanego Reprezentanta do Królestwa Polskiego i Litwy rzeczonego Karola Henryka Barona d' Heyking, Szambelana Dworu polskiego i Majora rzeczywistego w służbie Rosyjskiej, który Lożom w Królestwie i Litwie podał do uwagi i przyjęcia Konkordat czyli Przymierze pod Tytułem: Akt Połączenia i Wspólności Lóż dawnego z prawego Współbractwa Wolnych i Przyjętych Mularzy, ustanowionych przez Wielką Lożę Londyńską, lub pochodzących z Wielkich Lóż przez Nią postanowionych Etc. (*Acte de Reunion, de Confederation et d'Alliance des Vbles Loges da l'ancienne et legitime Confraternite du Pirancs, Libres et Acceptes Marons constituees par la Grande Loge de Londres ou procedantes des Loges par Elle constituees Etc.*) w szesnastu Artykułach zawartych, w których Art IV wyrażono:

„Gdy Polska i Litwa nie będą uważane za należące w Wolno-Mularstwie ani do Rosyji ani do Niemiec, zatem te prowincye mieć będą Wielką Lożę Narodową, skoro takowa będzie w stanie ustanowienia się Etc.” (*„Comme la Pologne et Lithuanie ne sauraient etre censees appartenir Mafoniquement ni a Russie ni a l'Allemagne, ces provinces auront une Grande Loge Nationale, locqueelles seraient dans cet etat Etc.”*)

Konkordat ten, czyli Akt takowego Przymierza, po dostatecznym Onego rozważeniu i po przystąpieniu do niego Lóż szczegółowych oraz ustanowieniu

Zasady niezmiennego postępowania podług Rytu Angielskiego, został pod bytność jeszcze Hr. Hülzena w Warszawie przyjętym w d. 21 kwietnia 1780 r. i w imieniu Lóż Królestwa Polskiego podpisanym tegoż dnia przez rzeczonego Hr. Hülzena, Jana Hr. Potockiego, Jerzego Hr. Wielockiego i Ferdynanda Hr. d'Hausch. (*Joseph Comte de Hülzen, Pal. de Mści.; Maitre en Chere Capit. K. S. + Jean Comte Potocki S. Maitre en Chere pour la Loge National; George Comte Wielhorski S. Maitre en Chere pour la Loge Francaise; Ferdinand Comte d'Hausch Maitre en Chere pour la Loge Allemande.*) Od Lóż zaś w Litwie będących przyjętym był i podpisany 30 grudnia tr. przez Mateusza Żyniew, Dominika Przedzieckiego i Antoniego Goddin (*Malhieu Żyniew Maitre en Chere de la Loge polonoise sous le titre de Zele Litliuanien, Dominik Przedziecki Maitre en Chere de la Loge Allemande sous le titre du Temple de la Sagesse, Antoine Goddin Maitre en Chere de la Loge francaise sous le titre du Bon Pasteur*). Przy czem uczyniono do rzeczonej Wielkiej Loty Berlińskiej Royal York przełożenie potrzeby udziału Dyplomatów, tak dla Lóż nowo utworzonych, jako też i dawniej w kraju istniejących, z zachowaniem Daty pierwotnego Ich ustanowienia. A rzeczony powyżej Baron d'Heyking był wysłanym 1781w następnym roku 1781 jako także Reprezentant i Wolnego Mularstwa Polskiego dla przedstawienia i stwierdzenia pomienionego Przymierza, poparcia żądań o Dyplomata dla Lóż i zawarcia ścisłego Zjednoczenia się z Władzami i Lożami Zagranicznymi, które Reformy nie przyjęły.

W niedługim przeciągu czasu Wielka Loża Berlińska Royal York de l'Amitie w imieniu Metropolii Londyńskiej wydała i nadesłała Dyplomata następującym Lożom, to jest: -

Katarzynie pod Gwiazdą Północną	w Warszawie	od 6 lutego 1780 r.
Świątyni Izys	„	„ 13 sierpnia
Bogini w Eleuzis	„	„ 5 października
Tarczy Północnej	„	
Stałości Uwieńczonej	w Poznaniu	
Gorliwego Litwina	w Wilnie	„ 27 października
Dobrego Pasterza	„	
Świątyni Mądrości	„	
Doskonałej Tajemnicy	w Dubnie	„ 30 października

które to wszystkie Łoże po rozesłaniu Im właściwych Dyplomatów wezwane były, ażeby bezzawodnie w dniach pierwszych czerwca 1781 rozpoczęły regularne posiedzenia; czego skrupulatnie dopełniły, a mianowicie Łoże Warszawskie IziS, Eleusis i Tarczy Północnej otworzyły swe pierwsze po otrzymaniu Dyplomatów posiedzenia w d. 8 czerwca t.r.

W tym także czasie i Wielki Wschód Francuski nadesłał dla Łoży francuskiej w Warszawie Doskonałego Milczenia (Parfaite Silence) umocowanie w d. 14 maja 1781 w Paryżu datowane, do ustanowienia Kommissy z dwudziestu jeden Członków, którą jedenastu z Łoży rzeczony Doskonałego Milczenia, a dziesięciu z Łoży Lwowskiej Doskonałej Równości (Parfaite Egalite) składać miało, a która upoważnioną była „do tworzenia i ustanowienia” Łóż w całej posiadłości Polski; z zastrzeżeniem wszakże, że skoro w tym Kraju

„wzniesionym zostanie Wielki Wschód Narodowy, Kommissya ta ustać powinna „i złożyć takowe swe umocowanie ze wszystkimi swemi Aktami temuż „Wielkiemu Wschodowi Polskiemu, albowiem jedyny tylko cel w tej mierze jest „Wielkiego Wschodu Francuskiego aby ułatwić sposoby prędszego wzniesienia się „Wielkiego Wschodu Polskiego, zachowując sobie podchlebną Nadzieję ciągłego „utrzymywania z Nim przyjaznych Korrespondencyi.”(a).

Lecz Kommissya ta skutku nie dała, ponieważ w tym czasie Reprezentant Wolnego Mularstwa Polskiego przy Łóżach Petersbugskich. wzmiankowany po wyżej De Le Doulx de St. Croix doniósł o nadesłaniu z Londynu przywileju żądanego na ręce pomienionego także Piotra Melissino. Łoże zaś Doskonałego Milczenia w Warszawie i Doskonałej Równości we Lwowie. jak to później wyszczególnionem będzie, - pierwsza włączyła się do Łoży Tarczy Północnej i złożyła swe upoważnienie, druga jako w kraju do Austrii już należącym, połączyła się ze Wschodem niemieckim i podeszła pod władzę W. Łoży Wiedeńskiej.

Wiadomość nadesłania przywileju Metropolii Angielskiej wzmocniła działania Władzy ogólnej Wolno-Mularstwa polskiego zostającej przy Wielkiej Łoży Katarzynie pod Gwiazdą Północną. Zaraz przeto w d. 1 sierpnia 1781 rzeczony Reprezentant De Le Doulx został umocowanym do odbioru takowego przywileju i wykonania przysięgi na dawny Ryt Angielski przypisany Ustawami Metropolii Londyńskiej.

(a). To nadmienia także Dzieło Acta Lotomorum Tom I, Karta 148.

Niemniej w tymże dniu uczynionem było przedstawienie do tejże Metropolii, aby w miejscu Hrabiego Hülzena, dla słabości zdrowia pozostającego już wówczas za granicą. Hr. Ignacy Potocki jako Wielki Mistrz Wolnego Mularstwa Polskiego w poczet czyli Skład Metropolii Londyńskiej zamieszczonym został. Wkrótce też nadesłanym był i rzeczony przywilej przez Jerzego Montegu Xięcia w Manchester, Margrabi w Mauieville, Wielkiego Mistrza Najdawniejszego Towarzystwa Wolnych i przyjętych Mularzy i Rolanda Barona Holl Namiestnika Jego, wydany w Londynie dnia 4 czerwca (sierpnia) 1780 r. stanowiący i przeznaczający Hrabiego Hülzena, Wojewodę Mściśławskiego, Wielkim Mistrzem Prowincjonalnym w Polsce, z zupełną Władzą i Powagą tworzenia Mularzy, stanowienia i urządzania Łóz. oraz do działania i wykonywania wszelkich czynności tego Urzędu. tak jak zwykle inni Wielcy Mistrzowie działają i wykonują, przy dopełnieniu i zachowaniu wszelkich Praw i Urzędzeń księgą Konstytucyi obiętych. Dla uprawnienia przeto poprzednio przez Władze Wolnego Mularstwa polskiego działań, Ignacy Hr. Potocki, jako Następca Hrabiego Hülzena, zniósłszy się z wielu Członkami wszystkich poszczególnych Łóz i za ich wspólną zgodą otworzył 16 października 1781 r. przygotowawcze posiedzenie Wielkiej Łoży Narodowej Wielkiego Wschodu Polskiego, na którym po odczytaniu i ogłoszeniu rzeczzonego przywileju Metropolii Angielskiej został jednomyślnie w Godności Wielkiego Mistrza uznanym, Baron zaś d' Heyking, lubo nieobecny, Namiestnikiem Jego. Podobnie uznanymi byli Michał Hr. Ogiński Wielkim Mistrzem Prowincyi Litewskiej, a Adam Xiążę Czartoryjski Namiestnikiem tegoż. Następnie zaś Dozorcami: pierwszym, Jerzy Hr. Wielhorski, drugim, Jem Hr. Potocki ustanowieni zostali, oraz i reszta Urzędników wybranymi byli. O takowym więc wzniesieniu się Wielkiego Wschodu Polskiego, Wielka Łoża Berlińska Royal York zawiadomioną w d. 7 listopada t.r. została.

Powrócił wkrótce do Warszawy Baron d'Heyking i oznajmił, że jako Reprezentant Wolnego Mularstwa w Polsce zawarł związki przyjazne z Łożami Zagranicznymi. a szczególnie z trzema Łożami Amsterdamskimi: La Bien Ainiee, La Charire i Concordia vincit animos, oraz z Władzą ogólną prowincjonalną Wolnego Mularstwa w Holandyi, które podobnież od Metropolii Londyńskiej zależąc, ustanowiły wzajemnie swego Reprezentanta przy Wielkim Wschodzie Polskim w osobie Barona Stelling, Radcy Ambassady Rossyjskiej w Warszawie i udzieliły Ustawę swego Zarządu i Władzy ułożoną podług ogólnej Konstytucyi Angielskiej.

O tych wszystkich tak pomyślnych wypadkach Wielka Łoża Narodowa Wielkiego Wschodu Polskiego nie omieszkała zawiadomić wszystkie Łoże do Władzy Wolno-Mularstwa polskiego należące, polecając każdej wybranie swego Reprezentanta do Wielkiego Wschodu Polskiego, którym Zjazd na ogólne takowego posiedzenie do Warszawy na św. Jan zimowy naznaczyła.

Po takowym ustaleniu prawnem Wolnego Mularstwa zwyczajnego w Polsce i Władzy Onego Ogólnej w Kraju, czynności Wolnego-Mularstwa Systemu ścisłej Obserwy (Strictae Observantiae) tak Prefektury jak i Kapituły Warszawskiej do Składu VII prowincyj należących, oraz posiedzenia Łoży Szkockiej Trzech Hełmów i innych Łóz od Niej zależących, jak już poprzednio po wyjeździe z Warszawy Hr. Brühla do Saxonii,

zwolna ustawały, tak w końcu 1781 r. po odstąpieniu wielu Członków od tego Systematu i usunięciu się od wszystkich czynności Hrabiego Moszyńskiego (a), zupełnie upadły. Gdyż Ferdynand Xiążę Brunswicki jako Wielki Mistrz tego Systemu z powodu zaszyłych nieporozumień między Członkami tej VII prowincyi, Okólnikiem swym własnoręcznie podpisanym w d. 15 listopada 1781 r. i Prefekturze Warszawskiej przesłanym, zawiesił we wszelkich Czynnościach i Działaniach tę prowincyę, aż do zwołać się mającego Ogólnego Zboru (Algemeinen Ordens Convent) i wszelkie Jej pisma oraz Archiwa zapieczętować kazał. Na zwołanym zaś wkrótce Zborze Ogólnym w Wilhemsbadzie pod Hanau d. 16 lipca 1782 r. pod przewodnictwem tegoż Xięcia Ferdynanda Brunswickiego otworzonym, a gdzie i Ernest Kortum jako Deputowany Pełnomocny od Hr. Brühla znajdował się, zdecydowano w końcu że Wolne-Mularstwo nie jest następstwem Templaryuszów i wydano w d. 21 sierpnia t.r. dwa Akta Deklaracyjne odstąpienia od takowego Systematu, lecz w to miejsce ustanowiono System Dobroczynności, przepisano dla niego Rytuły do trzech zwyczajnych Stopni i oznaczono przytem dwa tylko wyższe, to jest: - Nowicyuszów (Nowizen) i Kawalerów (Rittern), następnie zdziałano nowy podział Prowincyi, przez który VII prowincya obejmująca i Polską została nateraz, jako najstarsza, Ią prowincyą, a Austria i Galicya VIIą, Rossya VIIIą prowincyą, którą reprezentował na tym Zborze Wilhemsbadzkim Fryderyk Schwartz (Eques ob Urna), Radca Stanu króla Duńskiego.

(a). August Hrabia Moszyński urodził się w Bremie 25 stycznia 1730 r. Był synem Jana Moszyńskiego, Podskarbiego Wielkiego Koronnego, i Fryderyki Aleksandry Hrabianki de Cosel, córki królewskiej Augusta II, został Członkiem Łoży Wolno-Mularskiej w Lipsku 1746 r. a do Wyższych Stopni był włączonym w Warszawie 1766 r., gdzie i Najwyższe udzielił Mu Jan De Toux de Salvert po swym powrocie zza granicy w 1769 r. Moszyński był naprzód Szambelanem króla Augusta II, w 1752 r. został Stolnikiem Wielkim Koronnym, następnie zaś w 1754 r. otrzymał Order Orła Białego i ożenił się z Teofilą Potocką, córką Stanisława Potockiego, Wojewody Kijowskiego, z którą miał syna Jana Joachima; był namiętnym Lubownikiem Umiejętności Ukrytych (Scienliae Occultae). posiadał wiele wiadomości, oddawał się nauce Chemii i Alchemii, topił i mieszał różne Metale szukając złota, a swymi wiadomościami wpływał nawet na uwagę i przychylność króla Stanisława Augusta, w którego pałacu aa Ujazdowie mieszkał, gdzie także i rzonego De Toux de Salvert znanego Mistyka ulokował w 1769 r. i kazał mu piece do jego doświadczeń Chemiczno Alchemicznych wystawić, a w następnym roku 1770 za przybyciem do Warszawy niejakiego Marsillac, mieniącego się być Hrabią, urządził w pałacu Ujazdowskim kosztowne Laboratorium i wspólnie z tymże Marsillakiem, który tak od Niego jak i od Króla oraz Hrabiego Sołobuba i innych osób zebrał znaczne składki pieniężne, zatrudniali się rozmaitymi Experymentami. Lecz te oprócz straty złożonych pieniędzy, zrzędziły jeszcze znaczne szkody w rzonego pałacu przez pogorzel z zajęcia się ognia w tymże Laboratorium. Następnie w r. 1775 złożył swój urząd Stolnika i został potem Członkiem Rady Nieustającej, a w 1780 z przybyłym do Warszawy mniemanym także Hrabią Cagliostro znowuż wszedł wspólnie z Janem Ponińskim, Wojewodziec Poznanski i innemi jeszcze Osobami w stosunki Umiejętności Alchemicznych i Magicznych. Cagliostro zaś, wyłudziwszy od Nich znaczne także składki w pieniądzech i różnych kosztownościach, odbywał wprawdzie swe Dzieło Chemiczno- Alchemiczne w urządzonym do tego domu na Szolcu, ale w końcu Moszyński spostrzegł się i przekonał o mylności całej tej Operacyi, doznawszy wraz z innemi szkód, które się znacznie przyczyniły do zrujnowania Jego majątku, będąc i tak sam z siebie rozrzutnym. Później wyjechał Moszyński za granicę po nowe nauki tajemnic Magii i Alchemii. Pisał 15 czerwca 1786 r. z Wenecji do De Toux de Salvert że był we Florencji, Rzymie i Neapolu, lecz dotąd rzeczywistości tych Tajemnic nieznalazł; zamierzył więc podróż przez Medyolan do Szwajcarii i Francyi, ale zachorował w Wenecji i w d. 3 lipca 1786 tamże życia dokonał.

Podług tych więc postanowień zreferowano i sprostowano wszystkie Loże dawnego Systematu, a Ferdynand Xiążę Brunswicki uznanym i ogłoszonym został Wielkim Mistrzem Nacelnym Wolnych Mularzy Zjednoczonych pod Zarządem Sprostowanym (Grand Maitre de l'Ordre des Francs Maçons reunis sous le Regime Rectifie). Poczem posiedzenia tego Zboru w dniu 29 sierpnia t.r. na Sessyi XXIXej były zakończone.

CZĘŚĆ DRUGA 1781–1794–1811

Wzniesienie się i ustalenie Wielkiego Wschodu Polskiego oraz ustanowienie Łóż tak w Kraju jak i za Granicą, aż do zawieszenia czasowego wszelkich Czynności Towarzystwa, i następnie założenie nowych Łóż Niemieckich w Polsce przez trzy Wielkie Łoże Berlińskie.

Powołane jak poprzednio powiedziano Łoże Krajowe do Reprezentacyi na Wielkim Wschodzie Polskim, pośpieszyły z wyborem swych Deputowanych Reprezentantów, nadając Im stosowne w tej mierze pełnomocnictwa. Za przybyciem których do Warszawy pierwsze Wielkie posiedzenia Wielkiego Mistrzostwa Polskiego i Litewskiego w d. 27 grudnia 1781 r. otworzonymi zostały w lokalu domu na Bielinach, a sterujący Onymi Ignacy Hr. Potocki wystawił obraz wszystkich poprzednich Działań i następujących skutków pomyślnych wzniesienia się Wolno-Mularstwa Narodowego przez otrzymany przywilej od Metropolii Angielskiej. Złożywszy więc Władczy Młot najwyższego swego Dostojeństwa na ręce wszystkich Członków obecnych, a mianowicie Reprezentantów Łóż jako Tłumaczów woli całego Towarzystwa Wolnego Mularstwa polskiego, został jednomyślnie uproszonym do przyjęcia nadal tej znamienitej Godności Wielkiego Mistrza, chlubnie dotąd piastowanej przez Niego. Podobnie postąpiono z utrzymaniem reszty Wielkich Urzędników poprzednio w urzędowaniu zostających.

Następnie odczytanymi były Ustawy „zgodne ze Starodawną Ustawą Angielską” ogólnego i szczególnego Rządu Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Polsce, zawarte w VII Rozdziałach obejmujących 55 Artykułów, które to Ustawy „jako jedynie mające służyć za podstawę wieczną temuż Towarzystwu” zostały uroczystie przez wszystkich obecnych Członków i Reprezentantów przyjętymi i zaprzysiężonemi, poczem przez Wielkiego Mistrza, Jego Namiestnika i Wielkich Urzędników podpisy stwierdzonemi były, a następnie przez rozdrukowanie „tak to wszystkie Wielkie Wschody czynią” zostały całemu Wolno Mularstwu Narodowemu ogłoszonemi.

Nakoniec Nadzwyczajny Pełnomocnik, Reprezentant Wolnego Mularstwa Litewskiego Mateusz Żyniew wykonał przysięgę w Imieniu wszystkich Łóż Litewskich, w których i nowa Loża w Grodnie, Szczęsnego Wyzwolenia objętą była, na podległość Prawu i Ustawom rzeczonym, a następnie podpisanym był Akt ustanowienia w Wilnie Łoży Szkockiej pod nazwaniem Doskonałego Związku i uznania Jej w równym znaczeniu w jakim zostaje Matka-Loża Katarzyna pod Gwiazdą Północną w Warszawie.

Tak te świetne rozpoczęcie działań Władzy najwyższej Wolno-Mularstwa Polskiego doniesionem zostało w dniu 2 lutego 1782 r. Wschodom Zagranicznym Angielskiemu, Francuskiemu, Berlińskiemu, Holenderskiemu i Rossyjskiemu, oraz Łożom w Korrespondencji przyjaznej z Łożami polskimi zostającym.

Wzmnazająca się liczba Członków Towarzystwa przybywających na posiedzenia lożowe, wykazała szczupłość posiadanego dotąd lokalu, wziętym był przeto na ten przedmiot Dom Rydzynem zwany przy ulicy Trembackiej, gdzie od 29 kwietnia tr. posiedzenia regularnie odbywanymi bywały, a w którym to dniu przy Inauguracji tego nowego przybytku, Członek Towarzystwa tego znany w uczonej świecie Lhuillier czytał rozprawę „O Elektryczności”.

W Epoce początkowego wznoszenia się Wielkiego Wschodu Polskiego, Członki w najwyższe Stopnie Wolno-Mularskie opatrzeni składali przy loży Katarzyna pod Gwiazdą Północną Władzę Dogmatyczną zwaną Kapitułą Najwyższą i trudzili się także Władzą Towarzystwa. Gdy zaś następnie Rząd Ogólny Władzy Najwyższej Wolno-Mularstwa Polskiego przez ustanowienie Wielkiego Mistrzostwa Polskiego i Litewskiego ustalonym został, rzeczona Kapituła Najwyższa oświadczyła teraz nie zatrudniać się jak tylko częścią Dogmatyczną i takowe Jej oświadczenie na następnym posiedzeniu Wielkiego Mistrzostwa w d. 23 maja tr. odbytem, zostało ogłoszonym.

Do takiego znaczenia doprowadziwszy Ignacy Hr. Potocki Wolno-Mularstwo polskie, chciał jeszcze widzieć Go do Najwyższej świetności wzniesionem zrównaniem z Zagranicznymi Wielkimi Wschodami. Zniósł się więc w tej mierze z Członkami swego Wielkiego Mistrzostwa, a po dostatecznej rozwadze nadanej Władzy przez przywilei Metropolii Angielskiej, wynoszący Wielkiego Mistrza Kraju Polskiego do Godności i znaczenia Wielkich Mistrzów innych Krajów, zapatrzywszy się oraz na Akt IV Konkordatu z Wielką Lożą Berlińską Royal York, zawartego, zostawiającego wolność utworzenia w Polsce Najwyższej Władzy Wolno-Mularstwa Narodowego, gdy takowe będzie w sposobności utworzyć się, nakoniec zważywszy na przyjętą i ogłoszoną w całym Wolnym Mularstwie Europy zasadę Wielkiego Wschodu Francuskiego d. 17 listopada 1781 r. w prawo zamienioną:
- *..że żadna Władza Wolno-Mularska nie może ustanawiać*

*„Łóż w tym Kraju, gdzie już uznana jest poprzednio inna Władza podobna
„jeżeli pierwotne utworzenie Łoży nastąpiło, gdzie to Towarzystwo nie było
„jeszcze zaprowadzonym, to nie może w innym względzie być uważane, jak tylko
„w zamiarze ułatwienia sposobności wzniesienia Wielkiego Wschodu Miejscowo
„Narodowego; i że w tym tylko celu ustanowiona poprzednio jeszcze była
„Kommissya w Warszawie, do stanowienia Łóż, a tem samem dla ułatwienia*

„Zakładu i Wzniosłości Wielkiego Wschodu Polskiego, skoro liczba Łóż będzie „dostateczną.” (a), przeto Ignacy Potocki widząc już Wolno-Mularstwo Polskie w dostatecznej liczbie Łóż krajowych istniejące. oraz należne do tego światła Najwyższych Stopni posiadające, przedsięwziął wraz z swemi Członkami wznieść Wielki Wschód Polski na wzór innych Wielkich Wschodów za Niepodległe ogłoszonych, nie zmieniając w niczem obrzędu Angielskiego, już wprowadzonego, który za najdogodniejszy krajowi naszemu już poprzednio uznanym został. W skutecznieniu więc takowego przedsięwzięcia uzyskał od Łóż Warszawskich tymczasową prerogatywę prawodawstwa i wspólnie z kilku Członkami stosowne Ustawy nakreślił, gruntujące się na ogólnych zasadach Wolnego Mularstwa Rytu Angielskiego, przepisujące wszystkim Łóżom krajowym jednostajność w Obrzędach, Posiedzeniach, Zarządzaniu i Postępowaniu, oraz Zwierzchniczej nad Niemi Władzy w Wielkim Wschodzie Polskim. Zawiadomiwszy zatem o takowym przedsięwzięciu wszystkie Łoże w kraju, wezwał One, aby swych Reprezentantów Pełnomocnych w tym celu upoważnionych spieszenie do Warszawy nadesłały. Wkrótce więc takowi Reprezentanci przybyli, a połączeni z Reprezentantami Łóż Warszawskich, zgromadzili się na posiedzeniu Wielkiego Mistrzostwa 7 stycznia 1783 r. odbytym, na którym projektowane Ustawy były szczegółowo rozbierane i prostowane, a następnie w Ogólności przyjętemi zostały, z zastrzeżeniem jednak, że potwierdzenia onych i wprowadzenia w wykonanie dopiero od czasu nowych Wyborów Wielkich Urzędników do składu tego Wielkiego Wschodu Polskiego. Do czego zaraz w d. 13 tm. i r. na ogólnem posiedzeniu przystąpiono. Lecz i teraz tenże Ignacy Hr. Potocki po raz czwarty na jedno głośne prośby przyjął na rok bieżący Ster Najwyższego Rządu Towarzystwa. Inni zaś Wielcy Urzędnicy z małą odmianą zostali przez wybory utrzymanemi. Jednakże na tem posiedzeniu Ustawy nowe, z powodu uczynionych wniosków niejako protestujących przeciwko Władzy Zwierzchniej od dwóch Łóż Warszawskich Eleuzis i Tarczy Północnej, nie były jeszcze wprowadzonemi, lecz tylko w myśl Onych cztery Kommissye wyznaczonemi zostały, to jest: - Skarbowa, Adopcyjna, Kancellaryi i Policyi. Ogłoszenie zaś Wielkiego Wschodu nastąpiło na posiedzeniu ogólnem 2 lutego tr. odbytem, a Kommissye te zająć się miały rozpoznaniem przedmiotów szczegółowych Nowej Ustawy, dotyczących się każdej oddzielnie Kommissyi.

Na następnym posiedzeniu Wielkiego Mistrzostwa 18 maja 1783 r. odbytem, złożonemi były sprawozdania rzeczonych czterech Kommissyi z Ich Czynności, z których tylko niektóre zatwierdzenie otrzymały, a między któremi i Skaziciel roczny, w których dniach każdego miesiąca mają być odbywane posiedzenia w Warszawie Wielkiego Wschodu, Wielkich Urzędników i każdej poszczególnej Łoży, tudzież Uroczystości Obrzędowych, jak to: - świętego Jana letniego i zimowego, świętego Andrzeja, Solenizacji Urodzin Królewskich i Łóż Adopcyjnych czyli Damskich pod nazwą Łóż Dobroczynności.

(a). Ta Uchwała Wielkiego Wschodu Francuskiego znajduje się także i w Dziele Acta Latomorum, Tom I, Karta 148.

Przy tym Kalendarzu czyli Skazicielu rozdrukowanym znajduje się Lista Łóż zostających na ówczas pod prawem Wielkiego Mistrzostwa w Polsce i Litwie, to jest:-

w Warszawie	1. Wielka Wielkiego Wschodu Narodowego Łoża.
	2. Katarzyna pod Gwiazdą Północną, Łoża-Matka zawiadująca częścią Dogmatyczną.
	3. świętynia Jzis, w polskim języku
	4. Pod Tarczą Północną, w Francuskim języku.
	5. Bogini z Eleuzis, w Niemieckim języku.
w Poznaniu	6. Stateczności Uwieńczonej, w trzech językach.
w Dubnie	7. Doskonałej Tajemnicy, w trzech językach.
w Wilnie	8. Doskonałego Związku, Szkocka.
w Wilnie	9. Gorliwego Litwina, w polskim języku.
	10. Dobrego Pasterza, w francuskim języku.
	11. Świętyni Mądrości, w Niemieckim języku.
w Grodnie	12. Szczęsnego Wyzwolenia.

Na rzezonem powyżej posiedzeniu odczytaną była także Odezwa Ogólnej Władzy Łóż Bawarskich z MÜNICH, wzywająca do połączenia się z Łożami Zachowawczemi Starożytnie Wolno-Mularstwo, przeciwko tyłu wznawianym naówczas różnym Systematom. - Wezwanie to przyjętem i Akt przystąpienia w tej mierze podpisanym został.

Tak gdy Łączność z Zagranicznymi Wschodami dodawała zewnętrznie świetności Wolno-Mularstwu polskiemu, a wewnątrznie spodziewane korzyści z ustalonej Władzy Onego wykazywać się poczynają, przeciwność najpiękniejszym zamiarom kładąca tamę przerwała nateraz pomyślność zupełnego wzniesienia się. Bo kiedy powyżej wymienione roszczenia i odstychania się dwóch Łóż Tarczy Północnej i Eleuzis stały się przyczyną przedłużenia terminu wpro wadzenia Ustaw nowych, a tem samym ogłoszenia Wielkiego Wschodu Polskiego, w tymże samym czasie zaszło smutne zdarzenie śmierci małżonki Wielkiego Mistrza Ignacego Potockiego (a), które spowodowało nagły Jego wyjazd za Granicę, a tem samem niedokończenie i przewłokę Dzieła tak pożądanego. Zastępował ster Jego Wielhorski Jerzy, a na posiedzeniu 24 czerwca tr. odbytem, oprócz Obrzędu Uroczystości św. Jana, udzielonem zostało upoważnienie dla Łoży Poznańskiej Stateczności Uwieńczonej stosownie do Jej przedstawienia jako odbywającej posiedzenia w 3ch językach, na ustanowienie dwóch jeszcze Łóż w Poznaniu, Orła Białego i Szkoły Mądrości, które się przez rozdział Członków podług mowy Polskiej, Francuskiej i Niemieckiej uformowały. Była oraz na temże posiedzeniu skrupulatnie rozpoznawaną przedstawioną okoliczność co do

(a). Elżbiety Xiężniczki Lubomierskiej, córki Xięcia Stanisława, Marszałka Wielkiego Koronnego i Elżbiety z Xiążąt Czartoryjskich, siostry Adama Xięcia Czartoryjskiego, Generała Ziem Podolskich.

rzeczonych powyżej dwóch Łóż Warszawskich, w skutek czego Okólnik Wielkiego Wschodu wykazujący obecne naówczas okoliczności, a razem zachęcający i wzywający do jedności Społecznej Towarzystwa i Najwyższej Władzy Onego w Polsce, na mocy przywileju Metropolii Angielskiej i wzniesienia się Wielkiego Wschodu Polskiego uzasadnionej, wydanym został w dniu 24 września J 783 r. do wszystkich Łóż w Kraju.

Następnie po oddaleniu się z Warszawy przy końcu tego roku Jerzego Hr. Wielhorskiego, zastępcą był Kazimierz Hr. Rzewuski, Pisarz Koronny, ale już Działania Władzy Towarzystwa wolnieć zaczęły.

Tę wątlejącą niejako Budowę przedsięwzięli wznieść na nowo gorliwi o dobro i Sławę Towarzystwa Reprezentanci Łóż Krajowych. Znając bowiem z prze konania jak korzystną jest potrzebą każdej Społeczności aby Najwyższej Władzy wolnie ustanowionej podlegała, zrażeni oraz obecnym przykładem przedostatnich posiedzeń, a razem zachęceni Okólnikiem Wielkiego Wschodu powyżej wymienionego, przybywali do Warszawy z duchem Jedności i Zgody, znajdując także same usposobienie w reszcie Reprezentantów Łóż Warszawskich. Przy takiej zaś Zasadzie wszelkie zwady łatwo bywają usuwane. Zgromadzeni przeto na posiedzenie ogólne Deputowanych Pełnomocnych Reprezentantów wszystkich Łóż krajowych w d. 20 grudnia 1783 r. odbyte pod przewodnictwem Xawerego Wojny, pierwszego z rzędu Reprezentanta, znalazłszy się Trzynaście Łóż .w Kraju istniejących, postanowili wznieść na nowo Wielki Wschód Narodowy Polski, a poświęciwszy mozolną swą pracę nad rozpoznaniem uwag od wszystkich Łóż wymienionych, oraz na zastosowanie onych i zamieszczenie do Zbioru Praw. których Redakcyę Członek Towarzystwa Maurycy Glaire, Radca Tajny królewski miał sobie powierzoną (a), dzieło to za zgodą wszystkich ułożone, podali Najwyższe j Kapitulę, która takowe, w części do Jej Władzy należące rozważywszy, dozwoliła w d. 5 lutego 1784 r. na ogłoszenie Onych, i rozdrukowanie, następnie przeto zebrani w d. 26 lutego tr. rzeczeni Deputowani Pełnomocni pomienioną księgę: Akt Ogłoszenia i Ustawy Wielkiego Wschodu Królestwa Polskiego i Wielkiego Xięstwa Litewskiego w Pięćdziesięciu Czterech Artykułach Zawartą, za jednomyślną zgodą przyjęli i podpisali, donosząc o tym dotychczasowym Wielkim Urzędnikom, którzy zwoławszy na 4 marca tr. posiedzenie Ogólne, Uroczystym Obrzędem ogłosili Wielki Wschód Narodowy istniejącym. oraz że pomienione Ustawy będą odtąd i na zawsze Zasadą i Prawem Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Król. Polskim i W. X. Litewskim; przystąpiono potem do Wyborów, a jednogłówną wolą, chociaż sekretnem głosowaniem, czcigodny Mąż, wiekiem przeszło siedemdziesiątletnim, przymiotami, Chwałą w Ojczyźnie i w obcych Narodach nabytą okryty, kilkakrotnie już w tem piśmie wspomniany, że był nawet jednym z pierwszych co światło Wolno-Mularskie do Polski sprowadzili, Andrzej Mokronowski, Wojewoda Mazowiecki. Pierwszym Wielkim Mistrzem Wschodu Narodowego obranym został.

(a). Patrz w Dziele wydanym w Paryżu 1812 r. pt., „Annales Originis Magni Galliarum Orientis”, gdzie w Appendixie XXII na karcie 270 jest wiadomość o Wielkim Wschodzie Helwecko-Romatiskim (Helvetique Roman) ustanowionym w Lausannie Kantonie Wodzkim (Vaud) w Szwarcaryi 1810 r. i o Wyborze Wielkim Mistrzem Onego Maurycego Glaire, przy czym jest tak. że wzmianka, że tenże w czasie swego pobytu w Warszawie przyłożył się znacznie swą pracą do ustanowienia Wielkiego Wschodu Polskiego 1784 r.

Wielkimi zaś Namiestnikami Jego obrani zostali: - do prowincyi Wielko-polskiej Franciszek Wojna, Starosta Stanisławski, później poseł do Wiednia; do Litewskiej Michał Hr. Ogiński; do Małopolskiej Michał Xiążę Lubomirski; a Wielkiemi Dozorcami: - pierwszym, Kazimierz Rzewuski Pisarz Koronny, drugim Stefan de Rieulle Generał Wojsk Polskich. Wielkim zaś Mówcą Stanisław Kostka Potocki, a Wielkim Sekretarzem Ignacy Tański, Sekretarz Departamentu Policyi, oraz i innych reszta Wielkich Urzędników. Na następnym zaś posiedzeniu w dniu 18 tego m-ca i r. odbytem, wybrani Wielki Mistrz, Wielcy Namiestnicy i Urzędnicy Wielkiego Wschodu na Uroczystym Obrzędzie zostali na swe Dostojeństwa Installowanymi.

Dla wyjaśnienia i uzupełnienia rzeczonyj powyżej Ustawy, a szczególnie co do wzniesić mających Łóż prowincjonalnych, wydanemi zostały w d. 25 marca tr. Instrukcye ze strony Reprezentantów Łóż dla Wielkich Urzędników Wielkiego Wschodu w 11 paragrafach, a ze strony Kapituły Najwyższej dla Łóż prowincjonalnych w XVIII Artykułach objęte.

O takowem wzniesieniu się, utworzeniu Wielkiego Wschodu Polskiego i wyborze Wielkiego Mistrza zawiadomiono wszystkie Łoże w Kraju przez Okólnik Wielkiego Wschodu w d. 5 kwietnia tr. wydany, a następnie w d. 19 tegoż m-ca i r. pospieszono donieść Wielkim Wschodom: Angielskiemu, Francuskiemu oraz innym Władzom Wolno-Mularskim Zagranicznym.

Rozgłos ustanowienia się Wielkiego Wschodu w Polsce, pomyślny w Kraju i za granicami Onego spowodował skutki rozkrzewienia się Towarzystwa Wolno Mularskiego, następne bowiem Łoże były przez Wielki Wschód Narodowy ustanowione lub w swym istnieniu potwierdzone, jako to: -

Łoża w Konstantynopolu pod nazwaniem Zorze Carogrodzkie w Francuskim języku d. 19 maja r. 1784.

Łoża w Kijowie lub Niemirowie przy Wojsku Rossyiskim pod nazwą *Nieśmiertelność* w Niemieckim języku 28 maja tr. (a).

Łoża w Zwiachelu na Żmudzi pod nazwaniem *Minerwy* w polskim języku d. 16 czerwca tr.

Łoża w Połonnym przy Pułku Gwardyi Polskiej Xięcia Kaliksta Ponińskiego pod nazwiskiem *Marsa* w polskim języku 16 czerwca tr.

Tudzież w tymże dniu 16 czerwca tr. Łoże dawniejsze, to jest: - w Poznaniu *Stalość Uwieńczona*, w Wilnie *Doskonałej Jedności* i w Dubnie *Doskonałej Tajemnicy* zostały wzniesione i ustanowione Łożami Prowincjonalnymi.

Łoża we Lwowie pod nazwiskiem *Szczerej Przyjaźni* w niemieckim języku d. 26 czerwca tr.

Łoża w Isterburgu w Prusach Zachodnich pod nazwaniem *Orła Pruskiego* w niemieckim języku tegoż d. 26 czerwca tr.

(a). Niemirów miasto na Rusi, pamiętne Zjazdem w 1737 r. pełnomocników od Dworów Rossyjskiego, Austryackiego i Tureckiego w czasie wojny pomiędzy tymi państwami.

Tak świetne początki Wielkiego Mistrzostwa Andrzeja Mokronowskiego wkrótce głębokim smutkiem okryte zostały przez śmierć Jego w dniu 14 sierpnia tr. zaszłą.(a). Zastępował go sede vacante Wielki Namiestnik Xawery Wojna, a w d. 28 listopada tr. odbył się Wielki Obrzęd żałobny przez Wielki Wschód Narodowy po zmarłym swym Wielkim Mistrzu, którego portret darowany przez Króla Stanisława Augusta, został w tym dniu na wieczną pamiątkę,; w miejscu Uroczystych posiedzeń umieszczonym. Wielki zaś Mówca Wielkiego Wschodu Stanisław Kostka Potocki w wymownym a razem czułym głosie oddał cześć należną wielkim Cnotom i Zasługom w świetle i Towarzystwie położonym przez zgasłego Wielkiego Mistrza, poczem żałoba powszechna przez wszystkie Łoże do Władzy Wielkiego Wschodu Narodowego należąca obchodzoną była, a nawet i Łoża Adopcyjna przez znakomite Damy pod przewodnictwem Wielkiej Mistrzynie Hra. Tyszkiewiczowej odbyła w d. 26 grudnia tr. posiedzenie żałobne w Wielkim swym Obrzędzie ze stosowną Mową.

Następnego dnia 27 grudnia tr. jako według Ustaw Obrzędowym i Elekcyjnym, po dopełnionym Obrzędzie Uroczystym św. Jana, przystąpiono do Wyboru Wielkiego Mistrza, Wielkich Urzędników, a wybór Wielkiego Mistrza wypadł na osobę Stanisława Szczęsnego czyli Feliksa Hrabiego Potockiego, Wojewody naówczas Ruskiego, Wielcy zaś Namiestnicy i Wielcy Urzędnicy dotychczasowi pozostali przez Wybory i nadal utrzymanymi, małe tylko zmiany w pomniejszych urzędach wyborami nowych Urzędników uzupełnionymi były. Poczem na posiedzeniu Wielkiego Wschodu z stycznia 1785 Wielki Mistrz w swym Dostojeństwie, Wielcy Namiestnicy Jego i Wielcy Urzędnicy Installowanymi i ogłoszonymi zostali.

W tym czasie nadesłanym był Okólnik od Zgromadzenia Wolno-Mularskiego w Paryżu Filaletów (Philalètes) zwanego, datowany w Paryżu 14 września 1784 r. zwołujący Zbór Ogólny na 15 lutego 1785 r. w Paryżu, na który powołanymi zostali Karol Baron d'Heyking i Jan De Toux de Salvert. (b).

Łoża Adopcyjna dla dokładniejszego urządzenia swego postępowania i regularności posiedzeń zaprojektowała przepisy stałe dla siebie, które po rozbiórce i zaszłych zmianach zostały przez Wielki Wschód 19 stycznia tr. potwierdzonymi.

Z ustanowienia powyżej rzeczonych Łóż Prowincjonalnych jako Administracyjnych wynikała potrzeba oddzielenia od Nich Dogmatyczności dla zaprowadzenia równości pomiędzy Członkami Onych. Decyzją więc Kapituły Naj wyższej z d. 19 marca tr. Rady Szkockie czyli Wyższych Stopni, odłączonymi zostały od Łóż Prowincjonalnych, którym dodatkowe Rozporządzenia Wielki Wschód przysłał, i o tem wszystkiem Łoże krajowe Okólnikiem z d. 6 kwietnia tr. zawiadomił.

(a). Andrzej Mokronowski urodził się w styczniu 1719 r., był Posłem Bielskim na Sejmie Konwokacyjnym 1764 r., następnie 1768 r. Deputowanym z Senatu do Konfederacji Barskiej, później będąc Generałem Inspektorem został Marszałkiem Sejmowym Koronnym 1776 r., ostatecznie zaś Wojewodą Mazowieckim.

(b). Baron d'Heykirig z żoną wyjechał 1785 r. do Paryża i miał być obecnym na tym Zborze Filaletów, zaś De Toux de Salvert nie wyjechał, ale ciągle od 1784 do 1787 odbierał od tegoż Zboru Okólniki drukowane, pisma i listy rozmaite, na które regularnie odpisywał, jak to wykazują Akta znajdujące się w Materyałach do pisma tego.

Następnie Wielki Wschód obchodził Obrzędowe w d. 8 maja tr. Uroczystości Imienin Królewskich, a gdy nadzwyczajny wylew Wisły w tym czasie zrzucił wiele szkody Mieszkańcom nadbrzeżnym i przywiódł wielu do nędzy, zebrana przeto w tym dniu znaczna składka kilkutyśieczna przeznaczoną została pomiędzy najbardziej wsparcia potrzebujących.

Obrzęd uroczystości św. Jana obchodzonym był przez Wielki Wschód na posiedzeniu Ogólnem d. 24 czerwca tr., na którym Aloizy Hr. Brühl Generał Artyleryj, po swym powrocie do Polski, był obecnym. Na tem posiedzeniu uchwalonem zostało prawo urządzające stosunki Łóż przy w.ojsku istniejących, w jaki sposób mają być dozorowane i zarządzane przez właściwe Łoże prowincjonalne. Tudzież udzielone były upoważnienia do zaprowadzenia Łóż Adopcyjnych przy dwóch Łóżach prowincjonalnych, w Poznaniu i w Dubnie, oraz Łoży Lwowskiej Szczerej Przyjaźni.

Następnie wszystkie Łoże w kraju odebrały polecenie od Najwyższej Kapituły w Warszawie dn. 13 września tr. wydane aby nie odbywały żadnych posiedzeń w d. 13 października każdego roku, a to z powodu, którego wiadomość jest pozostawioną dla Stopni Najwyższych. (a).

Łoża w Poznaniu Szkoła Mądrości obchodziła w m-cu sierpniu tr. Obrzęd żałobny zgonu Xięcia Maxymiliana Brunswickiego, który ratując wiele osób tonących w wezbraniu rzeki Odry, sam w d. 27 kwietnia tr. padł ofiarą podobnej śmierci. Wielki Wschód Narodowy Obchód ten na posiedzeniu swym 14 października tr. zatwierdziwszy, podał go do wiadomości wszystkim Łóżom krajowym Okólnikiem 24 listopada tr. wydanym, zachowując sobie na później Dopełnienie podobnego Obchodu.

Gdy w Akcie Ogłoszenia i Ustaw Wielkiego Wschodu Polskiego postanowiono Cztery Prowincje w Kraju, a dotąd tylko trzech Wielkich Namiestników Wielkiego Mistrza bywali wybieranymi, zatem na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 17 grudnia tr. przygotowawcza do nowych wyborów odbytem. został ustanowiony Wielki czwarty Namiestnik od Matki-Łoży Warszawskiej Katarzyny pod Gwiazdą Północną.

Przez cały prawie przeciąg Roku tego Wielki Mistrz Szczęsny Potocki nie był obecnym w Warszawie, znajdując się na Rusi, gdzie jako Wojewoda tej części Kraju polskiego, tak z powodu zaburzeń jako i choroby epidemicznej w tamtej okolicy był ciągle zajęty cywilnem swem urzędowaniem. Nadesłał przeto do Wielkiego Wschodu pismo swe z d. 21 grudnia tr. w którym przed stawia niemożność jeszcze powrotu swego dla powyższych przyczyn. Lecz w tymże czasie zwołane już było Ogólne posiedzenie Wielkiego Wschodu na d. 27 grudnia tr., na którym po obchodzie Obrzędu uroczystości św. Jana, przystąpiono z powinności podług Ustawy do nowych Wyborów, a tenże Szczęsny Hr. Potocki, chociaż nieobecny, na Godność Wielkiego Mistrza był podniesionym, Wielkimi zaś Namiestnikami Jego zostali wybrani: Kazimierz Nestor Xiążę Sapieha do prowincyi Małopolskiej, Ignacy Hr. Działyński do Wielkopolskiej, Ludwik Hr. Gutakowski do Litewskiej, Michał Xiążę Lubomirski do Wołyńskiej. A Wielkimi Dozorcami

(a). Dzień ten jest pamiętny męczeńskim skonem w płomieniach 1313 r. Jakóba de Molay de Bourgogne (Jacobus Burgundus), Wielkiego Mistrza Zakonu Templaryuszów.

poprzednio już urzędujący: Kazimierz Hr. Rzewuski, Stefan de Rieulle Generał Wojsk polskich; podobnie i Wielkim Mówcą - Stanisław Kostka Hr. Potocki, Wielkim Sekretarzem - Ignacy Tański, oraz i reszta innych Wielkich Urzędników, z małą odmianą niektórych. Poczem wszystkich Wielkich Namiestników i Urzędników Wielkiego Wschodu Installacya nastąpiła, a Wielkiego Mistrza Szczęsnego Potockiego zaraz w dniu następnym t.j. 28 grudnia tr. zawiadomić o tem i o Jego obraniu nie omieszkało.

Następnie Wielki Wschód chcąc oddać cześć Maxymilianowi Xięciu Brunswickiemu, który sam życie utracił ratując innych tonących, zwołał Nadzwyczajne Ogólne posiedzenie wspólnie z Adopcynem w d. 5 kwietnia 1786 r. odbyte pod przewodnictwem Wielkiego Namiestnika Kazimierza Xięcia Sapiechy; gdzie podczas wielkiego Obrzędu żałobnego, odkryty został Obraz wystawiający ten świetny skon, pędzlem utalentowanego Członka Józefa Łęskiego oddany. A następnie Mowy przez Zastępcę Mówcy Józefa Orsettego w polskim, Aloizego Hr. Brühla w niemieckim i Mówcy Wielkiego Wschodu Józefa Maisonneuve w francuskim języku odczytane były. Zebraną zaś znaczną w tym dniu składkę przeznaczono dla najbiedniejszych poszkodowanych zalewem wezbranej i w tym także roku rz. Wisły.

Nadesłane zostały dwa pisma od Wielkiego Mistrza Szczęsnego Potockiego, w których dziękując za Wybór, uznaje ważność swych Obowiązków i uświęcenie zobowiązań jakie na siebie przyjął, donosi oraz o mającym nastąpić wkrótce przybyciu swem do Warszawy i zajęciu się czynnościami Towarzystwa.

W tymże czasie Loża we Lwowie pod nazwaniem Szczerej Przyjaźni doniosła, że wskutek Edyktu Cesarsko-Austryackiego znoszącego wszelką Władzę Zagraniczną nad Lożami istniejącymi w kraju do Austrii należącym, zmuszoną będzie z żalem wystąpić z pod Zwierzchnictwa Wielkiego Wschodu polskiego.

Doszedł także wiadomości Wielkiego Wschodu ułożony Manifest w Grodzie Krzemienieckim na Wołyniu. Dzieło to przesądu, a raczej złego wyobrażenia, miało na celu nie tylko rzucić na Towarzystwo Wolno-Mularskie podejrzenie, jakoby było niebezpiecznem Rządowi, Obyczajom i Religii, ale oraz podnieść przeciwko Niemu prześladowania cywilne, świeckie i Kościelne.

O tem wszystkiem zawiadomił Wielki Wschód Okólnikiem 12 kwietnia tr. wydanym wszystkie Loże w Kraju, z udziałem Im przestrogi względem rzeczzonego Manifestu dla nierozjątrzenia źle zrozumianej żarliwości niektórych osób uprzedzonych z d. 24 na 25 kwietnia tr. w nocy pożar z sąsiedniego domu zapalił i dom, Rydzyna zwany, gdzie dotąd był lokal zajęty na posiedzenia Wolno-Mularskie. Dom ten zgorzał zupełnie, przez co wiele sprzętów i część Archiwów spłonęła, a część zaginęła. Przeniesiono więc posiedzenia do Pałacu Radziwiłowskiego na Krakowskiem Przedmieściu, gdzie był odbyty 8 maja tr. obrzęd uroczystości Imiennin Królewskich, a następnie przeniesiono się do Gmachu Mariville zwanego, przy ulicy Senatorskiej dawniej istniejącego.

Przybyli prawie jednocześnie do Warszawy Wielki Mistrz Szczęsny Potocki z Ukrainy i Wielki Mówca Stanisław Kostka Potocki z Włoch. Zaraz d. 28 czerwca tr. Wielki Wschód zgromadził się na ogólne uroczyste posiedzenie, któremu Wielki Mistrz sam

przewodniczył, a po odbytych Obrzędach św. Jana, Wielki Mówca Stanisław Potocki wymienił w urzędowej Mowie zasługi Wielkiego Mistrza w uśmierzeniu Zaburzeń i Zarazy Powietrza na Ukrainie. Następnie Wielki Namiestnik Ignacy Działyński oddał sprawę ze swych odwiedzin w przejeździe przez Wołyń tamtejszej Łoży w Dubnie Doskonałej Tajemnicy i doniósł o założeniu nowej tamże Łoży pod nazwaniem Polak Dobroczyńny. Łoża ta przez Wielki Wschód zatwierdzoną została i otrzymała z rzędu następstwa Nr. Dwudziesty. Przedstawione także było życzenie na przód Wielkiego Wschodu Neapolitańskiego, który będąc zawiadomiony poprzednio o wzniesieniu się Wielkiego Wschodu Polskiego, wzywa o przyjazną korespondencyjną Łączność i zakomunikowanie Ustawy, powtóre - Łoży Paryskiej pod nazwą Zjednoczenie Cudzoziemców (La Reunion des Etrangeres), która już poprzednio zaszczyciła przybraniem do swego Grona jako Członków Honorowych Stanisława Kostkę Potockiego i p. Maliszewskiego, i życzyła wejść także w przyjazną korespondencyę z Łożami Warszawskimi; na obadwa te życzenia Wielki Wschód zezwolił i Ustawy swe Wielkiemu Wschodowi Neapolitańskiemu przesłał. Na koniec przewodniczący Łoży francuskiej w Warszawie Tarczy Północnej, do której włączyła się dawniej Łoża Doskonałego Milczenia (Parfaite Silence) ustanowiona od Wielkiego Wschodu Francuskiego z umocowaniem tworzenia Łóż do czasu wzniesienia się Wielkiego Wschodu Polskiego, złożył takowe ustanowienia i umocowania Wielkiemu Wschodowi, jako już nieobowiązujące. O powyższych Czynnościach zawiadomione zostały wszystkie Łoże w Kraju przez Okólnik Wielkiego Wschodu Narodowego 3 lipca tr. wydany.

W zamiarze posiadania stałego lokalu na posiedzenia Towarzystwa Wolno Mularskiego w Warszawie, przedsięwzięta została Subskrypcya, przez którą zebrano fundusz Czerwonych Złoty Czwierysta sześćdziesiąt sześć, lecz nabycie nie nastąpiło, a fundusz zebrany przeznaczonym został do rozdania jak zwykle pomiędzy ubogie rodziny.

W tym czasie zaszła śmierć Czynnego i szanowanego Wielkiego Urzędnika, Drugiego Dozorcy Wielkiego Wschodu, Stefana de Rieulle, Generała Wojsk Polskich. Odbytem więc zostało przez Wielki Wschód d. 13 września tr. posiedzenie Obrzędu żałobnego, na którym cnoty i zasługi tego Członka wymownymi ustami Wielkiego Mówcy Stanisława Kostki Potockiego uczczonemi były i Wielki Wschód polecił wszystkim Łożom w Kraju zachowania żałoby aż do Św. Jana zimowego.

Z powodu Manifestu Krzemienieckiego Wielki Mówca, rzeczony Stanisław Potocki na posiedzeniu Ogólnem Wielkiego Wschodu d. 15 października tr. odbytem, miał światłą i w duchu Wolno-Mularskiej łagodności i politowania Mowę przeciwko Kalumniatorom.

Dla uregulowania przedstawień Korespondencyjnych tak od prowincjonalnych jak i szczegółowych Łóż krajowych podług przepisów Ustawy, oraz należenia do właściwych prowincyi i Jej stosunków z Kapitułą Najwyższą w Warszawie, Wielki Wschód Okólnikiem d. 4 listopada tr. wyjaśnił Im takowe stosunki, oraz postanowił, które Łoże mają należeć do właściwych Łóż prowincjonalnych, do których i Matka Łoża Katarzyna pod Gwiazdą Północną w Warszawie zaliczoną także została.

Na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 13 grudnia tr. Loża w Krakowie pod nazwiskiem Przesąd Zwyciężony poprzednio uformowana, potwierdzoną została. Tudzież dwie Loże, jedna w Kamieńcu pod nazwą Doskonałej Wierności, druga w Tulczynie pod nazwaniem Prawdziwy Patryotyzm odesłane były do właściwej Loży prowincjonalnej po uzyskanie pierwotnych swych ustanowień.

Następnie Obchód Uroczystości św. Jana na posiedzeniu Wielkiego Wschodu d. 27 grudnia tr. był odbyty, lecz wybory nie nastąpiły, dopiero w d. 4 stycznia 1787 r. na Nadzwyczajnem posiedzeniu na ten cel tylko zwołanem, dotychczasowy Wielki Mistrz Szczęsny Potocki lubo mniej na posiedzeniach obecny, został na swoim Dostojeństwie potwierdzonym, na dalszy czas, a Wielkimi Namiestnikami Jego wybrani byli ciż sami co i Roku zeszłego, Kazimierz Sapieha, Ludwik Gutakowski, Ignacy Działyński i Michał Lubomierski. Podobnie i Wielkim Dozorcą Kazimierz Rzewuski, a w miejsce zmarłego De Rieulle wybrano Wielkim Drugim Dozorcą Józefa de Maisonneuve, Wielkim zaś Mówcą Stanisława Potockiego, Wielkim Sekretarzem Ignacego Tańskiego, tudzież innych Wielkich Urzędników z małą odmianą.

Wielkie Wschody Zagraniczne utrzymywały ciągle przyjazne korespondencye z Wielkim Wschodem Narodowym; dla regularnego onych w obcych językach prowadzenia, zaproszonym był na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 22 mar a tr. odbytem, Wielki Mówca Stanisław Potocki, który stosowne upoważnienie pisemne otrzymał.

Uroczystość Imienin Królewskich Wielki Wschód posiedzeniem Obrzędowym 8 maja tr. obchodził, a Obrząd św. Jana w d. 24 czerwca tr. był odbyty.

W tymże czasie nowa Loża w Żytomierzu pod nazwiskiem Ciemności Rozproszone przez Lożę prowincjonalną Dubieńską ustanowiona, na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 11 października tr. potwierdzenie otrzymała. Tudzież Matka Loża prowincjonalna w Warszawie Katarzyna pod Gwiazdą Północną otrzymała także Zarząd Ogólny Ekonomiczny.

Jan De Toux De Salvert ostatecznie do Systematu Ścisłej Obserwy należący, a od czasu przywrócenia przez Ignacego Hr. Potockiego Loży Katarzyny pod Gwiazdą Północną usunięty ze swym wpływem mistycznym, zamierzył w zeszłym jeszcze roku jako Członek Filaletów w Paryżu, ustanowić w Warszawie Lożę tegoż Systematu i w d. 16 marca 1786 r. ułożywszy Zasady Onego, zażądał od Wielkiego Wschodu umocowania. Ale gdy wielu przyrzeczeń, jak w swej Mowie wyraził, niemógł się rok cały doczekać, w dniu przeto 2 grudnia 1787 r. samowolnie otworzył w Warszawie w swem mieszkaniu na Nowem Mieście Lożę, którą nazwał Wszechwładną Dobrego Pasterza (Souveraine Loge des Guten Hirten), a której mienił się być Wielkim Mistrzem ustanowionym na tę Godność jeszcze 3 marca 1765 r. przez Lożę Angielską w Paryżu istniejącą pod nazwiskiem Stałości (La Constance), a to w obecności Xięcia Sapiehy, Hr. Szembeka i Maurycego Hr. Brühla (a)

(a) Jan Maurycy Hrabia Seifendorff Brühl urodził się w Dreźnie 20 lipca 1736 r., był w wojsku Pruskim Pułkownikiem Intendentem Dróg i Komunikacyi. Należał do Wielkiej Loży Berlińskiej Trzech Globów (Drei Welt Kugeln), umarł w Berlinie 31 stycznia 1811 r. Pamiętnym jest z napisania i wydania kilku Dziel militarycznych.

jako naówczas w Paryżu bawiących i też Lożę odwiedzających. Do liczby Członków swej Loży zamieścił wielu Członków innych Łóż regularnych, tak że Jej liczbę pierwotną 124 wykazywał, a która później w r. 1787 tylko 55 Członków obejmowała. Przyjmował zaś tak Mężczyzn jak i Kobiety. (b)

I w tym roku 1787 przy odbytych Obrzędach św. Jana na posiedzeniu ogólnym Wielkiego Wschodu d. 28 grudnia tr. wybory z powodu poprzedniego jeszcze wyjazdu z Warszawy Wielkiego Mistrza nie nastąpiły. Dopiero na posiedzeniu Nadzwyczajnym w d. 24 stycznia 1788 r. do takowych przystąpiono, a dotychczasowy Wielki Mistrz Szczęsny Potocki, jakkolwiek nieobecny, został wtem Dostojeństwem nadal utrzymanym, podobnież i Wielcy Namiestnicy do tychczasowi, Wielkimi zaś Dozorcami: pierwszym Ignacy Tański Sekretarz Departamentu Spraw Zagranicznych, drugim Karol Schroder, a Wielkim Mówcą Stanisław Kostka Potocki, Wielkim Sekretarzem Jan Łuszczewski obranymi byli, jako też i inni Wielcy Urzędnicy z małą niektórych tylko odmianą.

Spóźnioną także była Solenizacya Imienin Królewskich. którą Wielki Wschód obchodził dopiero 26 maja tr., a następnie Obrząd św. Jana był 24 czerwca tr. odbyty.

Także i w tym Roku przy obchodzie Uroczystości św. Jana zimowego 27 grudnia tr. Wybory nie nastąpiły, gdy zaś Wielki Mistrz Szczęsny Potocki dla swej ciągłej nieobecności w Warszawie nie mogąc prowadzić Steru Towarzystwa, złożył swą Dostojność, przystąpiono naówczas do nowych Wyborów, które uskutecznił na posiedzeniu Ogólnym Wielkiego Wschodu nadzwyczajnie 11 stycznia 1789 r. zwołanym. gdzie dotychczasowy Wielki Namiestnik zastępujący ciągle Wielkiego Mistrza Kazimierz Nestor Xiążę Sapieha, Generał Artylerji Polskiej, a podówczas Marszałek Litewski został jednomyślnie w sekretnym głosowaniu obrany Wielkim Mistrzem Wielkiego Wschodu Polskiego. Namiestnikami zaś Jego: - Kazimierz Rzewuski, Ignacy Działyński, Michał Ogiński i Michał Xiążę Lubomierski wybranymi byli, a Wielkimi Dozorcami, Wielkim Mówcą i Wielkim Sekretarzem ci sami co i roku zeszłego, podobnież i reszta Wielkich Urzędników z nader małą zmianą. Installacya Wielkiego Mistrza,

(b) W tym roku 1787 podług Dzieła „Acta Latomorum”, Tom I, karta 177, jedna z gazet niemieckich ogłosiła wyliczenie Łóż Wolno-Mularskich na całej kuli ziemskiej, które w ogół zebrane wynosiły 3217, a w tej liczbie miało być w Polsce 75 Łóż. Ilość ta jednak podówczas nie istniała, według albowiem wykazu załączającego się Łóż w Polsce wraz z Łożami za Granicą będącemi, a od Władz Wolno-Mularskich w Polsce zależnemi, liczba ich przy końcu r. 1787 była 58. W tym także roku 1787 polak Hrabia Grabianka, mieniący się Starostą, wspólnie z Don Pemettem Benedykrynem i Xiędzem de Burgel, zmarłym 1800 w Walencji, założyli w mieście Avignon we Francji Towarzystwo Systematu Swedenburga, które początkowo odbyło swe posiedzenie w tamtejszej Loży, lecz wkrótce publiczne posiedzenia miewało. Patrz Dzieło „Acta Latomorum”, Tom I, karta 177 i 217, Tom II, karta 327.

Wielkich Namiestników i Urzędników Wielkiego Wschodu odbyła była z Wielkim Obrzędem na ogólnym posiedzeniu 17 stycznia tr. odbyłym.

Uroczystość Imienin Króla obchodzoną była w tym roku z Wielkim Obrzędem na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 8 maja tr., na którym nazwa dotychczasowa Matki Łoży prowincjonalnej w Warszawie Katarzyny pod Gwiazdą Północną zmienioną została na nazwanie Onej Stanisław August pod Gwiazdą Wschodnią, a której przewodniczył podówczas Aleksander Hr. Szembek, Generał Wojsk Polskich.

Następnie Obrzęd św. Jana na posiedzeniu Ogólnym Wielkiego Wschodu 24 czerwca tr. był odbyłym, podobnież i w d. 27 grudnia tr., a w miejsce Wyborów w dniu tym nastąpić powinny, postanowiono że Wielki Mistrz i Wielcy Jego Namiestnicy oraz Wielcy Urzędnicy Wielkiego Wschodu z Roku zeszłego pozostają w urzędowaniu i na rok następny 1790, tylko w miejsce Wielkiego Mówcy Stanisława Kostki Potockiego, który jako poseł wyjechał, przeznaczonym został Mówcą Konstanty Bogusławski.

Czynności Wielkiego Wschodu już nie tak regularnie odbywanymi być mogły, albowiem i Wielkiego Mistrza i Wielkich Urzędników zajęcia w czasie trwającego Sejmu Wielkiego odrywały od zatrudnień Wolno-Mularskiego Towarzystwa, wszelako uroczystość Imienin Królewskich także i Obrzędy św. Jana tak letniego jak i zimowego w zwykłych dniach były odbytemi. Wybory tylko odłożone zostały na krótki czas, bo po przygotowawczych naradach Wielkich Urzędników i Reprezentantów Łóż krajowych w d. 5 stycznia 1791 r. odbytych, w tym przedmiocie zwołane zostało na 1 lutego tr. Nadzwyczajne Ogólne posiedzenie Wielkiego Wschodu, na którym wybrano jednogodnie dotychczasowego Wielkiego Mistrza Kazimierza Xięcia Sapiehę Wielkim Mistrzem Wielkiego Wschodu Narodowego, a Wielkimi Namiestnikami Jego Ludwika Gutakowskiego, Ignacego Działyńskiego, Michała Ogińskiego i Michała Xięcia Lubomierskiego, reszta zaś Wielkich Urzędników z roku zeszłego pozostało przez Wybór na swych Urzędach, poczem zaraz w tymże dniu Installacya tak Wielkiego Mistrza jak i Wielkich Namiestników, oraz Wielkich Urzędników nastąpiła.

I w tym Roku mniej być mogły regularnymi Czynności Wielkiego Wschodu dla powodu powyżej przytoczonego, co podobnie wpływało i na Łoże szczególne, których wielu Członków zajętych w tej zmieniającej się epoce krajowej urzędowaniem publicznym, nie byli w sposobności wypełniać regularnie obowiązków Towarzystwa. Oprócz więc zwyczajnych posiedzeń Wielkich Urzędników Wielkiego Wschodu, które się w d. 5 marca tr. rozpoczęły, odbytemi także były w dniach właściwych trzy obrzędowe posiedzenia ogólne Wielkiego Wschodu: - Imienin Królewskich w d. 10 maja tr., oraz św. Jana w d. 24 czerwca i 27 grudnia tr., ale Wyborów nie było, tylko w ogóle wszyscy dotychczasowi Wielcy Urzędnicy, Wielcy Namiestnicy i sam Wielki Mistrz zostali jednomyślnie na Rok następny 1792 potwierdzonymi.

Lecz w początkach tego Roku zaburzenia w Kraju, później oddalenie się Wielkiego Mistrza Kazimierza Sapiehy z Waxszawy za Granicę, w końcu wypadki wojenne, były przyczyną ustania Łóż niektórych na prowincyi. W Stolicy zaś tak Wielkim Urzędnikom

Wielkiego Wschodu, jako i Łóż szczegółowych oraz Członków Onychże w tak stanowczych chwilach zatrudnionym sprawami Kraju, nie dozwalały ciągłego porządku w Towarzystwie dopilnować.

Nie był pomyślniejszym i następny Rok 1793, a w odpadłych od Polski częściach Kraju ustały i czynności Towarzystwa. W reszcie zaś Królestwa i w Warszawie wątle bardzo istniały, a nawet i Loża Samowładcza Dobrego Pasterza tylko do d. 19 lipca tr. przez Jej przewodnika Jana De Toux de Salverl doprowadzona, ustała. (a).

W następnym bowiem roku 1794, gdy całkowity Rozbiór Polski nastąpił, całe Towarzystwo Wolno-Mularskie w Polsce z wszelkiemi Onego Władzami zawieszonem w swem istnieniu zostało.

(a). Jan Łukasz Ludwik De Toux de Salverf rodem z Biskupstwa Touroay w okolicy miasta tegoż nazwiska niedaleko Bruxelli przy granicy Francuskiej leżącego w Niderlandach, podówczas do państwa Austriackiego należących, miał pochodzić z dawnej familii Brytańskiej (Britannique). Był professorem Matematyki, a następnie w 1733 r. wszedł w Wiedniu do służby wojskowej jako Inżynier i Adjutant Generała Momi, Dowódcy Korpusu Inżynierów, przy czym miał sobie przeznaczoną część fortyfikacji Wiednia. Potem w r. 1737 z Frieburga w Brizgowii wyszedł z wojskiem Austriackim na Kampanię w czasie wojny z Turcyą, później zaś podczas oblężenia 1741 r. Miasta Pragi w Czechach, dowodził 5-tą Brygadą Inżynierów, a w r. 1744 fortyfikował miasto Brlinn w Morawii, gdzie za ustanowienie tamtejszej Łoży Wolno-Mularskiej zwanej Krzyż od Gwiazdy, a bardziej z powodu niezgody z Kommendan tem i urzędnikami tychże fortyfikacji, oskarżony został, aresztowany i do Szpielberga zawieziony, skąd w następnym roku 1745 przewieziony był do Komom na Węgrzech i tam jako więzień Stanu trzymany aż do skończenia wojny. Uwolnionym został 28 marca 1749 r. z obowiązkiem wydalenia się z państwa Austriackiego. Odpłynął więc Dunajem z żoną i córką do Pesztu, stamtąd przybył do Koszyc (Caschau) skąd na końcu kwietnia wyjechał i przybył 17 maja 1749 r. do Warszawy za panowania Augusta II i miał wejść do służby wojskowej. W następnych latach zatrudniał się Umiejętnościami Ukrytymi (Scientiae Occultae). Założył swą Łożę Wolno-Mularską Dobrego Pasterza (Bon Pasteur), a w 1763 r. ustanowił „Wszeczną Tajemnicę“ (Academie des Secrets). Następnie w r. 1764 w czasie Bezkrólewia, był wysłanym za Granicę w celu nabycia i prawego posiadania przy Wolnym-Mularstwie w Polsce rzeczonych wiadomości ukrytych i mistycznych. Był w Niemczech, Francji i Rosyi, a w Moskwie założył podobnie jak w Warszawie „L'Academie des Secrets“. Powrócił do Warszawy 22 maja 1769 r. i był w Zamku u Króla, który obiecał mieć o nim staranie. W końcu tegoż roku Hr. Moszyński dał mu pensję i ulokował go przy sobie w pałacu królewskim na Ujazdowie. Tam De Toux trudnił się czynnościami Chemiczno-Mistycznymi, lecz do działań Moszyńskiego z mniemanym Hrabią Marsillac nie wpływał. Jednakże i Jemu bania od Retorty oderwana z eksplozją pękła. A gdy w r. 1772 król umieścił Moszyńskiego w Zamku, De Toux przeniósł się także wkrótce z Ujazdowa do Maryvilu, ale król płacił za niego mieszkanie, potem w 1774 r. mieszkał na Bielanych i tam trudnił się malarstwem portretów i krajobrazów, poznał się w 1777 r. z Janem Hr. Ponińskim, Wojewodziecm Poznańskim, który za niego długi popłacił, a w r. 1778 przeprowadził się na Grzybów, do domu Xięcia Biskupa Wileńskiego, skąd 1779 r. przeniósł się na Nowe Miasto do domu Potockiego, Starosty Pińskiego, nad Wisłą, gdzie gratis mieszkał, ale że Kasper Rogaliński. Wojewoda Inflantski, i Jan Hr. Poniński potrzebowali jego mieszkania na posiedzenia Łożowe, Systemu Strictae Observatae, zatem najęli mu mieszkanie w niedalekim domu kupca Malbauma Nr. 330 pod Opatrznością, z tamtąd w 1789 r. zamieszkał darmo w domu Hr. Skarbka, lecz w następnym 1790 r. przeniósł się na Stare Miasto na ulicę Piekarską., do domu Berendta Nr. 132 i tam mieszkał do końca 1792 r. Pobierał pensję z kassy królewskiej zł. 1000 rocznie i prócz tego od króla dwa Dukaty co miesiąc. Po zajęciu Warszawy przez Rząd Pruski umarł w niedostatku w 1797 r.

Tu nastąpiła blisko Trzynastoletnia przerwa. w ciągu której Wielkie Loże Berlińskie w części Kraju polskiego zajętej przez Prusy zaprowadziły zaraz Wolno-Mularstwo swych Systemów. jako to: -

I. *Wielka Loża Berlińska Royal York zur Freundschaft* (a)

– 27 sierpnia 1795 r. w Kaliszu ustanowiła Lożę Niemiecką pod nazwiskiem *Sokrates pod Trzema Pochodniami*.

II. *Wielka Loża Berlińska Krajowa* (Landes Loge) (b)

– 12 kwietnia 1796 r. w Rawiczu ustanowiła Lożę Niemiecką pod nazwaniem *Kastor i Pollux*.

– 14 lutego 1797 r. w Warszawie ustanowiła Lożę Niemiecką nazwaną *Złoty Lichtarz* (Goldene Leilchter), która pod przewodnictwem Jerzego Karola de Bandemer, major Kirassyerów Pruskich, była w d. 6 kwietnia tr. Installowaną.

– 26 marca 1800 r. w Bydgoszczy ustanowiła Lożę Niemiecką zwaną *Janus*.

– 19 lutego 1802 r. w Warszawie ustanowiła Lożę Niemiecką pod nazwiskiem Fryderyk Wilhelm pod Kolumną (Friderik Wilhelm zur Saule), która pod przewodnictwem Jana Samuela Brodowskiego, Podpułkownika Kwatermistrzostwa Pruskiego, został w d. 2 kwietnia tr. Installowaną, później zaś przemieniła swą nazwę i zwała się *Samarytanką* (Die Samaritana).

– 27 października 1804 r. w Białym Stoku z Członków dawnych Lóż Złoty Pierścień i Przyjaźń ustanowiła nową Lożę Niemiecką pod dawnym nazwaniem *Złoty Pierścień* (Goldene Ring).

– 26 maja 1805 r. w Warszawie ustanowiła Lożę w polskim języku pod nazwaniem *Kościół Mądrości* (Tempel der Weiheit), która pod przewodnictwem Piotra Reych byłego Jenerała Wojsk Polskich, zostawszy pierwszy raz w styczniu tr. otworzoną, dopiero d. 30 kwietnia tr. Installowaną była, a do której wielu Członków dawnej Loży polskiej Świątyni Izys przyłączyli się.

III. *Wielka Loża Berlińska Narodowa Trzech Globów* (Grosse Nationale Mutter Loge zu den Drei Weltkugeln). (c).

– 6 maja 1799 r. w Isterburgu dawną polską Lożę *Orła Pruskiego* na nowo otworzoną umocowała jako Niemiecką pod temże samem nazwaniem: *Zum preussischen Adler*.

(a) Wielka Loża Royal York miała System Teslera.

(b) Wielka Loża Krajowa, Landes Loge, miała System Zillendorffa uzasadniony na systematach Angielskim i Szwedzkim, a odstąpieniem zupełnem od ścisłej i Lekkiej Obserwy (Renontianto de Strictae et Latae Observantiae).

(c) Wielka Loża Narodowa Trzech Globów ustanowiona przez Fryderyka II 1740 r. w Berlinie, miała System partykularny (Systeme Particulair), a w r. 1766 zaprowadzono ścisłą Obserwę (Strictae Observantiae) czyli System Templaryuszowski, po którego ustaniu wrócono do partykularnego.

- 23 lipca tr. w Marienburgu podobnie dawną Lożę polską Trzech Wieży na nowo otworzoną umocowała jako Niemiecką pod nazwaniem Victoria zu den Drei gekrontem Thürmen.
- 13 maja 1801 r. w Kaliszu ustanowiła Lożę Niemiecką oddzielną od poprzedniej i dała jej nazwanie Hesperus.
- 9 lutego 1802 r. w Gdańsku ustanowiła Szkocką Lożę nazwaną Pod Ukoronowanym Lwem. (Zum gekronten Lowen)
- 4 kwietnia tr. w Kaliszu Drugą Lożę ustanowiła, ale także Szkocką, nazwaną Jan pod Opoką (Johann zum Felsen).
- 2 kwietnia 1803 r. w Płocku ustanowiła Lożę Niemiecką nazwaną Alberlina Doskonałości (Alberlina zur Vollkommenheit).
- 1 czerwca 1804 r. w Gnieźnie ustanowiła Lożę Niemiecką nazwaną Sześcian Uwieńczony (Zum bekrantzten Cubus).
- 4 października tr. w Płocku Drugą Lożę ustanowiła, lecz Szkocką, pod nazwiskiem Leopoldina na Zachodzie Słońca (Leopoldine zur Abendsonne).
- 12 stycznia 1806 r. w Gnieźnie Drugą Lożę ustanowiła, ale także Szkocką, nazwaną Andrzej w Zgodzie (Andreas zum Frieden).
- 25 lutego tr. w Poznaniu ustanowiła Lożę Piast pod Trzema Sarmackimi Kolumnami.
- 24 kwietnia tr. w Poznaniu ustanowiła Lożę Niemiecką pod nazwiskiem Fryderyk Wilhelm w Szczęśliwej Zgodzie (Friderich Wilhelm zur beglückenden Eintracht).
- 24 czerwca 1811 r. w Łomży ustanowiła Lożę nazwaną Wschodząca Jutrzenka (Zum Aufgehenden Morgenstem) pod przewodnictwem Jana Lasockiego, Prefekta naówczas Departamentu Łomżyńskiego.
- 24 czerwca tr. w Łęczycy ustanowiła Lożę nazwaną Prawdziwe Braterstwo (Zur Wahren Brüderschaft) pod przewodnictwem Feliksa Kretkowskiego, Generała Wojsk Polskich.

Ustanowiwszy zaś nieco poprzednio w Płocku Prowincjonalną Lożę Wielkiego Xięstwa Warszawskiego (Prowinczial Loge Des Gross-Herzogthums Warschau, zu Plozk) z Prowincjonalnym Dyrektoryatem złożonym z trzech Członków: Franciszka Mickiewicza, Obywatela, jako Prowincjonalnego Wielkiego Mistrza, Jana Mioduskiego Kommissarza Rządowego jako Namiestnika Wielkiego Mistrza i Ludwika Mahn, Inspektora Budownictwa, oddała pod zwierzchnictwo tej Loży prowincjonalnej siedem Łóż, to jest w Płocku dwie, w Gnieźnie dwie, w Poznaniu, Łomży i Łęczycy.

CZĘŚĆ TRZECIA

1806–1822

*Ustanie Łóż Niemieckich przez Wielkie Łoże Berlińskie założonych,
a uformowanie się nowych Łóż polskich i rozpoczęcie czynności przez dawne
Łoże oraz Wielki Wschód Polski, aż do nakazu
ogólnego zamknięcia wszelkich posiedzeń Towarzystwa.*

1806-1822

Ze zmianą wypadków politycznych w całej Europie, a stąd i przemiany części Kraju polskiego na W-kie X-wo Warszawskie, zmieniła się i Władza Wolno-Mularska Wielkich Łóż Berlińskich w tymże W-m X-wie. Najpierw więc Łoża Poznańska Fryderyk Wilhelm w Szczęśliwej Zgodzie zupełnie ustała, a w końcu 1806 r. nowa Łoża w Poznaniu pod nazwaniem Braci Francuzów i Polaków Zjednoczonych przez Członki Towarzystwa Wolno-Mularskiego w formującym się Wojsku Polskim w Poznaniu obecnie założoną i otwartą została, odbywając posiedzenia w francuskim języku. Następnie w Warszawie 20 października 1807 r. w lokalu domu Działyńskich zwanego, przy ulicy Leszno, założoną i otwartą była Łoża pod nazwiskiem Braci Polaków Zjednoczonych, lubo poprzednio zamierzano nadać Jej inne nazwanie. Łoża ta więc zaraz zażądała Przywileju od Wielkiego Wschodu Francuskiego, ustanawiając swym Reprezentantem w Paryżu Członka swego Jana Kantego Komarzewskiego, Generała Wojsk Polskich tamże zamieszkałego, który Jej takowy przywilej przez Wielki Wschód Francuski 18 lipca 1808 r. nadany nadesłał, a upoważnieni przez tenże Wielki Wschód trzech Pełnomocnicy obecni w Warszawie, to jest: - Dosirat i Beilot de Grandville, Kommissarze Wojenni, oraz Sognier, Pułkownik Komendant Placu, takową Łożę w d. 12 listopada tr. Installowali. Poczem Łoża ta prosiła Wielkiego Wschodu Francuskiego o upoważnienie do ustanowienia przy Niej Kapituły do Wyższych Stopni pod tem samem nazwiskiem. że zaś dotąd miewała swe posiedzenia w języku francuskim, postanowiła odbywać takowe odtąd w polskim języku. Jednocześnie i Członki dawnej Łoży w Warszawie świątynia Izys, a należącej teraz do składu Łoży Kościoła Mądrości, zamierzali wznowić tę dawną Łożę polską, nie życząc jednakże zostawać pod Władzą Wielkiego Wschodu Francuskiego. Przeto w tym celu uproszonym został Moszyński, Członek tej Łoży, aby w Dreźnie mógł się porozumieć względem połączenia się z Łożami Saskimi. Ułożony więc z obu stron Projekt tego zjednoczenia przywiózł Moszyński do Warszawy. Lecz to skutku wziąć nie mogło, albowiem wyznaczeni z teje Łoży Członkowie do Marszałka francuskiego Davoust w Skierniewicach zamieszkującego, oświadczyli życzenie tegoż Marszałka, aby Wolno-Mularstwo w Polsce z pod zwierzchnictwa Wielkich Łóż Berlińskich usunęło się i nie zależąc ani od Anglii ani od Francji lub Niemiec,

zostało tylko polskiem na mocy dawnych swych Narodowych Ustanowień. Podług tego zatem dawny Namiestnik Wielkiego Mistrza Wielkiego Wschodu Polskiego Ludwik Hrabia Gutakowski będąc oraz przewodniczącym w roku jeszcze 1791 Łoży Warszawskiej świątynia Izis wydał 17 grudnia tr. pełnomocnictwo dwom dawnym Członkom tejsze Łoży do otworzenia na nowo i urządzenia podług dawnych Ustaw wzmiankowanej Łoży świątynia Izys. Gdy zaś w tym czasie naprzód dwie Łoże w Warszawie, od Wielkiej Łoży Berlińskiej Krajowej (Landes Loge) zależące, to jest: Złoty Lichtarz i Samarytanka (która dawniej nazywała się Fryderyk Wilhelm pod Kolumną) zamknęły w dniu 30 września tr. swe posiedzenia i zupełnie ustały, a trzecia Łoża poprzednio już wzmiankowana Kościół, Mądrości, od tejsze Wielkiej Łoży Berlińskiej także zależąca, po wydaniu rzeczonego wyżej Pełnomocnictwa na otworzenie Łoży świątynia Izis, zaraz w dniu następnym 18 października tr. zawiesiła swe posiedzenia, zatem w następującym roku 1809 w d. 9 stycznia dawna Łoża polska w Warszawie pod nazwą świątynia Izis w lokalu pałacu Mniszkowskim zwanego przy ulicy Senatorskiej, na nowo przez wzmiankowanych dwóch pełnomocników, któremi byli Jerzy Wilczewski, Szambelan, i Józef Orsetti, Obywatel krajowy, otworzona, rozpoczęła swe posiedzenia pod przewodnictwem Jana Łuszczewskiego, Ministra Spraw Wewnętrznych. Członki zaś zawieszony Łoży Kościoła Mądrości zaraz do tej nowo wzniesionej Łoży świątyni Izis wcielonymi zostali. Za przykładem tej Łoży poszły następnie i dwie Łoże Warszawskie dawne: Bogini w Eleuzis w Niemieckim, oraz Tarczy Północnej w Francuskim języku, które na nowo rozpoczęły swe posiedzenia, pierwsza pod przewodnictwem (tu brak nazwiska, przyp. wyd.) druga pod przewodnictwem Xiędza Jana Baptysty Drevelle. A ostatecznie w d. 20 marca 1810 r. Matka-Łoża prowincjonalna Katarzyny pod Gwiazdą Północną pod przewodnictwem Jerzego Wilczewskiego byłego Szambelana Dworu polskiego, na nowo w Warszawie wzniesioną została, z odmianą swej nazwy na Katarzyna pod Gwiazdą Wschodnią i w tym nazwaniu tegoż dnia była Installowaną przez wzmiankowanego już poprzednio dawnego Wielkiego Namiestnika w Wielkim Wschodzie Polskim, Ludwika Hr. Gutakowskiego, odbywając posiedzenia i jako prowincjonalna i jako Dogmatycznością w Wyższych Stopniach trudniąca się. Poczem zaraz w d. 22 marca tr. na posiedzeniu Nadzwyczajnem Wielkiego Wschodu, Sterowanem przez Wielkiego Namiestnika Gutakowskiego, Prezesa Rady Stanu, Wielki Wschód Narodowy zaistniejący ogłoszonym został i swe Czynności rozpoczął. O czym wszystkie Łoże w Kraju Okólnikiem w tymże dniu wydanym zawiadomił, z wezwaniem do rozpoczęcia posiedzeń swoich. Niemniej Wielkiemu Wschodowi Francuskiemu nie omieszkał także donieść o takowem otworzeniu na nowo swych posiedzeń, jako Władzy Najwyższej Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Polsce.

Następnie Wielki Wschód na posiedzeniu 1 maja tr. wyznaczył kommissyę do przejrzenia Ustaw szczegółowych Łóży, tak już otworzonych jako i mających rozpocząć posiedzenia, tudzież do ustanowienia dla tych Łóży które nowo założonymi będą. Na posiedzeniu zaś 10 maja tr. potwierdzonymi zostały przez Wielki Wschód wzniesione na nowo posiedzenia Łoży Adopcyjnej w Warszawie z dawnym nazwaniem Dobroczynności pod przewodnictwem Wielkiej Mistrzyni Anny z Xiążąt Sapiechów Hrabiny Potockiej.

Wkrótce i ustała Loża Niemiecka w Warszawie pod nazwaniem Złoty Lichtarz, utrzymawszy uwolnienie od Wielkiej Loży Berlińskiej, dopraszała się Wielkiego Wschodu Narodowego o Dyploma na utworzenie nowej Loży. Dyplom takowy Członkom tej Loży udzielonym został przez Wielki Wschód 29 maja z nadaniem nazwiska Świątynia Stałości i Loża ta zaraz następnego dnia 30 maja tr. pod przewodnictwem Henryka Szmitt, Pastora Ewangelickiego, Installowaną była przez upoważnionych do tego Urzędników Wielkiego Wschodu.

Loża dawna polska w Krakowie pod nazwaniem Przesąd Zwyciężony otworzywszy na nowo swe posiedzenia 1 marca tr. pod przewodnictwem Ignacego Zielińskiego, Pułkownika Komendanta Miasta, Sotera Darowskiego i Ignacego Hr. Stadnickiego doniosła pod datą 9 t.m. i r. Wielkiemu Wschodowi o rozpoczęciu czynności, a następnie umocowała swego Reprezentanta przy Wielkim Wschodzie Narodowym, który na posiedzeniu tegoż Wielkiego Wschodu 3 lipca tr. przyjęty i potwierdzony, zajął swe miejsce.

Po urządzeniu lokalu dotychczasowego Obrzęd Uroczystości św. Jana Wielki Wschód obchodził dopiero 8 lipca tr. pod Sterowniczym Młotem Wielkiego Namiestnika Gutakowskiego, a następnie na posiedzeniu 10 t.m. i r. odbytem, stosownie do zanesionej prośby Członków dawnej Loży Toruńskiej zwanej Ul pszczelny przez Wielką Lożę Berlińską Krajową w d. 4 czerwca 1793 r. ustanowionej, udzielił Dyploma na utworzenie nowej Loży w Toruniu pod nazwą Trupia Głowa.

Na posiedzeniu Nadzwyczajnem Wielkiego Wschodu 18 sierpnia tr. ustanowioną została Kommissya Główna Ekonomiczna, Organizacyę więc dla Niej zaprojektowaną potwierdzono i Członków do Składu Oneyże wyznaczono.

W tym czasie uformowaną była nowa Loża w Nieświeżu, która przybrała nazwisko dawnej Loży Grodzieńskiej Szczęśliwego Oswobodzenia, a zostawszy przez Wielki Wschód Narodowy na posiedzeniu 4 września tr. potwierdzoną, pod przewodnictwem Karola Morawskiego, podeszła pod Władzę, tegoż Wielkiego Wschodu i Reprezentanta przy Niej swego ustanowiła.

Istniała także w tym czasie Loża przy 12ym Pułku Piechoty Polskiej w Kaliszu podówczas konsystującym pod nazwą Prawdziwa Jedność, której przewodniczyli Tadeusz Piotrowski Gros Major i Kazimierz Małachowski Pułkownik i Dowódca tegoż pułku. Lecz Loża ta jako zmianom miejsca konsystencji pułku ulegająca, do Składu Wielkiego Wschodu Narodowego włączoną nie była.

W następnym Roku 1811 Loże Niemieckie, jedna w Bydgoszczy pod nazwaniem Janus, druga w Gnieźnie zwana Sześcian Uwieńczony otrzymawszy od Wielkich Lóż Berlińskich Krajowej i Trzech Globów uwolnienie, podeszły pod Władzę Wielkiego Wschodu Narodowego, a otrzymawszy od Niego na posiedzeniu 29 stycznia tr. zatwierdzenie, ustanowiły zaraz przy Nim swych Reprezentantów.

W dniu następnym 30 stycznia tr. Wielki Wschód przystąpił na Nadzwyczajnem swem posiedzeniu do Ogólnych Wyborów, przez które jednozgodnie w sekretne głosowaniu Ludwik Hr. Gutakowski, Prezes Senatu, pięćdziesięcioletnie mając zasługi w tem Towarzystwie, wybranym był Wielkim Mistrzem Wielkiego Wschodu Narodowego,

a Namiestnikiem Jego Aleksander Roźniecki Generał, Wielkimi zaś Dozorcami: -pierwszym, Jan Hr. Potocki, były Generał. drugim Wincenty Białopiotrowicz. Wielkim Mówcą Tadeusz Matuszewic, Wielkim Sekretarzem Franciszek Wężyk i inni Wielcy Urzędnicy wybranymi zostali. Na następnym zaś posiedzeniu Wielkiego Wschodu 7 lutego tr. odłożono Installację do przyszłego posiedzenia. Peczem dawna Loża Niemiecka w Kalisrlu pod nazwą Hesperus uwolniona od Wielkiej Loży Berlińskiej Trzech Globów, otworzywszy swe nowe posiedzenia w języku polskim, podeszła pod Władzę Wielkiego Wschodu Narodowego i swego Reprezentanta przy Nim ustanowiła. Także i Loża Wileńska nazwana Doskonałej Jedności poprzednio nieco rozpoczynając swe czynności, umocowała przy Wielkim Wschodzie swego Reprezentanta. Co jedno i drugie Wielki Wschód w tym dniu zatwierdził, a dopiero w d. 11 lutego tr. na posiedzeniu uroczystym nastąpiła Installacja Wielkiego Mistrza, Wielkiego Namiestnika Jego i Wielkich Urzędników Wielkiego Wschodu Narodowego. W końcu odczytanem było sprawozdanie z czynności zeszłorocznych, które z powszechnem zadowoleniem potwierdzonem zostało.

Gdy Dotychczasowa Ustawa Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Polsce 1784 r. postanowiona wykazała niejaki trudności w zastosowaniu Onej w obecnych Czynnościach tegoż Towarzystwa, dla uzupełnienia więc poprawy tejże Ustawy Wielki Wschód na posiedzeniu 5 marca tr. wyznaczył oddzielną od Ekonomicznej szczegółową do tego Kommissyę z dwunastu Członków złożoną.

Loża Poznańska pod nazwą Braci Francuzów i Polaków Zjednoczonych zależąca dotąd od Wielkiego Wschodu Francuskiego, podeszła pod Władzę Wielkiego Wschodu Narodowego i otrzymała na posiedzeniu tegoż w d. 12 marca tr. odbytem, zatwierdzenie. Na tem także posiedzeniu nowa Loża w Lublinie nazwana Wolność Odzyskana pod przewodnictwem Ludwika Kamienieckiego, Generała Wojsk Polskich założona, uzyskała od Wielkiego Wschodu zatwierdzenie i umocowanie.

Następnie pod Sterem samego Wielkiego Mistrza Ludwika Gutakowskiego obchodzoną była Uroczystość przez Wielki Wschód na posiedzeniu ogólnem 22 marca tr. rocznica Wznowienia się Wielkiego Wschodu Narodowego.

Z powodu że Wielki Wschód Francuski ustanowił w 1807 r. Lożę w Warszawie pod nazwaniem Braci Polaków Zjednoczonych, postanowiono na posiedzeniu Wielkiego Wschodu Narodowego 4 kwietnia tr. upoważnić Wielkiego Mówcę Tadeusza Matuszewica wyjeżdżającego do Paryża, ażeby wspólnie z Członkiem Towarzystwa Hr. Działyńskim tamże w Paryżu znajdującym się, działał w Wie/kim Wschodzie Francuskim, w celu niezaprowadzania Władcy tego Towarzystwa tam, gdzie już istnieje miejscowa. To przezorne lecz spóźnione postanowienie nie mogło zapobiec ustanowieniu się Kapituły Braci Polaków Zjednoczonych przy Loży tegoż nazwiska, gdyż ta uzyskawszy z Paryża od Wielkiego Wschodu Francuskiego przywilej w d. 20 lutego tr. wydany na utworzenie Kapituły, została 17 czerwca tr. obrzędowo zainstaltowaną.

Obchód Uroczystości św. Jana odbył się przez Wielki Wschód na posiedzeniu obrzędowym 20 czerwca tr. pod Stemiczym Młotem Wielkiego Mistrza Gutakowskiego, poczem Dyploma dla Łoż nowo ustanowionych podpisano i wydano, oraz Komisję do poprawy Ustaw z 1784 r. potwierdzono.

Przybył do Warszawy z Paryża rzeczony powyżej Tadeusz Matuszewicz Wielki Mówca Wielkiego Wschodu Narodowego ina posiedzeniu tegoż Wschodu 1 października tr. odbytem, złożył Akt Łączności Przyjaznej na d. 24 czerwca tr. w Paryżu na Wielkim Wschodzie Francuskim dopełniony, przez który Wielki Wschód Narodowy włączył się do pomienionego Wielkiego Wschodu Francuskiego i nawzajem tenże Wielki Wschód Francuski włączył się do Wielkiego Wschodu Narodowego. W skutek przeto takowego połączenia się, Deputacya od Łoży i Kapituły Braci Polaków Zjednoczonych na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 5 listopada tr. złożyła Dyploma na Kapitułę, a zastrzegłszy Układy w tej mierze z Władzą Dogmatyczną Kapituły Najwyższej, oddała jako Łożę zwyczajną pod Władzę Wielkiego Wschodu Narodowego i Reprezentanta swego ustanowiła.

To wznoszące się Towarzystwo Wolno-Mularskie w Kraju nie długo się cieszyło Sterem Wielkiego swego Mistrza Ludwika Rr. Gutakowskiego, Prezesa Senatu. śmierć tego tak godnego Męża w d. 1 grudnia tr. pogrzebała w smutku całe Towarzystwo, a dzień 17 stycznia 1812 r. był dniem przeznaczonym przez Wielki Wschód Narodowy do rozpoczęcia ogólnej żałoby dla wszystkich Łoż w kraju, w którym to dniu Wielki Wschód także dopełnił Obrzędu żałobnego, na którym wymowny głos Wielkiego Mówcy Tadeusza Matuszewicza. oddał sprawiedliwą pochwałę rzadkim przymiotom i zasługom tak w Kraju jako i w Towarzystwie zesłego Wielkiego Mistrza. Po odbytych zaś mowach w językach Francuskim i Niemieckim, miał także głos Minister Pełnomocny Francyi Bignon, w którym jako Członek Wielkiego Wschodu Francuskiego, wynurzył żal ogólny w imieniu całego Wolnego-Mularstwa we Francyi istniejącego, ze straty tak znakomitego Członka Towarzystwa.

Następnie Łoża Bydgoska pod nazwaniem Janus życzyła sobie zmiany nazwiska i prosiła o nowe swe ustanowienie i Dyploma. Wielki Wschód na posiedzeniu 28 stycznia tr. odbytem, przychylnie do takowych życzeń wydał Dyplom dla tejże Łoży z nadaniem Jej nowego nazwiska Rycerskiego Krzyża i przeznaczył Członka swego Kazimierza Gliszczyńskiego na Installatora tejże Łoży, z wezwaniem ustanowienia przez Nią swego Reprezentanta przy Wielkim Wschodzie.

Po ukończeniu żałoby po zmarłym Wielkim Mistrzu przystąpił Wielki Wschód do nowych Wyborów na posiedzeniu ogólnem 1 marca tr. pod Sterem Wielkiego Pierwszego Dozorca Jana Potockiego odbytem, na którym po zdaniu sprawy z poprzednich działań Wielkiego Wschodu, jednomyślnie był wybranym Stanisław Kostka Hr. Potocki Wielkim Mistrzem Wielkiego Wschodu Narodowego. a Wielkim Namieśnikiem Jego Tadeusz Matuszewicz, Wielkimi zaś Dozorcami: pierwszym Jan Węgliński, Minister Skarbu, drugim Wincenty Biało piotrowicz, tudzież Wielkim Mówcą Ludwik Osiński, Wielkim Sekretarzem Franciszek Wężyk, niemniej inni Wielcy Urzędnicy wybranymi byli.

Następnie więc na obrzędowym posiedzeniu ogólnym Wielkiego Wschodu 16 marca tr. nastąpiła Installacja tak Wielkiego Mistrza Stanisława Potockiego, który zaraz Młot Sterniczny obiał, jak i Wielkiego Namiestnika oraz Wielkich Urzędników Wielkiego Wschodu Narodowego, którzy także miejsca swych urzędowań zajęli. O czym Wielki Wschód Okólnikiem swym w tymże dniu wydanym wszystkie Loże krajowe zawiadomił.

W tymże czasie uformowane i założone zostały dwie Loże, jedna w Zamościu nazwana Jedności pod przewodnictwem Maurycego Hauke, Generała Wojsk Polskich, druga w Radomiu nazwana Jutrzenką, Wschodząca pod przewodnictwem Józefa Hr. Małachowskiego, Prefekta Departamentu Radomskiego. Obedwie te Loże Wielki Wschód zatwierdził i wydał Im stosowne na ustanowienie Onych upoważnienia, pierwszej na posiedzeniu swym 24 marca tr., drugiej na posiedzeniu 31 t.m. odbytem.

Także w Wilnie dawna Loża zwana Gorliwego Litwina rozpoczęła na nowo swe posiedzenia pod przewodnictwem i staraniem dawnych Członków Michała Dłuskiego Kanonika Wileńskiego, Michała Hoffman, Walentego Goreckiego i Kazimierza Hornowskiego, Pułkownika Wojsk Polskich. O czym Wielki Wschód Narodowy zawiadomiła, a na posiedzeniu tegoż 7 kwietnia tr. potwierdzoną została.

W tym czasie nędza wzmacniająca się pomiędzy ludem ubogim w Warszawie była powodem zaprojektowania przez Lożę Warszawską Braci Polaków Zjednoczonych na rozdawanie codziennie zupy Rumpfortskiej 250 osobom. Wyznaczona przeto w tym celu została Kommissya 29 kwietnia tr. pod prezydencją Franciszka Węglińskiego, a zawezwane przez Wielki Wschód w d. 5 maja tr. inne Loże Warszawskie, chętnie zaraz przyłożyły się do tego Dobroczynnego Dzieła, które ulgę głód cierpiącym przez długi czas przynosiło.

W skutku układów połączenia się tak Loży jak i Kapituły Braci Polaków Zjednoczonych z Wielkim Wschodem Narodowym i Kapitułą Najwyższą, została utworzoną 4 czerwca tr. w Warszawie Wielka Loża Kapitularna Departamentu Warszawskiego pod nazwiskiem Bracia Zjednoczeni pod Gwiazdą Wschodnią, która przez samego Wielkiego Mistrza w tymże dniu Obrzędowo była Installowaną i Ogłoszoną.

Zdziałany Akt włączenia się i podejścia pod Władzę Wielkiego Wschodu Narodowego przez Dyrektoryat prowincjonalny w Płocku wraz z Lożami dotąd od Niego zależnemi, był przyjętym na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 23 lipca tr. odbytem, lecz Loże te do Reprezentacyi na tymże jeszcze nie weszły.

W poprzedniej nieco, jako i ówczasowej epoce, Wielki Wschód wspólnie ze Składami Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Polsce, patrząc na wykazujące się niejako nadzieje powrotu istnienia Polski, przedsięwziął przywrócić dawne swe nazwanie. Jakoż na odłożonym w tym celu obrzędowym św. Jana posiedzeniu ogólnym Wielkiego Wschodu d. 24 lipca tr. odbytem, Wielki Mistrz, Stanisław Kostka Hrabia Potocki, będąc i Najpierwszym Urzędnikiem w Kraju i Najwyższą Władzę Towarzystwa rzonego piastujący, przywrócił i uroczystie ogłosił dotychczasowy Wielki Wschód Narodowy odtąd Wielkim Wschodem Polskim. O czym wszystkie Loże krajowe przez Okólnik Wielkiego Wschodu z d. 6 sierpnia tr. zawiadomionemi zostały.

Gdy następnie pomnożyła się coraz bardziej znaczna ilość jeńców wojennych w Warszawie, ustanowioną była przez Wielki Wschód Polski w d. 12 listo pada tr. kommissya do udziału wsparcia bez różnicy Narodowości tak jeńcom rzezonym jak i chorym oraz rannym wojskowym w lazaretach zostających. Która to kommissya aż do końca roku następnego 1814 przez dwuletnie ciągle wsparcie z funduszków tego Towarzystwa znamienite przysługi dobroczynne wyświadczyła.

Zwykłe jednakże losów ludzkich koleje zmieniły stan ówczesny wypadków wojny dochodzącej już do Kraju naszego, a tem samym stały się powodem, że w d. 30 stycznia 1813 r. na posiedzeniu ogólnem Nadzwyczajnem, Wielki Wschód Polski zawiesił czasowo swe Czynności i całego Towarzystwa Wolno Mularskiego w Polsce. Zachowało się tylko cząstkowe jeszcze istnienie onego w Krakowie tamtejszej Łoży zwanej Przesąd Zwyciężony, zostającej pod ciągłym przewodnictwem Ignacego Zielińskiego, pułkownika Kommendanta tego Staro dawnego Grodu, a jedno z posiedzeń naówczas tejże Łoży uświetnione zostało obecnością i Sterowaniem samego Wielkiego Mistrza Stanisława Hr. Potockiego. Wszelako i ta już tylko tlejąca iskierka wkrótce przytłumioną została, za oddaleniem się stamtąd Władz Rządowych za granicę Kraju Polskiego.

W tej rozprószeniu się Władz Towarzystwa grożącej przerwie, pozostałe w Warszawie Członki Kapituły Najwyższej, jako Władzy zachowawczej tegoż Towarzystwa, objęli Ster ogólny Onego, a połączeni z wielu innemi Członkami Łóż miejscowych, widząc i wojnę oddaloną w inne kraje, i zachowanie w swych miejscach Władz Rządowych pozostałych w Kraju, przedsięwzięli rozpocząć czynności Towarzystwa. W końcu więc tego roku Łoże Warszawskie otwierały jedna po drugiej swe posiedzenia, a Kapituła Najwyższa w d. 28 grudnia tr. wzniosła Władzę Najwyższą Wykonawczą na zwołanem posiedzeniu Wielkich Urzędników Wielkiego Wschodu Polskiego obecnych w Warszawie i mianowanych przez Siebie czasowych Zastępców nieobecnych Wielkich Urzędników, aż do nowego Obioru, z przeznaczeniem Jana Hr. Potockiego na zastępywanie Urzędu Wielkiego Namiestnika Wielkiego Mistrza. Jednakże posiedzenia te Wielkich Urzędników Wielkiego Wschodu wspólnie z Reprezentatami Łóż, które 1814 już były utworzone, dopiero w następnym roku 1814 d. 11 marca rozpoczętemi zostały pod przewodnictwem Jana Potockiego i o takowem rozpoczęciu swych Urzędowań donieśli wszystkim Łożom w Kraju okólnikiem d. 26 marca tr. wydanym.

W tymże czasie Łoże Warszawskie z połączeniem i pod przewodnictwem Wielkiej swej Łoży Kapitułarnej Departamentu Warszawskiego wspólnie z Wielkimi Urzędnikami Wielkiego Wschodu obchodziły 18 marca tr. smętny Wielki Obrzęd żałobny po stracie znakomitego Członka swego Józefa Xięcia Poniatowskiego, Wodza Naczelnego Wojsk Polskich, i Marszałka Państwa Francuskiego, który w 51 roku życia swego gdy przez rzekę Elster w Saxonii w d. 19 października 1813 r. przebyć usiłował, znalazł w jej nurtach śmierć zawczesną. Stałe przywiązanie do Kraju, Cnoty i Zalety tak w świecie jak w Towarzystwie, tego męża pokrewieństwem z Królem Stanisławem Augustem najbliższym połączonego, godnie wystawiły na tym Obrzędzie żałobnym usta Wielkiego Mówcy Wielkiego Wschodu Ludwika Osińskiego, przy czem przezrocze Allegoryjne zgonu tego odsłoniętem było, i Obraz zgasłego Bohatera i Członka na wieczną pamiątkę

zawieszonym został, a składka przez trzy dni zbierana od Członków odwiedzających ten przybor żałobny do 4000 złotych wynosząca, przeznaczoną została do dyspozycji rzeczony powyżej Kommissyi dla rozdziału według potrzeby dla chorych w lazaretach wojskowych leżących, bez różnicy Narodowości onychże. Zaprojektowane uformowanie i otwarcie Wielkiej Łoży Adopcyjnej pod dawnym tytułem Dobroczynności przyjętem było na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 31 maja tr. odbytem, i wyznaczono zaraz kommissyę do urzędzenia Onej oraz oznaczenia stałych Rytułów.

Obrzęd uroczystości św. Jana obchodził Wielki Wschód na Ogólnem posiedzeniu 24 czerwca tr., poczem nastąpiło zdanie sprawy z czynności dotychczasowych oraz stanu funduszów, co zatwierdzenie uzyskało.

Złożono Wielkiemu Mistrzowi na posiedzeniu 9 sierpnia tr. urzędowe doniesienie, że druga Łoża w Toruniu pod nazwaniem Doskonałe Zjednoczenie, nowo uformowana i założona. utworzyła swe posiedzenia i uprasza się o potwierdzenie i Dyploma. Łożę tę przyjęto i wydano Jej stosowne upoważnienie.

Takie i dawna Łoża w Krakowie pod nazwą Przesąd Zwyciężony rozpoczęła swe czynności, o czem Wielki Wschód na następnem swem posiedzeniu 16 sierpnia tr. stosowne zawiadomienie otrzymał.

Za powrotem do Warszawy Wielkiego Mistrza Stanisława Potockiego Najwyższa Kapituła wd. 30 sierpnia tr. Władzę Zastępczą Wielkiego Wschodu złożyła w ręce Wielkiego Mistrza, oraz Reprezentantów Pełnomocnych od Łoż krajowych i Wielkich Urzędników Wielkiego Wschodu Polskiego. O takowem więc obięciu Steru Towarzystwa przez Wielkiego Mistrza i Władzy Wykonawczej Wielkiego Wschodu Polskiego wszystkie Łoże w Kraju okólnikiem w tymże dniu wydanym zawiadomienie otrzymały.

Kończąc swe czynności Kommissya do wsparcia jeńców i chorych wojennych wyznaczona, przedstawiła potrzebę wsparcia następnego biednych wdów pozostających po zmarłych wojskowych. Wielki Wschód na posiedzeniu 20 kwietnia tr. Datkiem znacznym rozpoczął na ten cel Składkę Dobroczynną, i zaraz wezwał zachęcająco Łoże Warszawskie do przyłożenia się do takowej, która to Składka w ogóle zebrana w znacznej ilości, dobroczynne skutki działała. Złożone bowiem przez tęż Kommissyę rachunki na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 1 października tr. wykazały blisko pięćset wdów, które stosunkowe wsparcie otrzymały.

Na następnem posiedzeniu 29 października tr. Wielki Wschód postanowił przyłożyć się do założenia w Warszawie Muzyki Religijnej, do czego także wezwane zostały Łoże tak w Warszawie jako i inne w Kraju istniejące. Co skutek pomyślny przyniosło, albowiem założony ten Instytut był powodem i zachętą do utworzenia się licznych przy wielu kościołach Stowarzyszeń Lubowników Muzyki Religijnej.

Wzmiankowana Kommissya wsparcia zakończywszy zupełnie swe czynności złożyła na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 18 listopada tr. odbytem, szczegółowe sprawozdanie z dopełnionych przez siebie wszelkich Działań, za które jako gorliwie i nader chlubnie przez wyznaczonych do Niej Członków wykonywane, Wielki Wschód w imieniu całego Towarzystwa Wolno-Mularskiego oświadczył tejeż K-yi najczulsze podziękowania.

Odłożone poprzednio od Reprezentantów Pełnomocnych od Łóż krajowych Wybory na rok następny 1815 dopełnione zostały dopiero 27 kwietnia tr. na ogólnym posiedzeniu Wielkiego Wschodu, na którym jednoznacznie przez głosowanie sekretne obrany był Wielkim Mistrzem dotąd tę godność piastujący Stanisław Kostka Hr. Potocki, a namiestnikiem Jego Brat rodzony Jan Hr. Potocki, Wielkimi zaś Dozorcami, pierwszym Józef Orsetti, drugim Emeryk Zabłocki, Wielkim Mówcą Ludwik Osiński, Wielkim Sekretarzem Michał Woźnicki i inni Wielcy Urzędnicy wybranymi zostali. Installacya Wielkiego Mistrza, Wielkiego Namiestnika i Wielkich Urzędników nastąpiła na posiedzeniu ogólnym Wielkiego Wschodu Polskiego uroczystie w d. 24 maja tr. odbytem, przy czem zdanie Sprawy z czynności przedłużonych aż dotąd, we wszystkich szcze gółach poczynając od r. 1812 złożonem, jednoznacznie zatwierdzonem zostało.

Następnie na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 31 maja tr. wyznaczono nową Kommissyę do poprawy Ustaw Dotychczasowych, oraz wydano okólnik zawiadamiający wszystkie Łoże krajowe o wypadku Wyboru Wielkiego Mistrza i Wielkich Urzędników Wielkiego Wschodu Polskiego, tudzież o Installacyi onychże.

W tym czasie nastąpił nowy podział części Kraju polskiego dotąd nazywanego Wielkim Xięstwem Warszawskim, które wspaniałomyślnością Cesarza Rossyi Aleksandra otrzymało w najznacniejszej swej części nazwę Królestwa Polskiego, w części zaś odstąpionej do Pruss stanowiło Wielkie Xięstwo Poznańskie. Naprzód więc jedna z Łóż w Toruniu pod nazwaniem Doskonałego Zjednoczenia, z miasta tego do Pruss odpadłego przeniosła się do Włocławka w Królestwie Polskim położonego i o takowem swem przeniesieniu doniosła Wielkiemu Wschodowi Polskiemu, prosząc o utwierdzenie, co na posiedzeniu tegoż Wielkiego Wschodu 21 czerwca tr. przyjętem i potwierdzonem zostało. Następnie Łoża w Poznaniu będąca, nazwana Braci Francuzów i Polaków Zjednoczonych dopraszała się o zwolnienie Onej spod Władzy Wielkiego Wschodu Polskiego, które wydane na posiedzeniu tegoż Wielkiego Wschodu w d. 28 sierpnia tr. otrzymawszy, przybrała nowe nazwisko Stałości i podeszła pod Zwierzchnictwo Wielkiej Łoży Berlińskiej Royal York zur Freundschaft.

Założoną była w tymże czasie nowa Łoża w Siedlcach pod tytułem Orzeł Biały Przywrócony i upraszała o ustanawiające ją Dyploma. Co na posiedzeniu Wielkiego Wschodu w d. 20 września rozpoznane, uzyskała zatwierdzenie i wydanie Umocowania Łoża ta do Reprezentacyi na Wielkim Wschodzie Polskim przyjętą została. W tym także dniu Wielki Wschód wydał podobnież upoważnienie i utwierdził nową Łożę w Warszawie założoną pod nazwaniem Minerwy, która pod przewodnictwem Michała Woźnickiego, Radcy Stanu, uformowała się z Członków niektórych Łoży Warszawskiej Świątynia Stałości.

Na tymże oraz posiedzeniu Wielkiego Wschodu zawarty poprzednio Akt połączenia się i wejścia pod Władzę tegoż Wielkiego Wschodu Polskiego przez Dyrektoryat, Łożę Szkotką i zwyczajną w Płocku potwierdzenie otrzymał, według którego Wielka Łoża Kapitularna w Płocku ustanowiona w miejsce byłego Dyrektoryatu, oraz inne Łoże pod Jej nadzorem zostające, do Reprezentacyi na Wielkim Wschodzie weszły.

Zaszła śmierć 12 września tr. nader czynnego Wielkiego Dozorcy pierwszego Wielkiego Wschodu Polskiego, Józefa Orsettiego była powodem odbycia przez tenże Wielki Wschód obrzędu żałobnego na ogólnym posiedzeniu 16 października tr., na którym głos Wielkiego Mówcy Ludwika Osińskiego oddał należną sprawiedliwą pochwałę kilkudziesięcioletnim pracom i zasługom w Towarzystwie tego szanowanego przez wszystkich Urzędnika.

Gdy z Zwycięzcy stawszy się Wskrzescielem Narodu i Imienia Polskiego Cesarz Aleksander jako Król Polski przybył po raz pierwszy do swej stolicy Warszawy, Towarzystwo Wolno-Mularskie w Polsce nieodłączne od uczuć Narodu, dla uświetnienia tej Pamiątki przybytek swój zewnętrznie przez trzy dni, to jest 12, 13 i 14 listopada tr. ciągle oświetlało, wystawiając w żarzystym przezroczu Cyfrę Monarchy z zastosowaniami Symbolami jako Protektora tegoż Towarzystwa i napisem „Recepto Caesare felices”.

Wkrótce na ogólnym posiedzeniu Wielkiego Wschodu d. 21 listopada tr. odbytem, przy dopełnionym obrzędzie obchodu Imienin Wielkiego Mistrza Stanisława Potockiego złożone zostało zdanie sprawy z Działań Dotychczasowych, które zatwierdzono, tudzież postanowiono aby nadchodzący według Ustaw termin Nowych Wyborów był do dalszego czasu odroczonym.

W następnym więc roku 1816 dnia dopiero 13 marca przystąpiono do takich Wyborów na ogólnym posiedzeniu Wielkiego Wschodu, na którym jedno zgodnie Wielkim Mistrzem był obranym dotychczasowy Wielki Mistrz Stanisław Kostka Hr. Potocki. a Namiestnikiem Jego Aleksander Różniecki, Generał Wojsk Polskich, Wielkimi zaś Dozorcami, pierwszym, Augustyn Gliński, Referendarz Stanu, drugim Orzechowski, Sędzia Apelacyjny, Wielkim Mówcą Ludwik Osiński, Wielkim Sekretarzem Ludwik Hr. Plater, Radca Stanu i inni Wielcy Urzędnicy zostali wybranymi, których Installacya na posiedzeniu ogólnym w d. 3 kwietnia tr. pod Sterem Wielkiego Mistrza odbytem, nastąpiła a na którym tenże Wielki Mistrz przyjął na Siebie przewodniczenie K-syi ustanowionej do poprawy Ustaw Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Polsce.

Z Członków Łoży Warszawskiej zwanej świątynia Jzis w znacznej ilości powiększonej, uformowaną i założoną została nowa Łoża w Warszawie nazwana Kazimierz Wielki pod przewodnictwem Jana Kantego Hrabiego de Riviere Załuskiego, Prezesa Sądu Apelacyjnego. Łożę tę Wielki Wschód na posiedzeniu 11 maja tr. zatwierdził i wydał Jej stosowne umocowanie.

Nowa także Łoża w Lublinie założoną była pod nazwiskiem Równości, która przez Wielki Wschód Polski na posiedzeniu 8 czerwca tr. zatwierdzoną i ustanowioną została i pod przewodnictwem Członka swego Wysiekierskiego rozpoczęła swe posiedzenia.

Następnie uroczystość św. Jana była obchodzoną przez Wielki Wschód na posiedzeniu ogólnym 24 czerwca tr. Obrzędowo przez Wielkiego Mistrza Sterowanem.

Wielka Łoża Petersburgska pod nazwaniem Astrea nadesłała do Wielkiego Wschodu Polskiego odezwę i obraz tak swych Członków jako i 24 Łoż zwyczajnych pod Jej Zwierzchnictwem zostających, z prośbą wzajemnej przyjaznej Korrespondencji. Wielki Wschód na posiedzeniu swem 6 lipca tr. chętnie przychylił się takowej przyjaznej

Łączności i następnie przesłał Jej stosowną ze swej strony Odpowiedź i Obraz Członków Składu swego. Pomieniona Wielka Loża Petersburgska oraz i inne Loże tamtejsze weszły także w podobną przyjazną Korrespondencję z Lożami Warszawskimi i w Kraju Polskim będącemi, które wzajemnie komunikowały Im listy swych Członków.

Loża w Łomży pod nazwą Wschodząca Jutrzenka zależąca dawniej od Dyrektoryaru Płockiego, rozpoczynawszy na nowo swe posiedzenia, i zmieniwszy swe nazwanie na Wschodzące Słońce, weszła do Reprezentacji Wielkiego Wschodu na posiedzeniu onegoż d. 10 sierpnia tr. odbytem, na którym także Wielki Wschód wydał Upoważnienie i zatwierdził nową Lożę w Mińsku pod nazwaniem Pochodnia Północna, która tamże założoną była przez miejscowych Członków, a której przewodniczył Jan Chodźko.

Z części Członków Loży Warszawskiej zwanej Boginią w Eleuzis uformowała się i założoną została nowa Loża w Warszawie nazwana Astrea pod przewodnictwem Karola Wojde, Radcy Stanu, którą Wielki Wschód na posiedzeniu swem w d. 24 sierpnia tr. ustanowił i zatwierdził, oraz wydał Jej umocowanie, lecz Loża ta w dniu dopiero 8 grudnia tr. Installowaną została.

Wznowione także były w m-cu wrześniu posiedzenia Lóż Wileńskich pod nazwą Gorliwego Litwina i Dobrego Pasterza, które o takowym rozpoczęciu swych czynności nie omieszkały zaraz Wielki Wschód Polski zawiadomić i swych Reprezentantów przy Nim ustanowić, a Wielki Wschód na posiedzeniu 28 grudnia tr. udzielił Im stosowną Odpowiedź zatwierdzającą.

Następnie Kapituła Najwyższa ustanowiła w Nieświeżu nową Lożę Kapitularną pod nazwaniem świątynia Pokoju, o czem zawiadomiła Wielki Wschód, który na posiedzeniu 26 października tr. takową Lożę Kapitularną do Składu swego zamieścił.

Obchód Imienin Wielkiego Mistrza Stanisława Kostki Hr. Potockiego od był Wielki Wschód na ogólnem swym posiedzeniu 18 listopada tr., poczem postanowiono nowe Wybory do roku następnego odroczyć.

W tym czasie Loża Prowincjonalna Litewska w Wilnie zwana Doskonałej Jedności na nowo się wzniosła i po rozpoczęciu swych posiedzeń doniosła Wielkiemu Wschodowi, który na posiedzeniu swem 11 stycznia 1817 r. wzniesienie takowe potwierdził.

Loża Kapitularna Płocka doniosła Wielkiemu Wschodowi o ustanowieniu przez siebie dwóch Lóż w Płocku, jednej pod nazwiskiem Trójkąta, drugiej Ścisłego Milczenia. Wielki Wschód na posiedzeniu 15 lutego tr. takowe Loże potwierdził i swe upoważnienia Onym wydał.

Uformowaną i założoną także była nowa Loża w Nowogródku pod nazwaniem Węzeł Jedności, którą Wielki Wschód na posiedzeniu 22 marca tr. zatwierdził i nadanie Jej swego Umocowania wydał.

Podobnież i w Grodnie uformowaną i założoną została nowa Loża nazwana Przyjaciół Ludzkości pod przewodnictwem Kaliksta Mierzejewskiego, a którą Wielki Wschód na posiedzeniu swem 20 maja tr. zatwierdził i ustanowił i wydał Jej swe upoważnienie.

Następnie Wielki Wschód przystąpił do nowych Wyborów na posiedzeniu ogólnym 24 maja tr. odbytem, przez które dotychczasowi Wielki Mistrz Stanisław Potocki, Namiestnik Jego Aleksander Różniecki i Wielki pierwszy Dozorca August Gliński pozostali w swych Urzędowaniach, a drugim Wielkim Dozorcą był obranym Rajmund Rembieliński, prezes Kommissyi Województwa Mazowieckiego, Wielkim zaś Mówcą pozostał ciągle obierany Ludwik Osiński, Wielkim Sekretarzem obrano Michała Tokarskiego, Mecenasa i innych Wielkich Urzędników. których wszystkich Installacya odbyła się na posiedzeniu ogólnym Wielkiego Wschodu Polskiego 21 maja tr. obrzędowo odbytem pod Sterem Wielkiego Mistrza, na którym i Sprawozdanie z Dotychczasowych Czynności złożonem i potwierdzonem było.

Uroczystość św. Jana obchodzoną została obrzędowo przez Wielki Wschód na ogólnym posiedzeniu Onego 24 czerwca tr., na którym uchwalono wsparcie w znacznej ilości dla pogorzalców miasta Piątek.

Loża Warszawska zwana Świątynia Stałości 18 lipca tr. wyznaczyła stały fundusz na utrzymywanie ciągle biednego ucznia w Liceum Warszawskim, oraz w Szkole Wydziałowej przy ulicy Królewskiej, podobnie ubogich jednego ucznia i jednej uczennicy.

Ustawy ogólne dla Łoży Prowincjonalnej Litewskiej w Wilnie pod nazwaniem Doskonałej Jedności ułożone podług Ustaw i Instrukcyi dla Łoż Prowincjonalnych w r. 1784 wydanych, zostały na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 8 sierpnia tr. przyjęte, a następnie teży Łoży przesłane ze stosownemi Obiaśnieniami.

Założono nową Lożę w Rosieni na Żmudzi pod nazwą Palemon pod przewodnictwem Onufrego Lutkiewicza, Marszałka powiatu Szawelskiego. Wielki Wschód na posiedzeniu 3 października tr. zatwierdził i umocowania swe ustanawiające tę Lożę wydał.

Obchodu Imienin Wielkiego Mistrza Stanisława Potockiego dopełnił Wielki Wschód na ogólnym posiedzeniu 17 listopada tr., na którym znów Wybory odroczone zostały z powodu nieukończonego projektu nowej Ustawy.

Na następnem zaś ogólnym posiedzeniu Wielkiego Wschodu 8 grudnia tr. Sterowanem przez samego Wielkiego Mistrza. przyjętemi i uchwalonemi zostały Zasady Stałe do nowej Ustawy Towarzystwa Wol. Mul. w Polsce.

Uformowaną i założoną została nowa Loża w Koninie nazwana Pallas pod przewodnictwem Bronikowskiego, którą Wielki Wschód na posiedzeniu 6 lutego 1818 zatwierdził i swe umocowanie Jej wydał. Na temże posiedzeniu ogłoszonem zostało, że Kapituła Najwyższa z dotychczas istniejących Łoż Kapitularnych w Kraju, jako to: - W Warszawie. Wilnie, Płocku i Nieświeżu ustanowiła w całym okręgu Władzy Wolno-Mularstwa Krajowego dwie Kapituły Wyższe, jedną w Warszawie pod nazwaniem Bracia pod Gwiazdą Południową, drugą w Wilnie pod nazwą Stałość Uwieńczona, oraz ośm Kapituł Niższych, to jest: - dwie w Warszawie nazwane Świątynia Temidy i Rycerze Gwiazdy, a po jednej: w Wilnie pod nazwą Doskonała Jedność, w Płocku Szczere Połączenie, w Nieświeżu świątynia Pokoju, w Krakowie Góra Wawelu, w Kaliszu Stałość Doświadczona i w Lublinie Prawdziwa Jedność.

Z części Członków Łoży Warszawskiej Braci Polaków Zjednoczonych za łożoną została nowa Łoża w Warszawie pod nazwą Jedność Słowiańska pod przewodnictwem Stanisława Nowakowskiego, podobnież i w Dubnie uformowaną została nowa Łoża pod nazwą Zorza Wschodnia pod przewodnictwem Olizara. Także i w Rafałowce założoną została nowa Łoża nazwana Cnota Uwieńczona. Wszystkie te trzy nowe Łoże Wielki Wschód na posiedzeniu 26 marca tr. za twierdził i umocnienie swe wydał.

Dla ustalenia bytu Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Polsce i Władzy Onegoż, ułożonym był na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 26 kwietnia t.r. Adres do Wielkiego Mistrza o wyjednanie u Monarchy Króla Polskiego potwierdzenia na Istnienie Wielkiego Wschodu Polskiego z Łożami pod Jego zarządem zostającami, co następnie Wielki Mistrz nie omieszkał skutecznie, a uzyskana w tej mierze przychylna odpowiedź Monarchy na posiedzeniu ogólnem Wielkiego Wschodu 20 maja tr. sterowanym przez samego Wielkiego Mistrza, doniesiona z uradowaniem powszechnym została.

Na temże posiedzeniu doszło wiadomości Wielkiego Wschodu, że w temże czasie pojawili się w Wilnie Reformatorowie Towarzystwa Wolno-Mularskiego, którzy będąc Członkami tamtejszych Łóż przedsięwzięli zmienić takowe w publiczne posiedzenia. Z tego więc powodu Wielki Wschód postanowił uczynić do Nich Odezwę, ażeby od tak niewłaściwego i z Ustawami Towarzystwa nie zgadzającego się zamiaru odstąpili.

Kiedy z Dobrotliwej Łaski i Pozwolenia Monarchy przybyły do Kraju Polskiego zwłoki zmarłego w Szwajcaryi Generała Tadeusza Kościuszki, którym towarzyszył, lubo wiekiem obarczony, tamtejszy Obywatel Zeltner, a którego skromne zacisze przez lat dwadzieścia przeniósł zmarły nad ofiarowane Mu możnych pałace, wówczas Łoża Warszawska zwana świątynia Izis na obchodzie uroczystym z zaproszeniem Wielkiego Wschodu i wszystkich Członków tak Kapituł jako i Łóż Warszawskich odbyłym, w d. 25 maja tr. zapisawszy w poczet swych Członków Honorowych rzezonego Zeltnera, co w sędziwym wieku udał się ze zwłokami starego swego przyjaciela, aby Mu na Ziemi Jego ostatnią przyjacielską oddać przysługę, wyraziła Mu uczucia Wdzięczności i podziękowania w kilku wymownych głosach w językach Polskim, Francuskim i Niemieckim mianych, na które tenże Zeltner u szczerem rozczuleniu odpowiedział i za otrzymany zaszczyt należenia do Składu tej Łoży dzięki swe oświadczył. Smutny ten Obrzęd zakończony został Składką znakomitą przeznaczoną dla podupadłej Rodziny dawnego wojskowego.

Przedłużone Wybory Wielkiego Wschodu dopełnionemi zostały dopiero 4 lipca tr. na ogólnem posiedzeniu tegoż Wschodu, przez które dotychczasowy Wielki Mistrz Stanisław Hr. Potocki był jednomyślnie w swem Dostojeństwie wybranym, Wielkim zaś Jego Namiestnikiem Ludwik Hr. Plater, Radca Stanu, a Wielkimi Dozorcami: pierwszym Bonawentura Błażowski, Poborca Generalny, drugim Rajmund Rembieliński, Prezes Kommissyi Województwa Mazowieckiego, Wielkim Mówcą zawsze Ludwik Osiński, Wielkim Sekretarzem Jan Turski, Sędzia Apelacyjny, oraz inni Wielcy Urzędnicy Wielkiego Wschodu Polskiego wybranemi zostali, których Installacya nastąpiła na posiedzeniu ogólnem Wielkiego Wschodu 26 lipca tr. odbytem, wyłącznie Wielkiego Mistrza, który dla słabości zdrowia dopiero 17 sierpnia tr. na posiedzeniu Wielkiego Wschodu złożył przysięgę i był Installowanym.

W tym roku Loża Warszawska zwana świątynia Stałości, uczniowi Medycyny w Berlinie rodem z Warszawy będącemu, udzieliła złotych sześćset na dalszą onego promocję, oraz złożyła ofiarę Zł. 1800 na założenie Katedry Ewangeliczno-Teologicznej w Warszawie.

W tym czasie Wielka Loża Prowincjonalna w Dubnie pod nazwą Doskonałej Tajemnicy, wzniosła się i otworzyła swe posiedzenia, a o takowem rozpoczęciu swych Czynności zawiadomiła Wielki Wschód Polski. który na posiedzeniu swem 14 lutego tr. wzniesienie się tej Wielkiej Loży Prowincjonalnej zatwierdził.

Następnie Wielki Wschód odbył Obchód Imienin Wielkiego Mistrza Stanisława Hr. Potockiego na ogólnem posiedzeniu 25 listopada tr., a zebrana w tym dniu znaczna Składka dołączoną została do sumy przeznaczanej przez tenże Wielki Wschód na wsparcie pogorzalców M-ta Radomska, w najbiedniejszym stanie zostających.

Nowa Loża uformowana i założona została, jedna w Wilnie pod nazwą Szkoła Sokratesa, druga w Słucku nazwana Władysław Jagiełło, zostały przez Wielki Wschód na posiedzeniu 19 grudnia tr. zatwierdzonemi i otrzymały stosowne w tej mierze szczegółowe swe Nadania upoważniające przez Wielki Wschód w tymże dniu wydane.

Przystąpił następnie Wielki Wschód do nowych Wyborów na posiedzeniu swem ogólnem 5 stycznia 1819 r., przez które tak jak zwykle jednomyślnie Wielkim Mistrzem obrany był Stanisław Hr. Potocki, a Wielkim Jego Namiestnikiem Ludwik Hr. Plater, Wielkimizaś Dozorcami, pierwszym Rajmund Rembieliński, drugim Konstancy Dembek, Wielkim Mówcą jak dotąd Ludwik Osiński, Wielkim Sekretarzem Kazimierz Brodziński, oraz i inni Wielcy Urzędnicy Wielkiego Wschodu wybranemi zostali. Installacya więc Onych na następnem ogólnem posiedzeniu przez samego Wielkiego Mistrza 26 stycznia tr. sterowanem, odbyła się z wszelkim obrzędem.

Ponieważ Czynności dawniej wyznaczonej Kommissyi poprawy Ustaw Towarzystwa Wolno-Mularskiego w Polsce w odwłocę zostawały, przeto Wielki Wschód na posiedzeniu 9 lutego tr. ustanowił nową Kommissyę Prawodawczą do skreślenia projektów stosownych pod Prezydencją Wielkiego Mistrza, który na następnem posiedzeniu 11 lutego tr. Członków do składu tejże Kommissyi mianował.

Nowa Loża w Pułtusku uformowaną i założoną została z przybraniem nazwiska Doskonałego Milczenia pod przewodnictwem Wojciecha Lipowskiego, Audytora Wojsk Polskich. Lożę tą Wielki Wschód na posiedzeniu 18 lutego tr. zatwierdził i wydał Jej swe upoważnienie.

Na tymże posiedzeniu dla uwiecznienia pamiątki Wspaniałomyślnego Monarchy Polskiego, Wielki Wschód postanowił zamieszczenie w przybytku swym portretu tegoż Monarchy, przy stosownym obchodzie Obrzędowym.

Przybyła w tym czasie Deputacya od Loży Prowincjonalnej Litewskiej przyjętą była na ogólnem posiedzeniu Wielkiego Wschodu 4 marca tr., a stosownie do wniosku tejże, wyznaczoną została przez Wielkiego Mistrza Kommissya w celu porozumienia się i umowy z Delegatami tej Deputacyi względem wskrzeszenia Wielkiego Deputowanego Namiestnika Loży Prowincyi Litewskiej przy Wielkim Wschodzie Polskim i oznaczenia tejże Loży granic i funduszków. Poczem najstarszy z Delegatów Michał Dłuski był

wezwanym przez Wielkiego Mistrza do zasiadania w Kommissyi Prawodawczej, do której z odmianą przez Wybory niektórych Wielkich Urzędników inne Członki w Ich miejsca przez Wielkiego Mistrza mianowanemi zostali.

Następnie Wielki Wschód zwołał ogólne Nadzwyczajne posiedzenie 21 marca tr. pod Sterem Wielkiego Mistrza odbytem, na którym zatwierdził nową Kommissyę Prawodawczą j Członków Onej i wskazanie Czynności, tudzież w skutek układów z przybyłemi do Warszawy Delegatami od Łóž Litewskich, wznowił ustanowienie Wielkiego Namiestnika Deputowanego Prowincyi Litewskiej, do którego Wyboru zaraz na temże posiedzeniu przystąpiono i którym jednomyślnie obranym został Ludwik Hr. Plater, dotychczasowy Wielki Namiestnik Wielkiego Mistrza. O tych wszystkich Czynnościach Wielki Wschód Okólnikiem swym 24 marca tr. nie omieszkał zawiadomić wszystkie Loże krajowe.

W tym czasie z dalekiej Albanii mieszkaniac nazwiskiem Sotery przybył z wiarygodnemi świadectwy do Warszawy w celu zbierania w różnych krajach składki na wykupno krewnego i przyjaciela, którego przemoc Rządu za granicami Europy będącego zajmąwszy w niewolę, zabrawszy Jego własność, żąda okupu za uwolnienie. Wielki Wschód z całym Wolno-Mularskim Towarzystwem Łóž Krajowych pospieszył w pomoc tak pięknemu wzorowi pokrewieństwa i przyjaźni, a zebrane Ofiary kilkutyśięczną sumę przyniosły i na wykupno takowego z Niewoli przeznaczone i odesłane zostały. Także i Loża w Siedlcach nazwana Orzeł Biały w dowód szacunku i przywiązania ku swemu przywodnikowi Józefowi Cieszkowskiemu postanowiła, a następnie w dniu Jego Imienin utworzyła Szpital w temże mieście Siedlcach pod nazwaniem św. Józefa jako Instytucyę Stałą, którejby ślady dla Potomności zostały Pamiątką.

Podobnie i Loże, to jest w Kaliszu zwana Hesperus i w Radomiu pod nazwą Wschodząca Jutrzenka, z powodu uczczenia Wielkiego Namiestnika Wielkiego Mistrza Ludwika Hr. Platara, kiedy w przejeździe swym przez to miasto posiedzenia tych Łóž odwiedzała, pierwsza wystawiła Schronienie dla Chorych. druga postanowiła utrzymywać przez trzy lata jednego Młodzieńca biednego przy Uniwersytecie Warszawskim, oraz corocznie, w ten dzień jedną Rzemieślniczą biedną familię uposażać.

Kommissya Prawodawcza ukończywszy pierwszą część swego Dzieła, to jest projekt Ustawy Związkowej Łóž Polskich czyli Wielkiego Wschodu Polskiego, oddała go pod rozbiór szczegółowy i rozpoznanie wszystkich Reprezentantów Łóž Krajowych i Wielkich Urzędników Wielkiego Wschodu, a gdy projekt takowy po nastąpionych zmianach i poprawach na pięciu posiedzeniach, ostatecznie zaś na posiedzeniu Wielkiego Wschodu 17 kwietnia tr. przyjętym i przez Wielkich Urzędników oraz Wielkiego Mistrza był podpisanym, następnie podług obowiązującej dotąd Ustawy przy Odezwie Wielkiego Wschodu z d. 27 kwietnia tr. wszystkim Lożom i Kapitułom do roztrząsania i zrobienia uwag rozesłanym został. ażeby stosownie po rozpoznaniu takowych uwag. mógł być wzniesionym na ogólne posiedzenie Wielkiego Wschodu i tamże dyskutowanym, a w końcu głosowanym.

Obrzęd św. Jana Obchodził Wielki Wschód na ogólnem posiedzeniu 4 lipca tr., poczem Sprawozdanie z dotychczasowych Czynności złożone, potwierdzenie otrzymało, a w końcu doniesiono, że Wielki Mistrz uznał potrzebę Narady nad Projektem Ustawy na niejaki czas odłożyć, dla zasiągnięcia względem niego zdania Najwyższej Kapituły. O czem, jako i o powyższych czynach Dobroczynnych, niemniej ustanowieniu Łóż nowych, zawiadomił Wielki Wschód swym Okólnikiem w tymże dniu wydanym wszystkie Łoże Krajowe.

Na uroczystem ogólnem posiedzeniu Wielkiego Wschodu Polskiego pod Sterem Wielkiego Mistrza w d. 18 sierpnia tr. odbytem, Obraz Wspaniałomyślnego Monarchy Polskiego Aleksandra przez Łożę Warszawską pod nazwaniem Braci Polaków Zjednoczonych wystawiony, obrzędem processjonalnym do przebytku posiedzeń był wprowadzonym i w głównem miejscu został powieszonym, przy stosownych Głosach przez Mówców mianych, oraz Kantaty z Harmonią i Deklamacją wykonanej.

Następnie zajmowano się nabyciem w Warszawie własnego Domu na lokal posiedzeń Towarzystwa. Obliczono fundusze Łóż Warszawskich, Kapituł i Wielkiego Wschodu, a gdy mniej wystarczającymi się okazały, wezwano inne Łoże w Kraju od Warszawy oddalone do przyłożenia się wedle swej możliwości i Projekt w tej mierze z Rozkładem sprawiedliwym Wielkiego Mistrza ułożonym, wszystkim Łożom zakomunikowanym został, w skutek czego po zebraniu ogólnem funduszy w roku następnym, kupionym był na własność Towarzystwa Dom zwany Działyńskich przy ulicy Leszno, którego Restauracją i urządzeniem stosownym do przeznaczonego użytku zajęli się zaraz Członki do tego wyznaczone.

Uwagi od Łóż Krajowych nad zaprojektowaną Ustawą Związkową Łóż Polskich Wielki Wschód składających, były ciągle nadsyłanemi, a lubo do rozpoznania takowych Uwag ustanowioną została przez Wielki Wschód oddzielna Kommissya. lecz ta pomimo przygotowanych w tej mierze materyałów i wykazu ogólnego zastrzeżeń wszystkich Łóż, do Dzieła swego nie przystępowała. Była wszakże inna Kommissya, zwana Rewizyjną, trudniąca się poprawą i rozwinięciem Ustawy Ogólnej Wolno-Mularstwa Narodowego, która gdy Czynność swą do końca zbliżyła, Wielki Mistrz na posiedzeniu ogólnem Wielkiego Wschodu d. 22 grudnia tr. odbytem. wniósł, aby Wybory na rok następny 1820 odłożyć do 1 marca tr., i aby Łoże ogólne umocowanie do głosowania rzeczzonego Dzieła Reprezentantom swym najdalej do 20 lutego tr. nadesłały, w którym to dniu wzniesionym będzie do Dyskusyi. Wielki Wschód wniosek ten przyjął i o nim Okólnikiem swym w tymże dniu wydanym wszystkie Łoże zawiadomił.

Projekt Ustawy Związkowej Łóż Polskich czyli Wielkiego Wschodu nie był wcale do Dyskusyi przedstawionym, lecz na posiedzeniu Wielkiego Wschodu przez Wielkiego Mistrza d. 9 kwietnia 1820 r. zwołanem podaną została pod rozbiór nowa zupełnie Ustawa Konstytucyjna Wol. Mular. Polskiego. Po odczytaniu więc Projektu takowej Ustawy, Reprezentanci Pełnomocni Łóż Krajowych zażądali Dyskusyi i Głosowania poprzedniego Projektu Ustawy Związkowej, lub podług prawa dotychczasowego, przesłania Łożom nowego Projektu Ustawy Konstytucyjnej do rozważenia i uczynienia nad nią swych uwag. To jednakże skutku nie miało, zdecydowano tylko większością

głosów że nowy Projekt Ustawy Konstytucyjnej Artykułami szczegółowemi na przyszłym posiedzeniu rozbierany i dyskutowany będzie.

Następnie podanym został Wielkiemu Mistrzowi Adres Reprezentantów Pełnomocnych Łóż Krajowych, z prośbą o przyspieszenie tak długo odwołujących się Wyborów Wielkiego Wschodu. Na to Wielki Mistrz na posiedzeniu 24 kwietnia tr. odbytem, oświadczył, że przed Decyzją nowej Ustawy Konstytucyjnej Wybory nastąpić nie mogą. Wielu przeto Reprezentantów przedstawiło swoje w tej mierze Uwagi i wykazywali w całym tym postępowaniu na obrazę Ustaw dotąd obowiązujących. Pomimo wszakże tego, wzniesioną została propozycja, czyli Łoże Szkockie w miejsce dotychczasowych Kapitułarnych mają być objęte nową Ustawą Konstytucyjną. Propozycja ta zdecydowaną była większością głosów, aby Kapitułarne pozostały.

Zwołanem było wkrótce przez Wielkiego Mistrza posiedzenie Wielkiego Wschodu na d. 29 kwietnia tr., na którym Reprezentanci Pełnomocni Łóż w licznych głosach przedstawili niejako Arbitralność w postępowaniu wprowadzenia nowej Ustawy Konstytucyjnej, poczem Wielki Mistrz dla usunięcia obawy ażeby głosy Łóż zwyczajnych przez Kapitułarne przewyższone nie były, podał wniosek, że Łoże Kapitułarne w piątej tylko części w proporcji ilości Łóż Zwyczajnych mają być reprezentowanymi w Wielkim Wschodzie, wniosek więc takowy w końcu przyjęto

Z przyjęcia powyższego wniosku wykazała się potrzeba zmiany nowo projektowanej Ustawy Konstytucyjnej. W dniu więc dopiero 29 maja tr. na posiedzeniu Wielkiego Wschodu odczytanym był sprostowany projekt rzeczony Ustawy, ale i tą razą Reprezentanci Pełnomocni Łóż przedstawiali, że takowy projekt powinien być według prawa wprzód Łożom Krajowym do rozpoznania i Uwag zakomunikowanym. Wielki Mistrz jednakże nie uznał potrzeby tego i zakończając zaraz posiedzenie ostatecznie oświadczył, że wzmiankowaną Ustawę Konstytucyjną jako już przez Kapitułę Najwyższą 6 maja tr. a przez niektórych Reprezentantów Łóż Kapitułarnych i zwyczajnych 16 t. mies. podpisaną, zostawia do podpisu tym Reprezentantom, którzy do Niej przystąpić zechcą.

Na następnym więc posiedzeniu Wielkiego Wschodu 31 maja tr. uczyniono najpierw zapytanie, którzy Reprezentanci Pełnomocni podpisali już Ustawę Konstytucyjną i którzy Ją chcą jeszcze podpisać? Do powyższych przeto, którzy bez posiedzenia w d. 16 maja tr. podpisali, jeden tylko Reprezentant na tem posiedzeniu przystąpił do podpisu w imieniu Łoży w Włocławku zwanej Doskonałego Zjednoczenia, reszta zaś w znacznej ilości podpisów odmówiła, zastrzegając, aby nie przystępować do Ogłoszenia i Wykonywania tej nowej Ustawy, jako Łożom nieznaney, dopóki przez też Łoże roztrząśniętą i przyjętą nie będzie. Na to odpowiedziano, że to później nastąpi. Poczem wezwano tych wszystkich którzy Konstytucyjną Ustawę podpisali, aby ułożyli Listę Kandydatów do nowych Wyborów Wielkich Dygnitarzy i Urzędników Wielkiego Wschodu, w końcu zaś Wielki Mistrz oświadczył, że ci którzy nie chcą tej Ustawy nowej, mogą nie należeć do Niej. Sam zaś do takowej przystąpił, a następnie nowa ta Ustawa Konstytucyjna została na tymże posiedzeniu Wielkiego Wschodu Ogłoszoną i przez Wielkiego Mistrza podpisaną.

Z powyższych przeto powodów Reprezentanci Pełnomocni w liczbie Dwudziestu jeden, którzy się oświadczyli za nieprzyjęciem tej nowej Ustawy, przedstawili w d. 4 czerwca tr. Adres Wielkiemu Mistrzowi z prośbą o zmiany niektóre w tejże Ustawie, a nawet złożoną była zredagowana już nowa ustawa podług zmian takowych, przez rzeczonych Reprezentantów przyjęta i podpisana. Ale otrzymawszy odpowiedź odmowną, zanieśli protestację w d. 18 czerwca tr. przez Dziewiętnastu Reprezentantów Pełnomocnych od Łóz podpisaną przeciwko nieprawnemu tej nowej Ustawy wprowadzeniu.

Pomimo tego jednakże Wybory nowe dopełnionemi zostały na posiedzeniu Nowego Wielkiego Wschodu w d. 21 czerwca odbytem, przez które Wielkim Mistrzem dotychczasowy Stanisław Hr. Potocki był obranym, oraz Sześciu Dygnitarzy, z których Trzech tych Godności nie przyjęło. Wielkimi zaś Dozorcami, pierwszym Kajetan Kozłowski, Mecenas, drugim Ignacy Pilichowski, Sędzia, którzy także od tych Urzędów wymówili się, a Wielkim Mówcą Józef Mikloszewski, Wielkim Sekretarzem Paweł Srzedziński, tudzież i innych Urzędników wybrano i nominowano. Installacya zaś nastąpiła na posiedzeniu Obrzędowym św. Jana 27 czerwca tr. przez Nowy Wielki Wschód odbytem. O czem jako i o sposobie ustanowienia, ogłoszenia i wprowadzenia w wykonanie Nowej Ustawy Konstytucyjnej Wielki Wschód Okólnikiem swym 28 czerwca tr. wydanym zawiadomił Łoże, które rzeczoną Ustawę przyjęły. Reszta albowiem Łóz nie widziały dla siebie innego środka, jak zachować zupełną spokojność, ustać i zamknąć swe posiedzenia.

Naprzód więc z Dziewięciu Łóz Warszawskich, następujące Osiem, to jest: - Tarcza Północna, Świątynia Izis, Kazimierz Wielki, Astrea, Świątynia Stałości i Bogini w Eleuzis, a potem Łoże Braci Polaków Zjednoczonych i świątynia Minerwy za jednomyślną całego ogółu Członków każdej szczegółowej Łoży zgodą i uchwałą zupełnie ustały, a tylko jedna w Warszawie zwana Jedność Słowiańska czynną pozostała. Podobnie i Łoże w Kraju od Warszawy oddalone, których Reprezentanci Pełnomocni nowej ustawy nie przyjęli, jak to: - w Kaliszu, Koninie, Radomiu, Siedlcach, Wilnie, Pułtusku, Dubnie, Rosieniach, Rafałówce i w Grodnie pozamykały swe posiedzenia.

Na pomienioną powyżej Protestację Reprezentantów Łóz przeciwnych Nowej Ustawie Konstytucyjnej, zebrani za pozwoleniem Wielkiego Mistrza Reprezentanci tych Łóz, które tę nową ustawę przyjęły, ułożyli w d. 2 sierpnia tr. "Uwagi" odpowiednie czynionym zarzutom, tak przeciw tej nowej ustawie, jako i postępowaniu wprowadzenia tejże do przyjęcia, podpisania i ogłoszenia. Takowe więc Uwagi podobnie za pozwoleniem Wielkiego Mistrza zostały rozdrukowane i wszystkim Reprezentantom jako też i Łożom dawny i nowy Wielki Wschód składającym, do wiadomości podane.

Ten stan trwał aż do roku następnego 1821, w którym Wielki Mistrz Stanisław Kostka Hrabia Potocki złożył swe Dostojeństwo Wielkiego Mistrzostwa, a miejsce Jego od 23 marca tr. zastąpił Generał Aleksander Różniecki, nowy Wielki dotychczasowy Dygnitarz.

Po takowym wypadku zaraz Łoże Warszawskie rozpoczęły na nowo swe posiedzenia pod powagą dawnych Ustaw z r. 1784 i wydały w d. 15 marca 1821 r. Odezwę do innych Łóz w Kraju, które pozamykały swe Czynności, aby podobnie rozpoczynały posiedzenia. Niemniej wezwały tak te Łoże, jako i te które nie przyjąwszy nowej Ustawy Konstytucyjnej nie przestały podług dawnych ustaw z r. 1784 odbywać swych posiedzeń, ażeby jak najrychlej wybrały i ustanowiły w Warszawie swych Reprezentantów Pełnomocnych,

którzyby podług rzeczonych Ustaw, Wielki Wschód stanowiących, do Wyboru Wielkiego Mistrza i Wielkich tegoż Wschodu Urzędników przystąpili. Posiedzenia Łóż Warszawskich na nowo rozpoczęte odbywane były nie w lokalu dawnym domu Mniszkowskim zwanego, dotąd jeszcze zajmowanym przez Wielki Wschód, Kapituły i jedną tylko Łóż zwaną Jedności Słowiańskiej, ale w oddzielnym zupełnie lokalu do tego przyrządzonym w Domu na Nowem Mieście zwanym Potockich, przy ulicy Przyrynek.

Takowe przedsięwzięcia Ośmiu Łóż Warszawskich i rozpoczęcie przez Nie regularnych posiedzeń łozowych, było powodem do zbliżenia się do Nich Reprezentantów Łóż w Nowym Wielkim Wschodzie zasiadających, jakoż wyznaczona była Deputacya od Zgromadzeń Reprezentantów tak Łóż pod dawną Ustawą z r. 1784 zostających, jako też Łóż rządzących się już Nową z Roku zeszłego 1820 Ustawą Konstytucyjną. Deputację tę składało pięciu Członków z dawnej i pięciu Członków z Nowej Ustawy, którzy po kilkakrotnem naradzaniu się nad środkiem usunięcia rozdwojeń z powodu wprowadzenia Nowej Ustawy, zebrawszy się ostatecznie w d. 1 maja 1821 r. na posiedzenie z przyjęciem Generała Roźnieckiego, jako Wielkiego Mistrza nowego Wielkiego Wschodu, zgodzili się w ogólności na ułożenie innej nowej Ustawy, uzupełniającej dawną z r. 1784 Ustawę i główne do Jej ułożenia Zasady w Piętnastu Punktach zawarte, jednozgodnie uchwalili i podpisali, a na ogólnem następnem posiedzeniu wszystkich Reprezentantów Pełnomocnych w d. 19 kwietnia tr. odbytem, wybraną została Deputacya Prawodawcza składająca się z Dziesięciu Członków, do ułożenia stosownego w tej mierze Projektu.

Dzieło to z Rozwagą i Zgodą wypracowanem i ukończonem przez rzeczoną Deputację, przedstawianem i odczytanem zostało na posiedzeniu ogólnem 14 sierpnia tr., złożonem z Dwudziestu sześciu obecnych Reprezentantów Pełnomocnych, to jest Siedemnastu zostających pod dawną Ustawą z r. 1784 a Dziewięciu będących pod nową z r. 1820 Ustawą, którym wszystkim przewodniczył Generał Różniecki, jako z dawniejszego tylko stosunku najstarszy w porządku Reprezentant od Kapituły Wyższej Warszawskiej. Po rozstrząśnięciu więc szczegółowem Dzieła tego Projektowego, Reprezentanci Pełnomocni jednozgodnie takowe przyjąwszy, postanowili go wraz z objaśnieniem powodów ułożenia Onego zakomunikować tak wszystkim Reprezentantom jako i Łozom do rozważenia i zrobienia nad Nim swych Uwag, a następnie przysłania Pełnomocnictw szczegółowych swym Reprezentantom przed d. 30 października tr., gdyż ten Termin oznaczonym został za stały do rozpoczęcia szczegółowych Dyskusyj nad ułożonym Projektem, który także i Najwyższej Kapitulie był przedstawionym.

Narady zgodnie nad tym projektowanym Dziełem nowej Ustawy jako szczegółowo rozbieranym, przeciągnęły się dłużej nad oznaczony Termin, a nawet 1822 Roku następnego 1822 prowadzonemi były, gdy w tym czasie ogłoszoną w Kraju została Najwyższa Wola Monarsza zamknięcia i ustania wszelkich posiedzeń Wolno-Mularskich tak w Rossyi jako i w Polsce, tudzież zakaz należenia do tego Towarzystwa.

Uległo więc natychmiast całe Towarzystwo Wolno-Mularskie w Polsce, wraz z wszelkiemi Władzami Onego w wykonywaniu takowej Woli Najwyższej, a fundusze jakie jeszcze przy Nim pozostały, oddanemi były do Dyspozycyi Rządu, Dom zaś na Lesznie nabyty, oddanym został z Woli Monarchy na własność Zgromadzenia Wyznania Ewangelicko-Reformowanego.